PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MIKROREGIÓNU CHOPOK JUH

NA ROKY 2015 – 2020
S VÝHĽADOM DO ROKU 2025

Aktualizované znenie

november 2015

Agentúra európskych grantov a fondov, n.o. Brezno

OBSAH

ÚVOD

Vízia mikroregiónu Chopok juh

Východisková časť

1. Poslanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí
1.1 Celkový prístup a podmienky spracovania PHSR
1.2 Legislatívne východiská
1.3 Východiskové materiály medzinárodného, štátneho, regionálneho a miestneho charakteru
1.4 Základná charakteristika mikroregiónu Chopok juh

Analytická časť

2. Ekonomické a sociálne východiská
2.1 Súčasná demografická situácia mikroregiónu Chopok juh
2.2 Súčasná vzdelanostná a zamestnanecká štruktúra obyvateľov mikroregiónu Chopok juh
2.3 Rozloha a urbanizácia
2.4 Infraštruktúra a občianska vybavenosť mikroregiónu Chopok juh
2.5 Domový a bytový fond
2.6 Zaujímavosti obcí mikroregiónu Chopok juh

Ekonomika

3. Odvetvia výroby a služieb

3.1 Priemysel a služby
3.1.1 Podnikateľské subjekty a ich štruktúra
3.1.2 Vízia rozvoja mikroregiónu Chopok juh v oblasti rozvoja priemyslu a vybraných služieb
3.1.3 Návrh priorít a opatrení pre mikroregiónu Chopok juh z pohľadu oblastí začlenených v programovom dokumente za oblasť priemyslu a služieb
3.1.4 Aktivity na podporu rozvoja mikroregiónu Chopok juh v oblasti priemyslu a služieb

3.2 Poľnohospodárstvo
3.2.1 Poľnohospodárska výroba
3.2.2 Služby v poľnohospodárstve
3.2.3 Nedostatky v oblasti poľnohospodárstva
3.2.4 Príčiny nedostatkov v poľnohospodárstve
3.2.5 Priority a opatrenia v oblasti poľnohospodárstva

3.3 Životné prostredie
3.3.1 Stav a ochrana životného prostredia
3.3.2 Odporúčania na rozvoj mikroregiónu Chopok juh z pohľadu zdravého životného prostredia

3.4 Cestovný ruch
3.4.1 Východiská pre štátnu politiku cestovného ruchu
3.4.2 Produkty turizmu
3.4.3 Potenciál oblastí cestovného ruchu
3.4.4 Gastronómia mikroregiónu
3.4.5 Analýza súčasnej situácie mikroregiónu v oblasti cestovného ruchu
3.4.6 Pozoruhodnosti obcí mikroregiónu z hľadiska cestovného ruchu
3.4.7 Potenciál územia mikroregiónu pre turistické a rekreačné aktivity
3.4.8 Ekoturizmus
3.4.9 Návrh priorít a opatrení
3.4.10 Vízia rozvoja a postavenia cestovného ruchu
3.4.11 Definovanie rozvojovej stratégie jednotlivých atraktivít
3.4.12 Tvorba produktov

3.5 Doprava a dopravná infraštruktúra
3.5.1 Dopravná infraštruktúra v obciach mikroregiónu

3.6 Sociálne veci a sociálna infraštruktúra
3.6.1 Východiskový stav
3.6.2 Súčasný stav sociálnych služieb v obciach mikroregiónu
3.6.3 Ciele rozvoja sociálnych služieb v obci a v regióne
3.6.4 Výstupy analýzy

3.7 Zdravotníctvo a zdravotná infraštruktúra
3.7.1 Východiskový stav
3.7.2 Zdravotnícke služby v obciach

3.8 Kultúra a kultúrna infraštruktúra
3.8.1 Východiskový stav
3.8.2 Kultúrna infraštruktúra
3.8.3 Kultúrne dedičstvo
3.8.4 Kultúrne podujatia
3.8.5 Kultúrno – spoločenská činnosť
3.8.6 Spoločenské organizácie obcí
3.8.7 Cirkev
3.8.8 Priority a opatrenia v oblasti kultúry

3.9 Školstvo a šport
3.9.1 Východiskový stav
3.9.2 Predškolské zariadenia
3.9.3 Základné školské zariadenia
3.9.4 Mimoškolské zariadenia
3.9.5 Šport a športová vybavenosť obce
3.9.6 Športové kolektívy
3.9.7 Rozvojové zámery v oblasti športu

3.9.8 Priority a opatrenia v oblasti školstva a športu

3.10 Regionálny rozvoj
3.10.1 Analýza realizovaných opatrení
3.10.2 SWOT analýza mikroregiónu Chopok juh
3.10.3 Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja mikroregiónu Chopok juh
3.10.4 Dôležité disparity a hlavné faktory rozvoja mikroregiónu Chopok juh

Strategická časť

4. Rozvojová stratégia
4.1 Ciele a priority
4.2 Opatrenia a aktivity
4.3 Akčný plán PHSR mikroregiónu Chopok juh
4.4 Opis rozvojovej stratégie

Implementačná a realizačná časť

5. Akčné plány, finančné tabuľky, rozvojové stratégie jednotlivých obcí mikroregiónu Chopok juh
5.1 Súhrnný prehľad projektových zámerov jednotlivých obcí na roky 2015 - 2025
5.2 Finančný rámec na realizáciu PHSR - rozdelenie finančných prostriedkov na priority a opatrenia jednotlivých obcí mikroregiónu Chopok juh
5.3 Ex – ante hodnotenie PHSR jednotlivých obcí mikroregiónu Chopok juh
5.4 Ex – post hodnotenie predchádzajúceho PHSR za jednotlivé obce mikroregiónu Chopok juh za roky 2007 – 2013, s výhľadom do roku 2015

6. Zabezpečenie realizácie
6.1 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie
6.2 Monitorovanie a hodnotenie
6.3 Harmonogram realizácie

ZÁVER
7. Výpisy uznesení zo zasadnutí obecných zastupiteľstiev jednotlivých obcí mikroregiónu Chopok juh o schválení PHSR
7.1 Použitá literatúra a zdroje údajov

PRÍLOHY
8. Zoznam použitých skratiek
8.1 Fotodokumentácia obcí mikroregiónu

ÚVOD

Na základe zákona NR SR č. 309/2014 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorým sa menil zákon NR SR č. 539/2008 Z.z., a ktorý nadobudol platnosť 1. januára 2015 „obec vypracúva, schvaľuje a pravidelne vyhodnocuje plnenie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce a zabezpečuje jeho plnenie“, ďalej sa podieľa „na príprave a uskutočňovaní programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja, poskytuje súčinnosť na príprave regionálnych operačných programov, spolupracuje pri zabezpečovaní rozvojových zámerov spoločných pre viacero obcí, zriaďuje s inými obcami združenie obcí s predmetom činnosti, ktorým napomáha hospodárskemu a sociálnemu rozvoju obce, ako aj samosprávneho kraja, vypracúva stanovisko k programom regionálneho rozvoja“.

Pôvodný Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mikroregiónu Chopok juh bol vypracovaný v roku 2006 na roky 2007 – 2013, s výhľadom do roku 2015 a vychádzal predovšetkým z dlhodobej vízie obyvateľov využiť výhodnú geografickú polohu jednotlivých obcí daného mikroregiónu s ich prírodnými danosťami na ich všestranný rozvoj. Zároveň však samotný dokument vychádzal z Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja.

V súlade s platnými právnymi normami SR bolo vypracované aktualizované znenie *Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mikroregiónu Chopok juh* ako strednodobého programu s cieľmi a zámermi *do roku 2020, s výhľadom do roku 2025*. PHSR je otvorený dokument, ktorý je možné dopĺňať a meniť na základe aktuálnych potrieb. Každé nové znenie nadobúda platnosť po jeho schválení všetkými obecnými zastupiteľstvami jednotlivých obcí mikroregiónu Chopok juh.

Stanovenie rozvojových cieľov a priorít umožní obciam mikroregiónu realizovať dlhodobý rozvoj založený na cielenej stratégii a nie na náhlych, nekoordinovaných rozhodnutiach.

Pri príprave aktualizovaného znenia PHSR spracovateľ postupoval v zásade na základe odporúčaní Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, ktorú začiatkom roka 2015 pripravilo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky.

Aktualizovanú verziu PHSR mikroregiónu Chopok juh pripravila Agentúra európskych grantov a fondov, n.o. so sídlom v Brezne, v spolupráci so zástupcami jednotlivých obcí mikroregiónu, ako aj v súčinnosti s obyvateľmi jednotlivých obcí. Do každej domácnosti v obciach bol doručený Dotazník pre občanov, ktorí sa mohli zapojiť do procesu prípravy PHSR, do programovania, plánovania a rozhodovania o tom, čo sa v ich obci deje a bude diať v blízkej i ďalekej budúcnosti. Zapojenie obyvateľov bolo dobrovoľné.

METODIKA PRÍPRAVY
PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA
MIKROREGIÓNU CHOPOK JUH

↓

TVORBA VÍZIE

Zainteresovanie všetkých strán

Stanovenie základnej stratégie mikroregiónu

ANALYTICKÁ ČASŤ

ANALÝZA ÚZEMIA MIKROREGIÓNU CHOPOK JUH

Analýza problémov **Audit zdrojov** **Analýza príležitostí**

Zber nápadov

SWOT ANALÝZA MIKROREGIÓNU CHOPOK JUH

STRATEGICKÁ (KONCEPČNÁ) ČASŤ

PRIORITY, VYTÝČENIE STRATEGICKÝCH CIEĽOV

ROZVOJOVÉ PROGRAMY

Potenciálne zdroje

NÁVRHY PROJEKTOV

↓

IMPLEMENTAČNÁ (REALIZAČNÁ) ČASŤ

AKČNÝ PLÁN - PRÍPRAVA PROJEKTOV

IMPLEMENTÁCIA ÚSPEŠNÝCH PROJEKTOV

OBCE MIKROREGIÓNU CHOPOK JUH

↑

SPÄTNÁ VÄZBA - MONITORING - KONTROLA

Štruktúra Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mikroregiónu Chopok juh na roky 2015 – 2020, s výhľadom do roku 2025

Analytická časť	Popis a hodnotenie	
	SWOT analýza	
	Smery rozvoja	
	Ciele a priority	**Strategická časť**
	Stratégia socio – ekonomického rozvoja	
	Programovanie	
	Finančné zabezpečenie	
Implementačná a realizačná časť	Riadenie programu	
	Monitoring	
	Organizačné zabezpečenie	

Strategické plánovanie podpory regionálneho rozvoja pozostáva z nasledujúcich troch hlavných procesov:

- programovanie;
- finančné zabezpečenie;
- monitorovanie a hodnotenie.

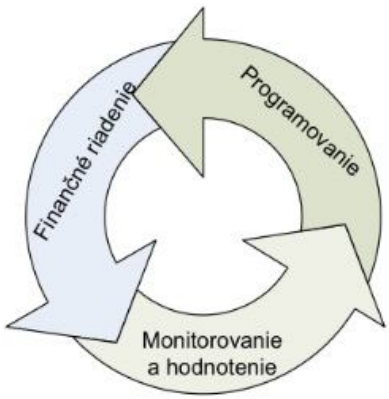

VÝCHODISKOVÁ ČASŤ

1. Poslanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja

Strategické plánovanie regionálneho a miestneho rozvoja pod pojmom „Programy hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja“ sa do agendy samospráv dostali predovšetkým s možnosťou uchádzať sa o dotácie z európskych fondov.

Strategické plánovanie je hlavne spôsob aktívneho ovplyvňovania budúcnosti daného územia, ktoré napomáha zladiť predstavy rozhodujúcich aktérov rozvoja, umožní lepšie sa vyrovnať s prebiehajúcimi zmenami vonkajšieho prostredia, umožní využiť komparatívne výhody a potlačiť existujúce nevýhody s cieľom zvýšenia konkurenčného postavenia obce. Tento proces preto nemôže byť motivovaný iba vidinou získania dotácií. Úlohou miest, obcí, či mikroregiónov je strategický plán miestneho rozvoja nastaviť tak, aby na jeho základe bolo nielen možné čerpať finančné prostriedky zo zdrojov EÚ, ale zároveň mať realistickú stratégiu miestneho rozvoja založenú na miestnych podmienkach a potrebách.

1.1 Celkový prístup a podmienky spracovania

V súčasnosti chce Slovensko pokračovať v uskutočňovaní zmien vo vývoji spoločnosti na globálnej, národnej a miestnej úrovni hlavne z dôvodu neustáleho zhoršovania životného prostredia, vyčerpania nerastných surovín a prírodných energetických zdrojov. Z tohto dôvodu bola prijatá koncepcia uceleného súboru sociálnych, ekonomických a environmentálnych princípov na dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja, ktorý je chápaný ako „taký rozvoj, ktorý umožňuje uspokojovať potreby súčasnej generácie bez toho, aby ohrozil možnosti budúcich generácií uspokojovať ich potreby, kde ekonomický rast je prepojený na zabezpečenie kvality života a rovnakých príležitostí pre každého“.

Princípy regionálnej politiky – základné princípy sú definované:

Partnerstvo - všetci partneri sa majú aktívne podieľať na plánovaní a realizácii investícií, ako aj na všetkých ostatných projektoch (vláda, regionálne a miestne subjekty, podniky, zástupcovia univerzít, mimovládne organizácie a pod.).

Subsidiarita - rozhodovanie prebieha na najnižšej praktickej úrovni. Národné rozvojové dokumenty sú schvaľované Európskou komisiou v Bruseli, ale zostavované a spravované sú národnými a regionálnymi orgánmi príslušnej členskej krajiny EÚ.

Programovanie - všetky projekty musia zapadať do ucelenej niekoľkoročnej stratégie. EÚ kladie dôraz na komplexné posúdenie a riešenie problémových regiónov, a preto sú pre jednotlivé regióny spracovávané operačné programy, ktoré vyhodnocujú silné a slabé stránky regiónov a navrhujú spôsoby riešenia problémov.

Doplnkovosť - peniaze z fondov sú pridávané ku štátnemu rozpočtu, ale nenahrádzajú ho. Štátne výdavky musia zostať na rovnakej úrovni ako pred pridaním. Očakáva sa štátny príspevok na každý projekt. Na projekty bude EÚ prispievať maximálne 75 % z ich výšky.

Koncentrácia - fondy sa budú sústreďovať do najproblémovejších regiónov a na realizáciu najdôležitejších opatrení. Cieľom nie je realizácia malých projektov, ktoré nemôžu zaručiť požadovaný rozvojový efekt.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mikroregiónu Chopok juh na roky 2015 – 2020, s výhľadom do roku 2025 bol vypracovaný za aktívnej spolupráce predstaviteľov a zástupcov jednotlivých obcí združených v mikroregióne, ako aj v spolupráci s obyvateľmi obcí mikroregiónu, a to dotazníkovou formou.

1.2 Legislatívne východiská

Vypracovanie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mikroregiónu Chopok juh sa riadilo a vychádzalo najmä z týchto základných právnych noriem a dokumentov záväzných v SR a EÚ:

- zákon NR SR č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona NR SR č. 309/2014 Z.z.;
- Metodická príručka na vypracovanie PHSR obce/obcí/VÚC, spracovaná Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR;
- Národná stratégia regionálneho rozvoja;
- zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon);
- zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení;
- zákon č. 384/1997 Z.z. o divadelnej činnosti;
- zákon č. 61/2000 Z.z. o osvetovej činnosti;
- zákon č. 183/2000 Z.z. o knižniciach o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej;
- zákon č. 88/2001 Z.z. o sociálnej pomoci;
- zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov
- zákon č. 193/2001 Z.z. o podpore na zriadenie priemyselných parkov a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 223/2001 Z.z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- zákon č. 478/2002 Z.z. o ochrane ovzdušia;
- zákon č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov;
- zákon č. 416/2001 Z.z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky;
- zákon č. 446/2001 Z.z. o majetku vyšších územných celkov;
- zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu;
- zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny;
- zákon č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- zákon č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy;

- zákon č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním
  zdravotnej starostlivosti;
- zákon č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- zákon č. 579/2004 Z.z. o záchrannej zdravotnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z.z.;
- zákon č. 28/2009 Z.z. o telesnej kultúre;
- zákon č. 184/2009 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- zákon č. 206/2009 Z.z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 513/2009 Z.z. o dráhach o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- zákon č. 514/2009 Z.z. o doprave na dráhach;
- zákon č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- zákon č. 91/2010 Z.z. o podpore cestovného ruchu ;
- zákon č. 56/2012 Z.z. o cestnej doprave.

1.3 Východiskové materiály medzinárodného, štátneho, regionálneho a miestneho charakteru:

- Stratégia Európa 2020;
- Spoločný strategický rámec EK na roky 2014 – 2020;
- Partnerská dohoda Slovenskej republiky a EÚ na programovacie obdobie 2014 – 2020;
- Program cezhraničnej spolupráce Slovensko – Maďarsko na roky 2007 – 2013;
- Program cezhraničnej spolupráce Slovensko – Rakúsko na roky 2007 – 2013;
- CENTROPE – Dokument o regionálnom rozvoji;
- CENTROPE – Podpora konkurencieschopného regionálneho rozvoja;
- CENTROPE – Stratégia ľudského kapitálu;
- CENTROPE – Stratégia v oblasti vedomostného regiónu;
- CENTROPE – Stratégia v oblasti priestorovej integrácie a Akčný plán 2013+;
- CENTROPE – Stratégia v oblasti kultúry a cestovného ruchu 2013+;
- Národný program reforiem, 2012;
- Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2020;
- Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, 2010;
- Aktualizovaná Koncepcia územného rozvoja Slovenska, 2010;
- Stratégia rozvoja slovenskej spoločnosti, 2010;
- Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb v SR, 2011;
- Koncepcia rozvoja miestnej a regionálnej kultúry;
- Modernizačný program 21;

- Konkurencieschopné regióny 21;
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja;
- Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja v SR;
- Stratégia rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja;
- Územný plán VÚC Banskobystrického kraja;
- Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2014 – 2020.

1.4 Základná charakteristika mikroregiónu Chopok juh

Tento prekrásny región pokrývajú lesy, hory s jedinečnou flórou a faunou. Nízke Tatry s Chopkom – dominanta regiónu, druhý najvyšší vrch Nízkych Tatier, pod ktorým ležia obce mikroregiónu Chopok juh: *Bystrá, Dolná Lehota, Horná Lehota, Jarabá, Jasenie, Mýto pod Ďumbierom, Nemecká, Podbrezová, Predajná* a *Ráztoka*.

Katastre jednotlivých obcí ležia v prevažnej miere v Národnom parku Nízke Tatry (NAPANT). V tejto oblasti sa nachádza aj Národná prírodná rezervácia Skalka a množstvo menších chránených biotopov.

Mikroregión zo severu ohraničujú vrcholy Nízkych Tatier od Latiborskej hole cez Ďurkovú, Chabenec, Krížske sedlo, Dereše, Chopok, Ďumbier až po Čertovicu. Z južnej strany ohraničuje rieka Hron a z časti aj Slovenské rudohorie.

Dopravný prístup do mikroregiónu je vlakom z Banskej Bystrice alebo Brezna so zastávkami Nemecká, Dubová, Predajná, Lopej a Podbrezová. Autobusom alebo autom sa do obcí mikroregiónu z Banskej Bystrice a Brezna dostaneme štátnou cestou I/66 alebo z liptovskej strany sedlom Čertovice štátnou cestou I/72, ktorá vedie popri Bystrianke a Štiavnička na Bystrú, Mýto pod Ďumbierom a Jarabú až na Čertovicu, kde dosahuje výšku 1 238 m, teda najvyššie položenú cestu na Slovensku.

Celý mikroregión je svojimi prírodnými krásami a danosťami priam predurčený na turistiku, cestovný ruch, ako aj aktívny oddych. V katastri mikroregiónu sa nachádzajú štyri hlavné strediská cestovného ruchu – Chopok južná strana so Srdiečkom, Tále, Čertovica a Krpáčovo. Služby cestovného ruchu, vrátane ubytovacích možností poskytuje množstvo zariadení od veľkých hotelov, penziónov, chát až po ubytovanie v súkromí.

V ponuke aktívneho odpočinku je množstvo atraktívnych, v turistických mapách označených turistických chodníkov rôznej dĺžky a obťažnosti, cyklotrasy Lopej, Dolná Lehota, Krpáčovo, Tále, Bystrá, Chvatimech, veľké 18 - jamkové golfové ihrisko na Táľoch. Z ďalších možností aktívneho vyžitia počas letnej sezóny je tu Bystrianska jaskyňa a jaskyňa Mŕtvych netopierov, splav Hrona, kúpaliská v Podbrezovej a na Táľoch, vodná nádrž na Krpáčove, ako aj Čiernohronská železnička. V zimných mesiacoch je tu možnosť využitia množstva lyžiarskych vlekov a svahov. Potoky a bystriny v jednotlivých dolinách mikroregiónu sú rajom pre rybárov, najmä kvôli pstruhom potočným alebo jedinečným pstruhom kamenáčom.

Návštevou mikroregiónu Chopok juh ľudia nielen zrelaxujú, ale spoznajú krásy tohto kúta Slovenska, jeho historických a kultúrnych pamiatok, s možnosťou kvalitne si zašportovať alebo jednoducho oddýchnuť si.

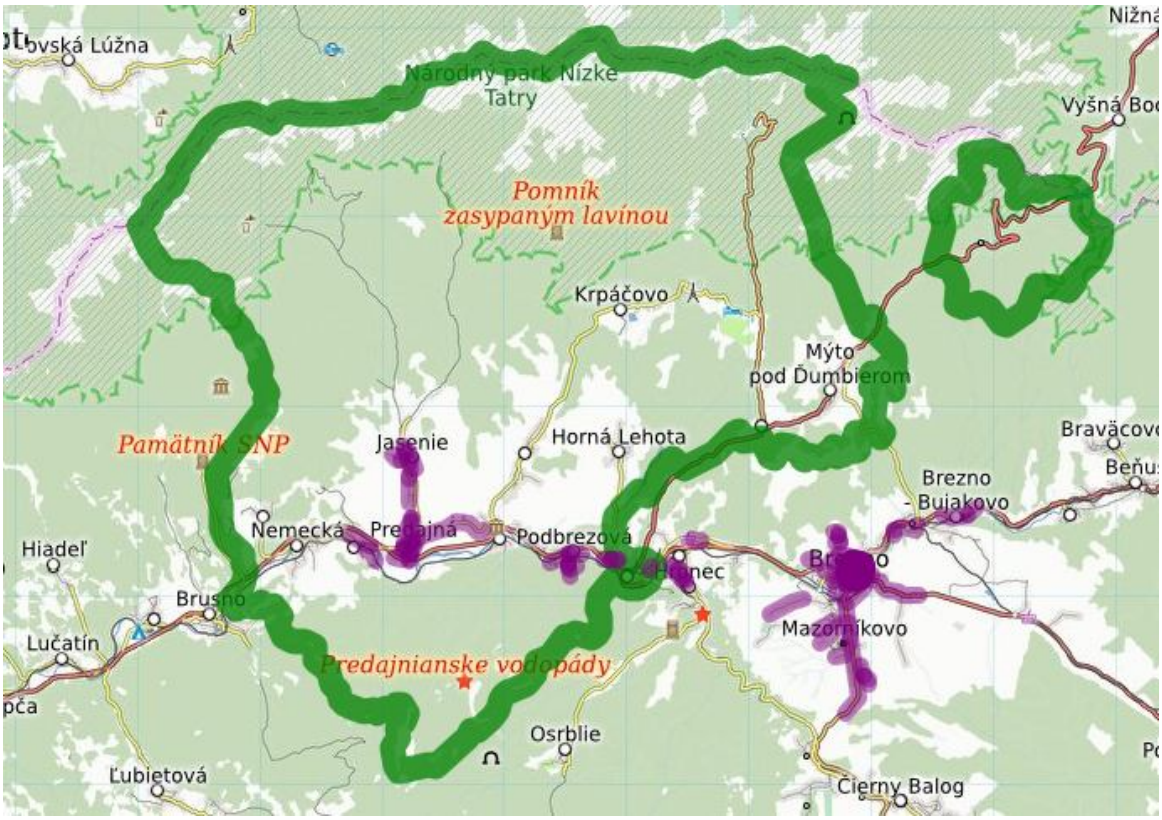

Obr č. 1 Lokalizácia obcí mikroregiónu Chopok juh – širšie vzťahy

Obr. č. 2 Lokalizácia obcí mikroregiónu Chopok juh – širšie vzťahy

ANALYTICKÁ ČASŤ

2. Ekonomické a sociálne východiská

2.1 Súčasná demografická situácia mikroregiónu Chopok juh

Banskobystrický samosprávny kraj (BBSK) patrí medzi územia s najhorším demografickým potenciálom, spolu s Nitrianskym krajom zaznamenáva najhoršiu vekovú skladbu obyvateľstva. Počtom 652 218 obyvateľov (11,99 % z celkového počtu obyvateľstva SR) a hustotou zaľudnenia 69,0 obyvateľov na km² patrí k najredšie obývaným krajom (Slovenská republika celkovo 110,80 obyvateľov na km²).

V tomto jave sú ale značné disproporcie v rámci jednotlivých okresov kraja. Najväčšia rómska populácia je práve v okrese Brezno.

Na území mikroregiónu Chopok juh s celkovou rozlohou 424,62 km² žije 10 523 obyvateľov z toho je 4 778 žien (35,33%). Hustota osídlenia predstavuje 25 obyvateľov na km². Najviac obyvateľov mikroregiónu (97 %) sa hlási k slovenskej národnosti, 2,8 % k rómskej národnosti a len 0,2 % uvádza inú národnosť, zväčša ukrajinskú a českú. Čisto slovenské osídlenie je len v obciach Bystrá a Jarabá.

Z hľadiska pôrodnosti percento Rómov neustále rastie a podľa miestnych údajov ani výsledky posledného sčítania obyvateľov z roku 2011 nezachytávajú objektívne počet rómskeho obyvateľstva, pretože mnohí Rómovia sa prihlásili k slovenskej národnosti.

Nezamestnanosť rómskej komunity je pritom vzhľadom na nízku vzdelanosť a kvalifikovanosť veľmi vysoká. Tieto trendy predstavujú hlavne pre uvedené obce riziká hlavne v sociálnej oblasti.

Z celkového počtu 5 932 ekonomicky aktívnych obyvateľov je nezamestnaných 699, čo predstavuje nezamestnanosť v mikroregióne Chopok juh 11,78 %.

Evidovaná nezamestnanosť je v celom BBSK dlhodobo najvyššia zo všetkých krajov SR a je vysoko nad priemerom SR i celej EÚ. K 31. decembru 2014 dosiahla úroveň, ktorá je stále viac o 33 %, ako je priemer SR.

U nezamestnaných prevládajú obyvatelia so základným vzdelaním, ich kvalifikačná úroveň je nízka. Dlhé roky je badateľný odliv vysokoškolsky vzdelaných ľudí mimo obcí mikroregiónu, a to zväčša natrvalo, v menšej miere dochádzajú za zamestnaním. V mikroregióne sa markantne prejavujú ukazovatele naznačené v Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja BBSK - pretrvávajúci pokles pôrodnosti, zvýšená migrácia, postupná prestárlosť obyvateľstva, ako aj postupný nárast rómskeho obyvateľstva.

Demografia obcí mikroregiónu (k 31.12.2014)										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Počet obyvateľov	187	735	588	38	1 160	512	1 793	3 876	1 346	288
z toho:										
žien	84	293	245	14	501	208	913	1666	702	152
detí	15	124	83	4	167	30	297	606	250	41
slovenskej národnosti	187	698	539	38	1 160	507	1 789	3 870	1 322	284
rómskej národnosti	0	37	48	0	0	0	0	0	4	0
inej národnosti, akej	0	0	1 ukrajinská	0	1 česká	1 ukrajinská, 1 nemecká, 1 maďarská, 2 česká	1 ruská, 1 česká, 2 ukrajinská	6 česká	1 maďarská, 1 poľská, 4 rusínska, 11 česká	1 česká, 1 talianska, 1 škótska, 1 švajčiarska
Počet sobášov		2		0	4	0	4		8	
Počet rozvodov		2		0	2	0	6		3	
Počet živonarodených detí	2	8	7	0	7	2	23	33	5	5
chlapci	1	3	4	0	4	1	14		3	3
dievčatá	1	5	3	0	3	1	9		2	2
Počet zomretých	2	8	8	1	10	2	28	47	15	3
muži	2	3	6	1	3	1	13		10	3
ženy	0	5	2	0	7	1	15		5	0

Celkový prírastok/úbytok obyvateľov	6	5	-1	-1	-3	0	-5	-14	-10	3
muži	4	2	-2	0	1	0	1		-7	1
ženy	2	3	1	1	-4	0	-6		-3	2
Počet prisťahovaných obyvateľov spolu	4	14	13	0	21	10	39	112	23	3
muži	3	6	7	0	10	6	15		11	1
ženy	1	8	6	0	11	6	24		12	2
Predproduktívny vek (0-14) spolu	14	100	87	4	166	53	244	472	176	42
Produktívny vek (15-60) ženy	41	185	152	10	324	109	474	1 125	370	80
Produktívny vek (15-65) muži	70	279	219	15	433	130	456	1 374	498	97
Poproduktívny vek ženy 60+	34	97	88	4	148	83	267	602	190	42
Poproduktívny vek muži 65+	22	50	34	3	63	52	101	301	81	20
Priemerný vek obyvateľov s trvalým pobytom spolu	49,8	40,8	40,96	42,0	60,0	46,0	43,0	40,62	37,7	41,7
muži	48,5	39,9		43,0	58,0	45,1	42,0		36,2	41,4
ženy	52,9	41,7		40,0	62,0	47,9	44,0		39,1	42,4

Tabuľka č. 1 Demografická situácia obcí mikroregiónu Chopok juh
Zdroj: Štatistický úrad SR a údaje obcí

Vzdelanostná a zamestnanecká úroveň obcí mikroregiónu (k 31.12.2014)										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Obyvatelia bez vzdelania v %	0	2,0		0,5	0,52	0	0,1		0	0
Obyvatelia so základným vzdelaním v %	6,88	8,0		0,5	8,35	3,3	32,9		19,0	8,36
Obyvatelia s odborným učňovským vzdelaním v %	19,72	37,0		10,0	31,27	35,4	25,0		25,0	28,57
Obyvatelia s úplným stredoškolským vzdelaním v %	60,40	45,0		50,0	52,19	40,9	33,00		30,0	29,62
Obyvatelia s vysokoškolským vzdelaním v %	13,0	8,0		40,0	7,62	20,25	9,0		5,0	9,41
Počet ekonomicky aktívnych	94	437	300	35	620	239	1 155	2 199	671	182
z toho žien	38	197		17	299	120	558	1 066	309	91
z toho mužov	56	240		18	321	119	597	1 133	362	91
Počet nezamestnaných	6	57	24	1	33	24	132	300	106	16
z toho žien	3	29	14	0	24	10	58	176	60	7
z toho mužov	3	28	10	1	9	14	74	124	46	9
z toho rómskej národnosti	0	28	5	0	0	0	80	0	3	0

Tabuľka č. 2 Vzdelanostná a zamestnanecká úroveň obcí mikroregiónu Chopok juh

2.2 Súčasná vzdelanostná a zamestnanecká štruktúra obyvateľov mikroregiónu Chopok juh

Podľa vzdelanostnej štruktúry obyvateľov jednotlivých obcí mikroregiónu Chopok juh možno konštatovať, že v obciach prevažujú osoby s úplným stredoškolským vzdelaním (40%), nasledujú obyvatelia s odborným učňovským vzdelaním (28%), s vysokoškolským vzdelaním (19%) a so základným vzdelaním (11%). V obciach je v súčasnosti len malý počet občanov bez vzdelania.

Celkový počet aktívne pracujúcich obyvateľov mikroregiónu sa v súčasnosti pohybuje na úrovni 5 223 osôb. Z tohto počtu osôb dochádza do zamestnania mimo svojich obcí mikroregiónu 63 % obyvateľov, čo predstavuje dennú dochádzku z jednotlivých obcí najmä do Podbrezovej, Brezna a Banskej Bystrice. Dominantnými zamestnaneckými odvetviami obyvateľov obcí sú najmä odvetvia obchodu, služieb a poľnohospodárstva. Ekonomický potenciál jednotlivých obcí tvoria predovšetkým FO – živnostníci (malé prevádzky) a poľnohospodárska výroba.

V rámci obcí mikroregiónu je aktívne zamestnaných 5 932 osôb. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Brezno sa v súčasnosti pohybuje medzi 15 – 20 %. Miera nezamestnanosti v mikroregióne Chopok juh sa pohybuje na úrovni 11,95 %, čo predstavuje nižšie percento ako je miera nezamestnanosti v celom okrese Brezno.

Najviac nezamestnaných je z odvetvia obchodu a služieb, zo sféry verejnej správy, obrany a poisťovníctva. Pritom 379 nezamestnaných je evidovaných v oblasti poľnohospodárstva a lesníctva, s nižším vzdelaním a 92 uchádzačov je s vysokoškolským vzdelaním.

Oproti tomu zamestnaneckú štruktúru ekonomicky aktívneho obyvateľstva v obciach mikroregiónu Chopok juh silne ovplyvňuje hospodárska a priemyselná štruktúra obce Podbrezová a miest Brezno a Banská Bystrica.

Z hľadiska vývoja štruktúry pracujúcich v hospodárstve klesá počet pracujúcich v poľnohospodárstve a priemysle, pričom postupne narastá počet zamestnancov v službách.

2.3 Rozloha a urbanizácia

Obce mikroregiónu Chopok juh obhospodarujú celkom 30 374 ha pôdy rôzneho druhu. Na tejto rozlohe žije celkom 13 523 obyvateľov, čo predstavuje hustotu 32 obyvateľa na km², pričom sú výrazné rozdiely, keď v Jarabej je hustota osídlenia 2,5 obyvatelia na km² a v Podbrezovej 209 obyvateľov na km².

Rozloha a urbanizácia obcí mikroregiónu										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Extravilán v km²	15,64	55,4	40,8	15,38	85,6	9,98	152,2	18,56	23,2	7,86
Intravilán v km²	0,23	0	5,05	0,11	0,6	0,41	85,3		0,81	0,21
Obecný úrad	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
V samostatnom objekte	áno	áno	áno	áno	čiastočne	áno	áno	áno	áno	áno
Prístup na internet	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Spoločný úrad, aký	Stavebný úrad Beňuš	Stavebný úrad Beňuš	Stavebný úrad Beňuš, Spoločný stavebný úrad Brezno	Stavebný úrad Beňuš	Stavebný úrad Beňuš, Spoločný stavebný úrad Brezno, Spoločný úrad pre soc. veci Valaská	Stavebný úrad Beňuš, Spoločný úrad pre sociálne veci Valaská	Stavebný úrad Beňuš, Spoločný stavebný úrad Brezno	Stavebný úrad Beňuš, Spoločný stavebný úrad Brezno	Stavebný úrad Beňuš, Spoločný stavebný úrad Brezno, Spoločný úrad pre soc. veci Valaská	Stavebný úrad Beňuš, Spoločný stavebný úrad Brezno

Tabuľka č. 3 Rozloha a urbanizácia mikroregiónu Chopok juh

2.4 Infraštruktúra a občianska vybavenosť mikroregiónu Chopok juh

Plyn/plynofikácia:

Celkom 5 obcí mikroregiónu (Dolná Lehota, Jasenie, Nemecká, Podbrezová, Predajná) má zabezpečenú rozvodnú sieť plynu, no aj tu sa prejavujú tendencie k návratu na vykurovanie pevnými palivami. Ostatné obce mikroregiónu nie sú plynofikované.

Pitná voda, kanalizácia, ČOV:

V okrese Brezno je z verejných vodovodov zásobovaných 97,47 % obyvateľov okresu. Verejné vodovody sú vybudované v každej obci mikroregiónu Chopok juh. Využívajú sa podzemné zdroje vody.

Úpravne vody na znižovanie obsahu arzénu v pitnej vode sú v prevádzke pre skupinový vodovod Jasenie – Predajná – Nemecká a pre vodovod v obci Podbrezová. Dezinfekcia pitnej vody je zabezpečovaná vo všetkých verejných vodovodoch prevažne tekutým chlórom, resp. chlórnanom sodným. Plynný chlór sa využíva na dezinfekciu vo verejných vodovodoch Brezno – Trangoška, Brezno – Bystrá – Valaská – Podbrezová. Postupný prechod z plynného chlóru na chlódioxid sa realizuje na úpravni vody pre skupinový vodovod Jasenie – Predajná – Nemecká. V okrese Brezno neustále pretrvávajú nedostatky v kvalite vody niektorých verejných vodovodov v chemických ukazovateľoch. V roku 2007 bola daná do prevádzky úpravňa vody pre skupinový vodovod Jasenie – Predajná – Nemecká, ktorá svojou technológiou znižuje obsah arzénu v pitnej vode. Z dôvodu porúch na prívodných a rozvodných vodovodných potrubiach v jednotlivých spotrebiskách verejného vodovodu a následných únikov vody kapacita úpravne 14 l/s nestačí pokryť potreby spotrebiteľov, preto je upravená voda miešaná s neupravenou vodou. Tým dochádza na jednotlivých spotrebiskách naďalej k prekračovaniu medznej hodnoty arzénu v pitnej vode.

Z chemických ukazovateľov, ktoré môžu nepriaznivo ovplyvniť senzorickú kvalitu pitnej vody sú zisťované nadlimitné koncentrácie železa v obci Jarabá.

V obciach mikroregiónu je situácia v pripojení na verejný vodovod dobrá, všetky obce mikroregiónu sú zásobované pitnou vodou z kompletne dobudovaných obecných vodovodov.

Kanalizačnú sieť majú aspoň čiastočne vybudovanú vo väčšine obcí mikroregiónu (Bystrá, Dolná Lehota, Horná Lehota, Nemecká, Podbrezovej, Predajná, Ráztoka). Vybudovanie kanalizácie v Dolnej Lehote spôsobilo dlhodobé finančné problémy a hospodárenie sa dostalo do v červených čísiel, čo obci znemožňovalo uchádzať sa o čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ. Najviac prípojok kanalizačnej siete má obec Nemecká, a to 193.

Elektrina/verejné osvetlenie:

Všetky objekty v jednotlivých obciach mikroregiónu sú napojené na elektrickú energetickú sieť. Sekundárne rozvody sú prevažne riešené vzdušnými vedeniami. Celkový inštalovaný príkon je možné zvýšiť nahradením stožiarových TS výkonnejšími TS kioskového typu s vyšším výkonom, prípadne alternatívnymi zdrojmi.

Jednotlivé obce majú zabezpečené verejné osvetlenie svojich obcí, niektoré (Mýto pod Ďumbierom, Predajná) plánujú ich rekonštrukciu, rozšírenie, resp. modernizáciu, a to z finančných zdrojov EÚ.

Telekomunikácie:

V obciach Horná Lehota, Jasenie, Mýto pod Ďumbierom, Nemecká, Podbrezová, Predajná) sa nachádzajú miestne pobočky Slovenskej pošty, a.s. V obciach Mýto pod Ďumbierom a Jasenie zároveň fungujú poštomaty. Obyvatelia obcí Bystrá a Ráztoka využívajú služby pojazdnej pošty.

Vo väčšine obcí mikroregiónu môžu obyvatelia obcí využívať služby všetkých troch mobilných operátorov (T-com, Orange, O2). Obce Jarabá a Ráztoka majú k dispozícii služby len dvoch operátorov (T-com a Orange),

Pripojenie na internet vo všetkých obciach mikroregiónu je dobré, zabezpečované je prostredníctvom verejných poskytovateľov internetových služieb.

V rámci pokrytia oblasti mikroregiónu Chopok juh káblovou televíziou, len obce Bystrá, Mýto pod Ďumbierom a Ráztoka majú toto pokrytie zabezpečené.

Bankové služby:

V šiestich obciach mikroregiónu (Horná Lehota, Jasenie, Mýto pod Ďumbierom, Nemecká, Podbrezová a Predajná) majú svoje pobočky banky (Poštová banka a Slovenská sporiteľňa), avšak len v Podbrezovej sa nachádza bankomat. V obciach Jasenie a Mýto pod Ďumbierom sa nachádza poštomat.

Komunikácie:

Obce mikroregiónu majú v správe celkom 90,7 km obecných komunikácií, z ktorých v súčasnosti je len 18,45 km zrekonštruovaných a 58,05 km je bezprašných. Súčasný stav väčšiny ciest v správe obcí vyžadujú rozsiahlu rekonštrukciu.

Dĺžka vybudovaných miestnych chodníkov v obciach mikroregiónu predstavuje spolu 10,9 km, z ktorých je 3,75 km v súčasnosti už zrekonštruovaná. Súčasný stav väčšiny už vybudovaných chodníkov je v zlom, resp. v technicky nevyhovujúcom stave a vyžadujú rekonštrukciu.

Verejná zeleň vo všetkých obciach mikroregiónu Chopok juh spolu predstavuje plochu 22,02 ha.

Infraštruktúra a občianska vybavenosť obcí mikroregiónu										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Verejný vodovod	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Plynofikácia	nie	áno	nie	nie	áno	nie	áno	áno	áno	nie
Kanalizácia v %	80	66,6	75,0	nie	nie	nie	60,0	áno	41,4	33,3
Počet prípojok kanalizačnej siete	80	56		0	0	0	193	181	18	28
Elektrická energia/VO	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Dĺžka miestnych komunikácií v km	2,5	5,6	5,0	1,5	8,0	7,0	22	26,7	7,8	4,6
z toho zrekonštruované	0,35	0	1,5	0,5	0	3,0	2,0	11,1	0	0
z toho bezprašné	0,35	1,7	3,5	1,3	8,0	3,0	20,0	15,6	0	4,6
Dĺžka miestnych chodníkov v km	1,5	0	0	0	0	0,30	0	6,8	1,5	0,8
z toho zrekonštruované	1,5	0	0	0	0	0,15	0	2,1	0	0
Verejná zeleň - ha	2,2	1,6	0,2	0,0	2,6	3,0	9,0	1,02	1,3	1,1
Pokrytie internetom	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Mobilné siete	T-com, O2, Orange	T-com, O2, Orange	T-com, O2, Orange	T-com, Orange	T-com, O2, Orange	T-com, O2, Orange	T-com, O2, Orange	T-com, O2, Orange	T-com, O2, Orange	T-com, Orange
Pokrytie káblovou TV	áno	nie	nie	nie	nie	áno	nie	áno	áno	áno
Pošta	nie	nie	áno	nie	áno + poštomat	áno + poštomat	áno	áno	áno	nie
Banka	nie	nie	nie	nie	áno	nie	nie	áno	nie	nie
Bankomat	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	áno	nie	nie
Obecná polícia	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie		nie	nie

Tabuľka č. 4 Infraštruktúra a občianska vybavenosť obcí mikroregiónu

2.5 Domový a bytový fond v mikroregióne Chopok juh

V obciach mikroregiónu Chopok juh bolo k 31. decembru roku 2014 celkovo 3 386 domov, z toho trvale obývaných bolo 2 175 domov a 317 bolo neobývaných. Na rekreačné účely možno využívať 714 domov, pričom 17 z nich je možné aj prenajať.

Podľa vývoja v posledných rokoch stúpa počet domov, ktoré sa v obciach nevyužívajú na trvalé bývanie. Tento trend je celkom prirodzený, pretože niektoré obce mikroregiónu sa dlhodobo etablujú ako turistické obce, kde rastie počet rekreačných chalúp a chát.

V obciach mikroregiónu Chopok juh sa nachádza spolu 1 995,5 bytov.

V jednotlivých obciach mikroregiónu sa väčšia individuálna výstavba rodinných domov v súčasnosti nerealizuje. Obec Ráztoka plánuje do budúcna vybudovať všetky inžinierske siete na podporu rozvoja bytovej výstavby v obci.

Do majetku jednotlivých obcí mikroregiónu Chopok juh v súčasnosti patrí spolu 70 stavebných objektov. Zväčša ide o budovy materských a základných škôl, budovy obecných úradov, či budovy kultúrnych domov.

Domový a bytový fond obcí mikroregiónu (k 31.12.2014)										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Domový a bytový fond spolu	126	322	488	185	525	360	1 267	1 517	472	119
Domy spolu	124	304	382	185	503	350	568	482	373	115
z toho trvale obývané	55	203	159	16	311	202	461	414	255	99
neobývané	2	71	14	0	27	18	17	68	99	1
využívané na rekreáciu	60	48	204	169	37	130	7	0	19	40
z toho aj na prenájom	3	0	4	5	0	5	0	0	0	0
Byty spolu	2,5	18	106	0	22	10	699	1 035	99	4
Počet objektov v majetku obce	5	8	6	2	11	8	10	11	5	4

Tabuľka č. 5 Domový a bytový fond obcí mikroregiónu Chopok juh

2.6 Zaujímavosti obcí mikroregiónu Chopok juh

Všetky obce mikroregiónu Chopok juh paria do Národného parku Nízke Tatry (NAPANT), obce Bystrá, Mýto pod Ďumbierom a Ráztoka dokonca patria do 2. stupňa ochrany. Obec Nemecká zároveň spadá aj do oblasti Slovenského Rudohoria.

Obce Dolná Lehota a Jasenie zároveň patria do Národnej prírodnej rezervácie Skalka.

V katastri obce Horná Lehota je prírodná pamiatka kopec Hrádok, na ktorom sa našli vykopávky trilobitov. Tieto sú v súčasnosti vystavené v Pamätnej izbe Sama Chalupku, nachádzajúcej sa priamo v obci.

Na území obce Jarabá sú 3 pramene minerálnych vôd – Jasienok, Bachláč a Kumštová.

Kataster obce Jasenie patrí aj do prírodnej rezervácie Pod Latiborskou hoľou, ako aj do chráneného krajinného vtáčieho územia Nízke Tatry.

Obec Predajná spadá do prírodnej rezervácie Predajnianska slatina a do chráneného areálu Mitrová. Zároveň na území Predajnej sa nachádza prírodná pamiatka Jajkovská suť a prírodný výtvor Predajnianske vodopády a technická pamiatka Kelemenov tunel.

Vo viacerých obciach mikroregiónu sa nachádzajú zimné strediská cestovného ruchu, vybudované cyklotrasy a kvalitné podmienky pre letnú turistiku a aktívny odpočinok.

Bystrá:

- v blízkosti obce (kataster obce Valaská) sa nachádza kvapľová jaskyňa Bystrá, patrí medzi typické puklinové jaskyne, nachádza sa v nej liečebňa, v ktorej sa liečia choroby horných a dolných dýchacích ciest – speleoterapia;
- v blízkosti obce je vybudované prvé 18 - jamkové profesionálne golfové ihrisko na Slovensku "GRAY BEAR" na Táľoch;
- vyhľadávané lyžiarske areály.

Dolná Lehota:

- v katastri obce sa nachádza bývalá partizánska nemocnica, ako aj lyžiarsky areál na Krpáčove;
- Pamätník II. Čs. paradesantnej brigády v Črmnom na Krpáčove;
- Kaplnka najsvätejšej trojice pri cintoríne;
- Pamätník baníkov sv. Barborka;
- Kostol Jána Krstiteľa s maľbami od J. Hanulu;
- Evanjelická zvonica z roku 1818;
- Mohyla obetiam lavíny v Kulichovej doline – v roku 1956 zasypala 16 lesných robotníkov;
- Pamätník Antonovi Anderlemu – významnému slovenskému bábkarovi;
- Vajskovská dolina, ktorú uzatvárajú Kotliská s Vajskovskými vodopádmi;
- Náučný chodník Medveďou cestičkou.

Horná Lehota:

- najväčšia archeologická lokalita v regióne - Hrádok pri Hornej Lehote (nálezisko trilobitov z čias Keltov);
- v katastri obce sú vyhľadávané lyžiarske areály, ako aj umelá vodná nádrž na Krpáčove;
- v blízkosti obce je vybudované prvé 18 - jamkové profesionálne golfové ihrisko na Slovensku "GRAY BEAR" na Táľoch.

Jarabá:

- v katastri obce je Pomník padlým v SNP;
- v obci sa nachádza ľudová architektúra - drevené zrubové domy.

Jasenie:

- obec je bývalá banská osada, ťažili sa tu vzácne kovy;
- od začiatku 19. storočia - spracovanie surového železa z vysokých pecí z Hronca a Pohronskej Polhory – Michalovej;
- pozoruhodné energetické technické dielo - vodná elektráreň pod návrším Rígeľ z roku 1923 - 1925, patriace Železiarňam Podbrezová, a.s. Jej činnosť je založená na využívaní vôd Jasenianskeho potoka a jeho prítokov, privádzaných tunelovými náhonmi do nádrží nad elektrárňou;
- v Lomnistej doline na úpätí Chabenca sa nachádza pamätné miesto protifašistického odboja v rokoch 1944 - 1945 (sídlil tu Hlavný štáb partizánskeho hnutia generála Asmolovova), zomrel tu Ján Šverma.

Mýto pod Ďumbierom:

- veľké zimné stredisko SKI - centrum Mýto pod Ďumbierom - organizuje podujatia v zjazdovom lyžovaní;
- v obci sa nachádza ľudová architektúra - drevené zrubové domy;
- Evanjelický kostol a.v., Kováčska vyhňa z roku 1920, škola, fara – kultúrne pamiatky;
- Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie z roku 1946.

Nemecká:

- v katastri obce sa nachádza známy Pamätník protifašistického odboja - pamätná izba a torzo pece (vápenky), v ktorej bolo upálených 900 ľudí;
- obec založili nemeckí kolonisti, ktorí tu hľadali rudné ložiská;
- nachádza sa tu archeologická lokalita Hradisko;
- v rokoch 1888 -1889 tu pôsobil ako kaplán Jozef Murgaš;
- na území obce sa nachádza technická pamiatka - vodná elektráreň.

Podbrezová:

- ❖ železiarske tradície obce dokladá Hutnícke múzeum v obci;
- ❖ v časti Lopej je pamiatkovo cenný rímsko-katolícky kostol sv. Juraja z roku 1650 s oltárnym obrazom od slovenského vynálezcu bezdrôtovej rádiotelegrafie Jozefa Murgaša, ktorý bol aj výtvarným umelcom;
- ❖ sú tu pozostatky stavieb a zariadení svedčiace o pôvodnej železiarskej činnosti obce;
- ❖ chránená technická pamiatka na Chvatimechu – železničný most úzkokoľajnej Čiernohronskej železnice nad sútokom dvoch Hronov.

Predajná:

- ❖ v blízkosti obce sa nachádza nesprístupnená jaskyňa s nálezmi starých popolníc a rímskych mincí;
- ❖ v obci sa nachádza národná kultúrna pamiatka Vodný mlyn;
- ❖ na území obce je technická pamiatka Kelemenov tunel;
- ❖ na kopci Hrádok je vybudovaná Kalvária so 14 zastaveniami krížovej cesty;
- ❖ Bežecký areál na letný i zimný biatlon;
- ❖ Pomník padlým v 1. sv. vojne a pamätná tabuľa k 30. výročiu SNP.

Ráztoka:

- ❖ obec sa nachádza v krasovej oblasti;
- ❖ v obci je Rímsko – katolícky kostol zasvätený sviatku Navštívenia Panny Márie z roku 1840 a kaplnka Sedembolestnej Panny Márie z roku 1942.

EKONOMIKA

3. Odvetvia výroby a služieb

3.1 Priemysel a služby

3.1.1 Podnikateľské subjekty a ich štruktúra

Ekonomický potenciál mikroregiónu Chopok juh na území okresu Brezno v rámci Banskobystrického kraja tvorí v prvom rade priemyselná výroba a bohaté zásoby drevnej hmoty.

Dominantné postavenie v rámci priemyselnej výroby tvorí hutnícky priemysel. Najvyššia zamestnanosť, ako aj tržby z predaja sa dosahujú práve v *hutníckom priemysle,* reprezentovanom akciovou spoločnosťou Železiarne Podbrezová, s výrobou bezšvíkových rúr valcovaných za tepla a ťahaných za studena, ako aj zvarovaných rúr veľkých priemerov, rúrových polotovarov, tvaroviek a plynule odlievaných blokov určených takmer všetkým priemyselným odvetviam. Ročná výroba spoločnosti je 160 000 ton oceľových bezšvíkových rúr, čím sa spoločnosť radí k popredným výrobcom oceľových rúr v Európe. Pod značkou ŽP Group sú združené výrobné závody v Slovenskej, Českej republike a Španielsku. Materská spoločnosť v Podbrezovej v súčasnosti zamestnáva cca 3 500 pracovníkov. Ročná produkcia železiarní je 300 kt výrobkov. Z hľadiska úrovne technologických zariadení a kvality výrobkov dosahuje stav porovnateľný s hutníctvom vo vyspelých krajinách EÚ, o čom svedči v poslednom období realizovaný predaj na vývoz cez 70 % z celkového predaja (takmer do 50-tich krajín sveta). Železiarne Podbrezová, a.s. predstavuje firmu, ktorej sa darí úspešne prekonávať problémy súčasnej doby.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja BBSK konštatuje, že „*taktiež sú tu okresy, kde priemyselná základňa je málo diverzifikovaná*“ a k nim zaraďuje o.i. aj okres Brezno, čo v zásade platí aj pre mikroregión Chopok juh.

Popri zániku mnohých nosných podnikov, ktoré boli tradičným zamestnávateľom obyvateľov mikroregiónu Chopok juh (najmä Petrochema Dubová, a.s.) je to však len čiastočne uspokojivé, najmä, keď ďalej je objektívne konštatované, že „drevárske podniky hlavne na Dolehroní i Horehroní sa dostali do veľmi zlej ekonomickej situácie“.

Ďalší rozvoj drevárskej výroby v tomto mikroregióne má však perspektívy, pretože „aj napriek predchádzajúcemu konštatovaniu, drevospracujúci priemysel má v kraji dobré podmienky na rozvoj – od vedecko-technickej základne na Technickej univerzite vo Zvolene, cez tradíciu tejto výroby, až po dostatok drevnej hmoty“. Okres Brezno má pritom v rámci samosprávneho kraja najvyššiu lesnatosť, ktorá predstavuje až 68,4% celkovej plochy. Okrem toho je možné do budúcnosti uvažovať s podporou drobnej výroby, založenej na ekologicky neškodných výrobných postupoch a obnove, či revitalizácii tradičných remeselných zručností najmä v oblasti drevovýroby, predmetov z kovov, kože a iných tradičných materiálov.

Z hľadiska ďalšieho napredovania mikroregiónu, tak ako je naznačené aj v iných častiach tohto dokumentu, nie je priemysel v jeho predchádzajúcej podobe tým najvhodnejším spôsobom rozvoja. Pretože priemyselné rozvojové programy sú výrazne limitované dodržiavaním ochranárskych opatrení, je potrebné hľadať také priemyselné prevádzky, ktoré nebudú zaťažovať životné prostredie. Sú to hlavne prevádzky na spracovanie drevnej hmoty, ktorej je dostatok a prevádzky zaoberajúce sa modernými technológiami. V tomto prípade však

bude potrebné postupne meniť vzdelanostnú štruktúru obyvateľstva. Tak ako už bolo naznačené, jedným z možných východísk je aj oživenie tradičných výrobných postupov a techník, ktoré sa môžu na trhu etablovať v súvislosti s predpokladaným rozvojom cestovného ruchu, hlavne agroturistiky. Najviac pracovných miest by sa však v budúcich rokoch malo vytvoriť hlavne v oblasti služieb.

V jednotlivých obciach mikroregiónu Chopok juh vykonávajú svoju podnikateľskú činnosť viaceré právnické a fyzické osoby v menšom rozsahu (drobné prevádzky). Zabezpečujú v súčasnosti priemyselnú výrobnú činnosť v rámci malého a stredného podnikania. Pôsobia v drevospracujúcom priemysle, čiastočne v kovovýrobe a keramickom priemysle (v kategórii fyzické osoby, resp. živnostníci a slobodné povolania) v lokalitách jednotlivých obcí mikroregiónu.

Dominantné postavenie týchto hospodárskych činností zastupujú predovšetkým stavebné činnosti, drevovýroba/stolárstva, pilčíctvo a autodoprava.

Je potrebné uviesť, že sektor malého a stredného podnikania predstavuje významnú súčasť trhových ekonomík. Významne sa podieľa na tvorbe HDP, zabezpečení zamestnanosti a príjmom do štátneho rozpočtu z daní. Kvantitatívny podiel MSP v slovenskej ekonomike je porovnateľný s vyspelými krajinami, keď malé a stredné podniky tvoria v SR 99 % z celkového počtu podnikov.

Z celkového počtu živnostníkov bolo najviac registrovaných v obchode, v priemyselnej výrobe a v stavebníctve. Limitujúcim faktorom rozvoja malého a stredného podnikania je nedostatok investičného kapitálu na nákup nových technológií, inovačné aktivity a zvyšovanie kvality výrobkov, znížený prístup k priemyselným informáciám, nižšia úroveň marketingu a z finančného hľadiska nedostatočné možnosti na vzdelávanie.

Dôležitým faktorom rozvoja malého a stredného podnikania je vytváranie vhodného podnikateľského prostredia, čo predpokladá zjednodušenie a sprehľadnenie legislatívy, zníženie administratívneho a daňového zaťaženia a zlepšenie prístupu ku kapitálu.

Z analýzy priemyselných odvetví v mikroregióne vyplynulo, že okrem tradičných odvetví ako je najmä hutnícky priemysel má predpoklady rozvoja aj ďalšie odvetvie.

Vzhľadom na kvalitu, tradíciu a dostatočný objem drevnej hmoty má rozvojový potenciál hlavne drevospracujúci priemysel. Zvýšením výroby sa zvýši produkcia drevárskeho a nábytkárskeho priemyslu a zamestnanosť. Uvedené odvetvie môže byť prioritou rozvoja v ďalšom období, aj keď podľa analýzy drevospracujúci priemysel vykazuje v posledných rokoch stagnáciu v ukazovateli tržieb a produktivity práce a klesajúcu tendenciu zamestnanosti. Avšak vzhľadom na vedecko-technologickú základňu na TU vo Zvolene, tradíciu tejto výroby v celom regióne kraja až po dostatok kvalitnej suroviny, využitia potencionálnych kapacít (napr. získaním sanáciou likvidovaných Rudných baní v lokalitách obcí Podbrezová a Dolná Lehota) a formou prípravy a realizácie priemyselného parku alebo priemyselnej zóny by sa mohlo pomôcť rozvoju priemyselnej výroby a zamestnanosti v mikroregióne. Prvým krokom na zvýšenie konkurencieschopnosti mikroregiónu by malo byť presmerovanie výrobných faktorov (investičného kapitálu, pracovných síl, technológií) do navrhovaného priemyselného parku, resp. priemyselnej zóny.

Nižšia konkurenčná schopnosť slovenskej priemyselnej produkcie súvisí so stavom inovačného potenciálu ekonomiky a špecificky priemyslu. Absolútne nedocenené je v súčasnosti v SR predovšetkým financovanie výskumu a vývoja. Objem výdajov na výskum a vývoj vo vzťahu k HDP dosahuje v SR iba 30 % úroveň vo vyspelých krajinách EÚ.

Kľúčoví výrobcovia v slovenskom priemysle dosahujú porovnateľnú technologickú a technickú úroveň s vyspelou konkurenciou. Rozhodujúca časť subjektov priemyslu (najmä malého a stredného podnikania) však v úrovni techniky a technológie za vyspelými štátmi zaostáva.

Táto skutočnosť má potom svoj odraz i v celkovej nižšej kvalitatívnej úrovne produkcie slovenského priemyslu za vyspelým svetom s dopadom na konkurenčnú schopnosť.

Výskum a vývoj predstavuje jeden z hlavných faktorov podmieňujúci konkurencieschopnosť priemyslu. V minulosti došlo v SR a aj v regióne kraja k významnému kapacitnému aj technickému oslabeniu priemyselnej výskumnej základne a prakticky k úplnému zániku podnikového výskumu. Na konkrétne podniky štát vynakladal len 40 % zo všetkých prostriedkov na vedu a techniku a 60 % formou inštitucionálnou pre rozpočtové a príspevkové organizácie. V celej Európe boli však trendy opačné.

Vzhľadom na to, že výskumno-vývojová základňa v banskobystrickom kraji sa v podstate pretransformovala na niekoľko malých súkromných firiem a veľké výskumné ústavy sa pretransformovali skôr na výrobné firmy, narastá úloha a význam spolupráce v tejto oblasti s technickými univerzitami.

Stav v oblasti výskumu a vývoja a ekonomické faktory zásadným spôsobom ovplyvňujú aj postup zavádzania inovácií v slovenskej ekonomike. Podstatnú časť výdavkov na inovácie realizujú veľké podniky (skoro 84 % z objemu celkových výdavkov). Táto skutočnosť je ovplyvňovaná aj tým, že priemysel nedokázal identifikovať inovačný potenciál a považoval (a mnohokrát stále považuje) činnosť vedecko-výskumnej základne za nepotrebnú a dáva prednosť riešeniu procesu inovácie prostredníctvom nákupu hotovej technológie resp. technologického postupu. Najväčším komponentom inovácií sú v SR investície (až 33%). Ich rozhodujúca časť sa však uskutočňuje na báze hotových technologických a technických riešení, komplexne prevzatých od špičkových zahraničných firiem. Výdavky na vnútorný výskum a vývoj dosahujú v SR iba 18% výdavkov na inovácie z celkových tržieb (v EÚ až 53 %).

Znižovanie energetickej náročnosti slovenskej ekonomiky a v jej rámci najmä priemyslu prostredníctvom efektívnejšieho využívania energie prispieva k zvyšovaniu konkurencieschopnosti priemyslu, ale aj k naplňovaniu požiadaviek novej environmentálnej a energetickej legislatívy. Naplnenie požiadaviek je spojené najmä s obnovou existujúcich výrobných zariadení progresívnymi technológiami s minimálnou energetickou a surovinovou náročnosťou a s dosahovaním efektívnosti od ťažby, úprav a spracovania energetických a surovinových zdrojov pri samotnej výrobe energie, jej premenách, distribúcií až po jej konečné užitie. Prínosy sa prejavujú v znížení spotreby primárnych palív, v znížení nákladov na výrobu energie, vo zvýšení rozsahu podporných služieb, v znížení nepriaznivých environmentálnych dopadov pri výrobe energie a zvýšení prevádzkovej flexibility. Potenciál úspor energie sa týka hlavne úspor v technologických procesoch, v riadení tokov energie a v znížení tepelných strát budov.

Oblasť služieb (mimo ubytovacích kapacít) je orientovaná do drobných prevádzok. Prevládajú pohostinstvá a malé predajné jednotky. Je však možné uviesť, že obyvatelia mikroregiónu Chopok juh majú k dispozícií pomerne široký sortiment služieb, dostupných buď priamo v príslušnej obci alebo v obciach v jej blízkosti. Ide napr. o obchody, pošty, kaderníctva, autoservisy, autodopravcov a pod. Možno konštatovať, že väčšina súčasných prevádzok v oblasti služieb je zameraná na uspokojovanie potrieb miestnych obyvateľov. Z tohto tvrdenia sa samozrejme vymykajú zariadenia služieb, ktoré sú zamerané výlučne na cestovný ruch, a o ktorých je podrobnejšie popísané v nasledujúcich častiach tohto rozvojového dokumentu.

Z hľadiska budúcnosti je potrebné zvýšiť počet pracovných miest v oblasti služieb v smere rozšírenia ich ponuky jednak pre obyvateľov obcí, ale tiež pre návštevníkov mikroregiónu. Jeho ďalší rozvoj tiež závisí na prehĺbení spolupráce medzi jednotlivými obcami, od využitia územia tvoreného extravilánmi obcí ako celku a komplexnou ponukou služieb, najmä v smere očakávaného rozvoja cestovného ruchu.

Okrem obcí Jasenie (Poštová banka) a Podbrezová (Slovenská sporiteľňa) v ostatných obciach mikroregiónu sa nenachádzajú iné pobočky bánk, či poisťovní. Len v jednej obcí mikroregiónu (Podbrezová) sa nachádza bankomat.

Poštové služby sú v rámci obcí mikroregiónu poskytované pobočkou Slovenskej pošty, a.s. v Hornej Lehote, Jasení, Mýte pod Ďumbierom, Nemeckej, Podbrezovej a Predajnej. Do obcí Bystrá a Ráztoka chodí každodenne pojazdná pošta. Mýto pod Ďumbierom využíva 1x týždenne služby pojazdnej čistiarne z Brezna.

Konkrétne podnikateľské subjekty - malé a stredné podniky, živnostníci, ako aj prevádzky služieb pôsobiace v jednotlivých obciach mikroregiónu, sú spracované do prehľadnej tabuľky.

Priemysel - podnikateľské subjekty pôsobiace v mikroregióne

Obec	**Názov prevádzky/ právna forma**	**Druh výroby/činnosti**	**Počet zamestnancov**
Dolná Lehota	Píla Dolná Lehota, s.r.o.	drevovýroba	6
	Vertical BB, s.r.o.	výškové a natieračské práce	5
	BEMI, s.r.o.	zváračské práce	2
	JD Metal, s.r.o.	obrábanie kovov, výroba krbov	3
	ČELLAS, s.r.o.	výroba reklamných predmetov	1
	MAXFIRE, s.r.o	špecializované stavebné práce	1
	Zdenka Štulrajterová, FO	výroba keramiky	1
	Vladimír Gilla, FO	nákladná cestná doprava	1
Horná Lehota	NELOSTAV, FO	stavebná činnosť	3
	SAPPHIRE, FO	výroba bižutérie	1
Jarabá	Michal Komora, FO	pilčík	1
	Martin Giertl, FO	pilčík	1
	Peter Brečka, FO	pilčík	1
Mýto pod Ďumbierom	Eccon, s.r.o.	píla	2
	Miroslav Mišán, FO	výroba a opracovávanie	2

		kovosúčiastok, zámočníctvo	
Nemecká	PT-CHEM, s.r.o.	chemický priemysel	40
	Dominik Kútik, FO	pilčík	8
	Pavol Halgaš, FO	pilčík	4
	Martin Môcik, FO	autodoprava	1
Podbrezová	Železiarne Podbrezová, a.s.	výroba a spracovanie železa, rúr	3 500
	TSOS, s.r.o	zemné a výkopové práce, montáž potrubí, plynoinžinierstvo	3
	CASPIA, s.r.o.	výroby bižutérií a suvenírov	1
	HMJ-UNI, s.r.o.	výroba výrobkov z kovov	1
	KB-Tech,s.r.o.	zámočníctvo	2
	Krby Auxt, s.r.o.	kachliarstvo	
	PAUČÍK – MP, s.r.o	výroba elektromotorov, rozvádzačov, káblov a batérií	3
	RB Business Slovakia, s.r.o.	výroba radiátorov a kotlov	2
	SK Catering, s.r.o.	piliarska výroba, výroba drevených brikiet	3
	TALC, s.r.o.	výroba dekoračných predmetov z kameňa	2
	PeVi trade, s.r.o.	opracovanie drevenej plochy, výroba výrobkov z dreva	2
Predajná	Malá vodná elektráreň, ŽP, a.s.	výroba energie	3
	Stolárstvo Kupec, FO	stolárske práce, výroba nábytku	2
	Stolárstvo Kováč, FO	stolárske práce, výroba nábytku	2
Ráztoka	FV POWER plant 4, s.r.o.	fotovoltická elektráreň	0
	FV POWER plant 5, s.r.o.	fotovoltická elektráreň	0
	VISTAV – Igor Cimerman, FO	stavebná činnosť	8
	Lom Ráztoka	banská činnosť, ťažba štrkopieskov	9

Tabuľka č. 6 *Priemysel - podnikateľské subjekty pôsobiace v obciach mikroregiónu*

Služby (mimo ubytovacích kapacít) v mikroregióne			
Obec	**Názov prevádzky/ právna forma**	**Druh činnosti**	**Počet zamestnancov**
Bystrá	Predajňa športových potrieb a požičovňa lyží	obchod	3
	COOP Jednota, družstvo	obchod - potraviny	1
	Pastierska kolibka, FO	reštauračné služby	2
Dolná Lehota	COOP Jednota, družstvo	obchod - potraviny	5
	Potraviny SAMA, FO	obchod - potraviny	2
	Zberňa prádla, FO	čistenie prádla	1
	SUN RISE CLUB, FO	pohostinské služby	2
	Pohostinstvo pri moste, FO	pohostinské služby	2
	Pohostinstvo Kukučka, s.r.o.	pohostinské služby	2
Horná Lehota	COOP Jednota, družstvo	obchod - potraviny	3
	Potraviny a rozličný tovar Tatiana Bahledová, FO	obchod	1
	Pohostinstvo U NÁS, FO	pohostinské služby	2
Jarabá	Motorest Čertovica	reštauračné služby	4
	Chata Jarabatá u Čika, s.r.o.	reštauračné služby	2
Jasenie	COOP Jednota, družstvo	obchod - potraviny	4
	CBA Market, s.r.o.	obchod - potraviny	3
	PETER S ONE, s.r.o.	oprava motorových vozidiel	7
	Miroslav Homola, FO	oprava nákladných motorových vozidiel	2
	Hostinec U Daučíkov, FO	pohostinské služby	3
	MV-Junior, s.r.o.	predaj autosúčiastok	2
	Kochuľa, s.r.o.	pohostinské služby	2
	Drahomíra Polomská, FO	kadernícke služby	1
Mýto pod Ďumbierom	COOP Jednota, družstvo	obchod - potraviny	3
	Potraviny Miroslav Majer	obchod - potraviny	2
	Ateliér kvetov a tradičného umenia a Turistická informačná kancelária (TIK), FO	predaj kvetov a suvenírov	1
	Autoservis a pneuservis, FO	oprava motorových vozidiel	1
	Skicentrum Mýto pod Ďumbierom, s.r.o.	požičovňa lyží	10
Nemecká	COOP Jednota, družstvo	obchod - potraviny	5
	COOP Jednota, družstvo	obchod - potraviny	2
	CBA Market, s.r.o.	obchod - potraviny	5
	Koliba Rusticana, FO	reštauračné služby	10
	Kaderníctvo, FO	kadernícke služby	1
	Rozličný tovar Korineková, FO	obchod	2

	Pneuservis, FO	oprava motorových vozidiel	1
	PROFAX, s.r.o.	odvoz odpadu	5
	Koncstek, FO	pohostinské služby	2
	Pohostinstvo Nemecká, FO	pohostinské služby	2
	Pohostinstvo Zámostie, FO	pohostinské služby	2
	Minipotraviny Zámostie, FO	obchod - potraviny	1
	GEO SPORT - Predajňa športových potrieb, FO	obchod	2
Podbrezová	Supermarket COOP Jednota	obchod - potraviny	
	COOP Jednota - Štiavnička	obchod - potraviny	
	COOP Jednota – Štúrov rad	obchod - potraviny	
	Potraviny KIOSK - Podbrezová	obchod - potraviny	
	Potraviny KIOSK - Štiavnička	obchod - potraviny	
	CBA potraviny Lopej	obchod - potraviny	
	CBA potraviny Štiavnička	obchod - potraviny	
	Pekáreň Lopej, s.r.o.	predajňa chleba a pekárenských výrobkov	
	Mäso – údeniny Ľubica Rešutíková	predaj mäsa a mäsových výrobkov	2
	AB - Kvety	kvetinárstvo	1
	ANVEL Lopej, s.r.o.	predaj drogérie, spotrebného a záhradkárskeho tovaru	
	VAZAP - Bonsaj	predaj potrieb pre domácnosť	1
	FRAME Stavivo, stavebniny	predaj stavebného materiálu	
	GP STAV, s.r.o.	predaj stavebnín a stavebného materiálu	2
	Kaderníctvo HELA, FO	kadernícke služby	1
	Kaderníctvo HAVRAN, FO	kadernícke služby	1
	Kaderníctvo Štefková, FO	kadernícke služby	1
	Kaderníctvo Kúrová, FO	kadernícke služby	1
	J.D.T., s.r.o.	masérske služby	2
	SWT, spol. s r.o.	cestná motorová doprava	3
	M.A.J. – GAZ, spol. s r.o.	údržba motorových vozidiel	2
	STAVOKOV, s.r.o.	maliarske a natieračské práce	2
	Silli Alarm, s.r.o.	oprava a údržba potrieb pre domácnosť	2
	Pizzeria u Furmana	reštauračné služby	3

	Motorest Tomi	reštauračné služby	
	Pohostinstvo Kleskeňová, FO	pohostinské služby	2
	ITALY – FLORENCE, spol. s r.o.	pohostinské a reštauračné služby	5
	Lupino - Čistenie	práčovňa a čistiareň	3
Predajná	COOP Jednota, družstvo	obchod	4
	COOP Jednota, družstvo	obchod	4
	SAMA, FO	obchod	2
	Kaderníctvo Mária, FO	kadernícke služby	1
	Farby, laky, FO	obchod	1
	Oprava odevov, FO	krajčírske práce	1
	Roca služby, FO	požičovňa náradia	1
	Second hand, FO	obchod	1
	Oprava odevov, FO	krajčírske práce	1
	SANTA LUCIA, FO	pohostinské služby	1
	Pohostinstvo Michal Berčík, FO	pohostinské služby	1
Ráztoka	COOP Jednota, družstvo	obchod	2
	Pohostinstvo Krčmička – R&U Group, s.r.o.	pohostinské služby	1

Tabuľka č. 7 Služby v obciach mikroregiónu

Bankovníctvo a poisťovníctvo v obciach mikroregiónu					
Obec/Popis	**Komerčná banka - názov**	**Pobočka zahraničnej banky**	**Komerčná poisťovňa - názov**	**Pobočka zahraničnej poisťovne**	**Bankomat**
Bystrá	nie	nie	nie	nie	nie
Dolná Lehota	nie	nie	nie	nie	nie
Horná Lehota	nie	nie	nie	nie	nie
Jarabá	nie	nie	nie	nie	nie
Jasenie	Poštová banka	nie	nie	nie	nie
Mýto pod Ďumbierom	nie	nie	nie	nie	nie
Nemecká	nie	nie	nie	nie	nie
Podbrezová	Slovenská sporiteľňa	nie	nie	nie	áno
Predajná	nie	nie	nie	nie	nie
Ráztoka	nie	nie	nie	nie	nie

Tabuľka č. 8 Bankové a poisťovacie služby v obciach mikroregiónu

SWOT analýza za oblasť Priemysel a služby (mimo ubytovacích možností)	
1. Silné stránky	***2. Slabé stránky***
• Dostatok voľnej pracovnej sily; • Rozsiahla domáca surovinová základňa drevnej hmoty poskytujúca suroviny na rozvoj drevospracujúceho priemyslu; • Priemyselné tradície v regióne; • Vybudovaná pozícia na exportných trhoch najmä v priemyselných odvetviach hutníctva a drevospracujúceho priemyslu; • Dostatok voľných, najmä hnedých plôch vhodných na budovanie priemyselných parkov a priemyselných zón.	• Nedostatočné využitie domácej drevnej suroviny; • Vysoký podiel výroby s nízkou pridanou hodnotou; • Nízka technologická a technická úroveň výroby a konkurencieschopnosť časti výrobkov; • Nedostatočný prílev domáceho a zahraničného investičného kapitálu; • Nedostatočné využitie informačných technológií; • Malá podpora rozvoja živnostníctva a remeselných výrob zo strany štátu; • Nízka úroveň podnikateľských zámerov a následný obmedzený prístup k financiám.
3. Príležitosti	***4. Ohrozenia***
• Vytváranie priaznivejších podmienok pre podnikanie a samozamestnávanie; • Vstup nových podnikateľov (investorov) do existujúcich výrobných priestorov; • Rozvoj priemyselných zón a parkov; • Podpora živnostenského, remeselného podnikania a samozamestnávania v jednotlivých obciach mikroregiónu; • Rozvoj výrob s vyšším stupňom finalizácie založených na výhodách zo spracovania najmä domácej drevnej suroviny; • Rozvoj podnikateľských aktivít s vysokým stupňom pridanej hodnoty; • Trvalý rast konkurencieschopnosti prostredníctvom posilnenia inovačného rozvoja, zabezpečenia kvality výroby a riadenia v malom a strednom podnikaní.	• Úbytok kvalifikovaných pracovných síl z obcí mikroregiónu; • Technologické a poznatkové zaostávanie; • Nedostatočná úroveň strategického plánovania a kvality priemyselných informácií; • Silná konkurencia na zahraničných trhoch; • Nedostatok domácich finančných zdrojov pre podnikateľskú sféru a na jej rozvoj.

3.1.2 Vízia rozvoja mikroregiónu Chopok juh v oblasti rozvoja priemyslu a služieb

Vízia mikroregiónu Chopok juh predpokladá, najmä rozvojom ekonomického potenciálu v horizonte 10 - 15 rokov, zabezpečiť vyššiu kvalitu života a životného štandardu jeho občanov a tento by sa mal stať atraktívnou oblasťou aj pre návštevníkov, nielen pre obyvateľov tohto regiónu.

K naplneniu vízie môže prispieť výraznou mierou podpora rozvoja konkurencieschopného a efektívne vyrábajúceho potenciálu existujúcej priemyselnej výroby (najmä hutníckeho, drevospracujúceho priemyslu, príp. chemického priemyslu), úsporami energií, ako aj potenciálu cestovného ruchu a ďalších vybraných služieb v podmienkach trvalo udržateľného rozvoja.

Zvýšenie konkurencieschopnosti a efektívnosti v oblasti priemyselného potenciálu a služieb v mikroregióne prostredníctvom inovácií sa navrhuje dosiahnuť:

- podporou zavádzania inovácií v už existujúcich firmách;
- podporou projektov pre začínajúcich podnikateľov, najmä v oblasti malého a stredného podnikania, vrátane živnostníkov, a to najmä vznikom ďalších drevospracujúcich podnikov finalizujúcich domácu drevnú surovinu;
- podporou projektov šetrných k životnému prostrediu;
- podporou vybudovania priemyselného parku, resp. priemyselnej zóny s využitím revitalizovaných priemyselných lokalít a objektov (napr. v likvidovaných Rudných baniach v lokalite Podbrezová – Dolná Lehota);
- podpory úspor energií a zvyšovania energetickej efektívnosti v mikroregióne, napr. podporou projektov pre kombinovanú výrobu elektrickej energie a tepla, projektov využívajúcich obnoviteľné energické zdroje (vybudovanie zariadení na energetické využitie biomasy), do podpory rekonštrukcii existujúcich tepelných zariadení na rozvod tepla, ako aj do vybudovania a modernizácie verejného osvetlenia v obciach.

Takto orientovaná podpora môže účinne prispieť k rastu ekonomickej výkonnosti, konkurencieschopnosti a zamestnanosti mikroregiónu a nadväzne celého samosprávneho banskobystrického kraja.

Je však potrebné zvýrazniť, že podpora zavádzania inovatívnych a vyspelých technológií na zvýšenie konkurencieschopnosti sektorov priemyslu a ďalších služieb je investične náročná. Nedostatok investičného kapitálu v podnikateľských subjektoch, predovšetkým pri malých a stredných podnikoch (ďalej len „MSP“) obmedzuje investičné aktivity firiem. Táto skutočnosť vyvoláva potrebu okrem získavania domácich finančných zdrojov aj prostriedky zo štátneho rozpočtu a štrukturálnych fondov EÚ.

3.1.3 Návrh priorít a opatrení pre mikroregiónu Chopok juh z pohľadu oblastí začlenených v programovom dokumente za oblasť priemyslu a služieb

Pripravovaný rozvojový dokument za oblasť priemyslu a služieb na roky 2015 – 2020, s výhľadom do roku 2025 bude implementovať jednu z priorít definovaných v rámci operačných programov na čerpanie štrukturálnych fondov EÚ. Vzhľadom na to, že pri zvyšovaní hospodárskeho rastu, zamestnanosti a výkonnosti regiónov a nadväzne celej slovenskej ekonomiky zohráva významnú úlohu konkurencieschopný a dynamický priemysel a služby, preto uvedená priorita predstavuje základ na vypracovanie programového dokumentu za oblasť priemyslu, cestovného ruchu a ďalších vybraných služieb.

Uvedená priorita programového dokumentu za priemysel a služby úzko nadväzuje na:

- strategický cieľ vlády SR „výrazne zvýšiť do roku 2020 konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja“,
- globálny a špecifické ciele strategickej priority „Inovácie, informatizácia a vedomostná ekonomika“.

Taktiež priorita a opatrenia pripravovaného programového dokumentu za oblasť priemyslu a služieb korešpondujú s prioritami definovanými v „Programe hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja“.

Oblasť priemyslu a vybraných služieb a v jeho rámci predovšetkým MSP tak, ako už bolo uvedené vyššie, predstavuje základný prvok SR a aj EÚ. Podpora zavádzania inovatívnych a vyspelých technológií pre zvýšenie konkurenčnej schopnosti priemyslu a služieb, zabezpečenie jeho rastu a dosiahnutie jeho úrovne porovnateľnej s EÚ je kapitálovo veľmi náročný. Nedostatok investičného kapitálu v podnikateľských subjektoch, predovšetkým v MSP obmedzuje investičné aktivity firiem a vyvoláva potrebu zlepšiť prístup k finančným prostriedkom aj z verejných zdrojov na stimuláciu technologického rozvoja. Transferom nových a environmentálnych technológií a poznatkovo náročných výrob do sektorov a odvetví priemyslu sa zabezpečia inovačné aktivity vo firmách ako technologických procesov, produktov a súvisiacich služieb, čo sa prejaví v ekonomickom raste a konkurenčnej schopnosti na regionálnej a nadväzne národnej úrovni.

Nadväzne na uvedené cieľom podpory v rámci Programového dokumentu za oblasť priemyslu a vybraných služieb na roky 2015 – 2020, s výhľadom do roku 2025 je zachovať a ďalej rozvíjať konkurencieschopný a efektívne vyrábajúci potenciál odvetví priemyselnej výroby, energetiky, ako aj potenciál cestovného ruchu a ďalších vybraných služieb v podmienkach trvalo udržateľného rozvoja a tak účinne prispievať k zvyšovaniu ekonomickej výkonnosti Slovenska a k znižovaniu disparít ekonomickej výkonnosti v regiónoch. Z uvedeného vyplýva, že rast konkurencieschopnosti národného hospodárstva je trvalou prioritou hospodárskej politiky SR a rast konkurencieschopnosti sektorov a priemyselných odvetví začlenených do programového dokumentu za oblasť priemyslu a vybraných služieb ovplyvní približovanie ekonomickej úrovne SR a jej regiónov k ekonomickej úrovni EÚ.

Pre naplnenie cieľa tohto programového dokumentu za oblasť priemyslu a vybraných služieb v rokoch 2015 – 2020, s výhľadom do roku 2025 je definovaných päť opatrení (operačných priorít). Nižšie uvádzame konkrétny názov, jeho zdôvodnenie, vrátane návrhu aktivít využiteľných pri podpore rozvoja mikroregiónu Chopok juh v oblasti priemyslu a služieb. Ide o:

Opatrenie 1: <u>Inovácie a technologické transfery</u>

Z dlhodobého hľadiska sú inovácie v akejkoľvek forme jediný nástroj, ako zabezpečiť dlhodobú konkurencieschopnosť a vysoký rast produktivity v národnej ekonomike. Z rôznych dôvodov, vrátane nedostatku investičného kapitálu, je však tvorba a zavádzanie inovácií v slovenských podnikateľských subjektoch v súčasnosti relatívne nízka.

Dôraz tohto opatrenia je kladený na zameranie pozornosti súkromného sektora pri zavádzaní inovácii do podnikovej sféry a nových výrobných kapacít zameraných na posilnenie konkurencieschopnosti podnikov a vylepšenie ponuky inovatívnych výrobkov čo následne vytvára prostredie na nadväzné posilňovanie inovačných kapacít v súkromnom sektore. Súčasne je opatrenie zamerané i na tvorbu nových pracovných miest formou podpory projektov pre začínajúcich podnikateľov, ako aj expandujúcich podnikov, ktoré sú orientované na zahraničné trhy, čím sa predpokladá zníženie nezamestnanosti v regiónoch.

Štátna pomoc sa navrhuje poskytovať predovšetkým formou nepriamych finančných nástrojov na podporu začínajúcich a expandujúcich inovatívnych firiem (napr. záruky za úvery, mäkké pôžičky a pod.), prípadne aj priamou formou podpory (formou nenávratného finančného príspevku).

Opatrenie 2: Podpora spoločných služieb pre podnikateľov

Cieľom opatrenia je umožniť, ako aj zabezpečiť rozvoj podnikania v oblasti priemyslu a služieb, zvýšenia zamestnanosti a kvality života v regiónoch, obnoviť podnikateľskú činnosť, v rámci rovnomerného regionálneho rozvoja vrátane revitalizácie minulých priemyselných a podnikateľských areálov. Ďalej je potrebné vytvoriť podmienky na vybudovanie infraštruktúry nevyhnutnej pre zriadenie nových podnikateľských aktivít v oblasti priemyslu a služieb súvisiacich s priemyslom. Ďalším cieľom opatrenia je napomôcť predovšetkým malým a stredným podnikom prezentovať sa na domácom a zahraničnom trhu, budovanie imidžu výrobným podnikom a podnikom pracujúcich v službách a tým napomôcť podnikateľom lepšie sa zapojiť do medzinárodnej deľby práce a medzinárodnej spolupráce.

Opatrenie 3: Podpora inovačných aktivít v podnikoch

Podpora podnikania v oblasti inovácií patrí medzi prioritné oblasti Lisabonského procesu a k hlavnému nástroju zvyšovania kvality podnikania. Je významným prvkom na dosiahnutie konkurencieschopnosti výroby a služieb. Expanzia na medzinárodné trhy si vyžaduje prijatie pravidiel v oblasti noriem a kvality výrobkov, technickej normalizácie, skúšobníctva, akreditácie, certifikácie, ochrany priemyselného a duševného vlastníctva a politiky kvality.

Opatrenie 4: Zvyšovanie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike

Cieľom opatrenia v oblasti energetiky je priblíženie energetickej náročnosti úrovni porovnateľnej EÚ, dosiahnutie úspor energie, zvyšovanie účinnosti využitia primárnych energetických zdrojov zníženia nákladov za energiu, ako aj zvýšenie podielu spotreby obnoviteľných zdrojov energie na celkovej spotrebe energie. Podporované budú programy, ktoré vedú k zvýšeniu využívania obnoviteľných zdrojov energie, ako aj programy zamerané na úspory a efektívne využívanie energie v priemysle a službách na to nadväzujúcich.

V nadväznosti na rozvojový potenciál mikroregiónu, zabezpečenie rastu zamestnanosti a konkurencieschopnosti priemyslu a vybraných služieb, a tým zatraktívnenie mikroregiónu pre podnikateľský sektor bude možné podporiť zo štrukturálnych fondov EÚ rozvoj v lokalitách mikroregiónu cez opatrenia v rámci priority:

Priorita 1: Podpora rastu konkurencieschopnej produkcie a vybraných služieb mikroregiónu Chopok juh

Opatrenia:

- Podpora inovácií v priemyselnej sfére mikroregiónu:

- podpora projektov na tvorbu a zavádzania inovácií existujúcej podnikateľskej sféry (v rámci navrhovaných reštrukturalizačných projektov spojených s modernizáciou a intenzifikáciou strojov, prístrojov a zariadení, výrobných postupov a technológií s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť a pridanú hodnotu priemyslu a služieb, napr. existujúcich píl, drevárskych výrobkov, výroba kovových výrobkov, výroba stavebno-stolárskych výrobkov a pod.);

- podpora projektov pre začínajúcich podnikateľov a podnikateľov s novými inovatívnymi projektmi zameranými najmä na podporu v rámci malého a stredného podnikania, vrátane živnostníkov, s cieľom zvyšovať zamestnanosť v mikroregióne. V tomto smere podporiť a iniciovať vznik, najmä drevospracujúcich firiem s finalizáciou domácej drevnej suroviny. Prípadne podporiť priemyselnú zónu s podporou začínajúcich firiem v oblasti drevospracujúceho priemyslu (od piliarskej výroby cez spracovanie drevnej hmoty vo forme rôznych drevárskych výrobkov, stavebno-stolárskej výroby a pod.);

- podpora technológií šetrných k životnému prostrediu v smere rozvoja ekologických výrob ako nevyhnutnosti na prípravu udržateľného rozvoja uvedenej spoločnosti v oblasti životného prostredia v budúcnosti.

  - <u>Podpora spoločných služieb pre podnikateľov mikroregiónu:</u>

- podpora vybudovania priemyselného parku resp. priemyselnej zóny, najmä cez sanáciu výrobných hál, a budov t.j. území na ktorom sa sústredí priemyselná činnosť alebo služby aspoň jedného podnikateľského subjektu. Išlo by predovšetkým o využitie revitalizovanej priemyselnej lokality a objektov (napr. podporu vzniku priemyselného parku, resp. priemyselnej zóny v areáli likvidovaných prevádzok Rudných baní v lokalitách Podbrezová – Dolná Lehota) pre nové podnikateľské aktivity hlavne MSP. Pri rozhodovaní o vybudovaní priemyselného parku alebo priemyselnej zóny, vzhľadom na to, že ide o mikroregión v blízkosti chránených územných celkov, je potrebné venovať pozornosť výberu investorov a orientovať ich v prvom rade na výroby environmentálne neškodné a zamerať sa najmä na spracovanie suroviny nachádzajúcej sa v mikroregióne – drevnú hmotu;

- podpora účasti slovenských výrobcov na veľtrhoch a výstavách na Slovensku i v zahraničí, na medzinárodných obchodných misiách a konferenciách a podpora účasti podnikateľov na subkontraktačných veľtrhoch.

  - <u>Podpora inovačných aktivít v priemyselných podnikoch mikroregiónu:</u>

- podpora aplikovaného výskumu a vývoja zameraná na systematické získavanie nových poznatkov a ich praktické využitie pri vývoji nových výrobkov, procesov, technologických postupov a zariadení alebo služieb alebo pri podstatnom zdokonalení existujúcich výrobkov, procesov, technologických postupov a zariadení alebo služieb;

- podpora inovácií v priemysle a službách, usmernenie výsledkov výrobného výskumu do plánu, projektu, úpravy alebo návrhu nového, zmeneného alebo vylepšeného výrobku, postupu alebo služby určených na predaj alebo prenájom a ich systematické využívanie pri výrobe materiálov, zariadení, systémov, metód a postupov. Výstupom tohto procesu môže byť aj zhotovenie prvého nekomerčného prototypu a jeho overenie;

- podpora vypracovávania technických štúdií realizovateľnosti – štúdie, ktoré slúžia na prípravu inovácií v priemysle a službách;

- podpora prípravy a budovania systémov manažérstva kvality a externého predcertifikačného a certifikačného procesu súvisiaceho so zavádzaním a používaním

systému manažérstva kvality, príp. ďalších systémov, ktoré zvyšujú konkurencieschopnosť podnikov;

- podpora projektov spojených s ochranou patentov, dizajnu, ochranných známok, úžitkových vzorov na Slovensku i v zahraničí podporujúcich využívanie patentovaných riešení nových, resp. inovovaných výrobkov;

- podpora projektov spojených so získaním akreditácie a certifikácie na Slovensku a v zahraničí;

- podpora projektov na tvorbu nových a aplikovaných technických noriem do praxe.

o <u>Podpora úspor energií a zvyšovanie energetickej efektívnosti v mikroregióne:</u>

- podpora kombinovanej výroby elektriny a tepla, ktoré sú vo vlastníctve miest a obcí, alebo právnických osôb založených mestami a obcami, v prípade súkromného sektora s inštalovaným tepelným výkonom do 350 kW;

- podpora využívania obnoviteľných energetických zdrojov, tzn. výstavba, modernizácia alebo rekonštrukcia: malých vodných elektrární, zariadení na energetické využitie biomasy, bioplynu, zariadení na výrobu biopalív, tepelných čerpadiel, ktorých chladiaci systém nesmie obsahovať tzv. „tvrdé“ freóny, zariadení na využitie slnečnej energie, zariadení na využitie geotermálnej energie, zariadení na využitie veternej energie;

- podpora rekonštrukcie a modernizácie existujúcich energetických a tepelných zdrojov na báze fosílnych palív s cieľom zvýšenia účinnosti zariadení a efektívnosti ich využívania, ktoré sú vo vlastníctve miest a obcí alebo právnických osôb založených mestami a obcami;

- podpora rekonštrukcie existujúcich tepelných zariadení na rozvod tepla (napr. zlepšenie izolácie potrubných rozvodov, zavádzanie systémov na zamedzovanie úniku tepla, rekonštrukcia odovzdávacích staníc tepla a pod.), ktoré sú vo vlastníctve miest a obcí alebo právnických osôb založených mestami a obcami;

- podpora zvyšovania energetickej efektívnosti verejného osvetlenia s cieľom zníženia spotreby energie.

3.1.4 Aktivity na podporu rozvoja mikroregiónu Chopok juh v oblasti priemyslu a služieb

Aktivity, ktorými je možné podporiť rozvoj v lokalitách mikroregiónu cez programový dokument za oblasť priemyslu a vybraných služieb v rokoch 2015 – 2020, s výhľadom do roku 2025, je potrebné orientovať najmä do:

- podpory tvorby a zavádzania inovácií existujúcej podnikateľskej sféry (v rámci navrhovaných reštrukturalizačných projektov spojených s modernizáciou a intenzifikáciou strojov, prístrojov a zariadení, výrobných postupov a technológií s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť a pridanú hodnotu priemyslu a služieb, napr.

existujúcich píl, drevárskych výrobkov, výroba kovových výrobkov, výroba stavebno-stolárskych výrobkov a pod.);

- podpory projektov pre začínajúcich podnikateľov a podnikateľov s novými inovatívnymi projektmi zameranými najmä na podporu v rámci malého a stredného podnikania, vrátane živnostníkov, s cieľom zvyšovať zamestnanosť v mikroregióne. V tomto smere podporiť a iniciovať vznik, najmä drevospracujúcich firiem s finalizáciou domácej drevnej suroviny. Prípadne podporiť výstavbu priemyselnej zóny s podporou začínajúcich firiem v oblasti drevospracujúceho priemyslu (od piliarskej výroby cez spracovanie drevnej hmoty vo forme rôznych drevárskych výrobkov, stavebno-stolárskej výroby a pod.);

- podpory technológií šetrných k životnému prostrediu v smere rozvoja ekologických výrob ako nevyhnutnosti na prípravu udržateľného rozvoja uvedenej spoločnosti v oblasti životného prostredia v budúcnosti;

- podpory vybudovania priemyselného parku, najmä cez sanáciu výrobných hál, a budov t.j. území na ktorom sa sústredí priemyselná činnosť alebo služby aspoň jedného podnikateľského subjektu. Išlo by predovšetkým o využitie revitalizovaných priemyselných lokalít a objektov (Železiarňach Podbrezová, a.s.) pre nové podnikateľské aktivity hlavne pre malých a stredných podnikateľov;

- podpory vybudovania inovačného centra (vedecko - technologického inovačného centra pre podnikateľov, napr. v Železiarňach Podbrezová, a.s.) formou spolupráce medzi univerzitami, výskumnými a vývojovými organizáciami a podnikateľským sektorom za účelom zlepšenia prístupu k vysoko odborným informáciám, k výsledkom aplikovaného výskumu, k novým moderným technológiám, k inováciám, čo by malo prispieť k ekonomickému rastu a k zlepšeniu konkurenčnej schopnosti priemyslu a služieb;

- podpory účasti slovenských výrobcov na veľtrhoch a výstavách na Slovensku i v zahraničí, na medzinárodných obchodných misiách a konferenciách a podpora účasti podnikateľov na subkontraktačných veľtrhoch;

- podpory aplikovaného výskumu a vývoja zameraná na systematické získavanie nových poznatkov a ich praktické využitie pri vývoji nových výrobkov, procesov, technologických postupov a zariadení alebo služieb alebo pri podstatnom zdokonalení existujúcich výrobkov, procesov, technologických postupov a zariadení alebo služieb;

- podpory inovácií v priemysle a službách, usmernenie výsledkov výrobného výskumu do plánu, projektu, úpravy alebo návrhu nového, zmeneného alebo vylepšeného výrobku, postupu alebo služby určených na predaj alebo prenájom a ich systematické využívanie pri výrobe materiálov, zariadení, systémov, metód a postupov. Výstupom tohto procesu môže byť aj zhotovenie prvého nekomerčného prototypu a jeho overenie;

- podpory vypracovávania technických štúdií realizovateľnosti – štúdie, ktoré slúžia na prípravu inovácií v priemysle a službách;

- podpory prípravy a budovania systémov manažérstva kvality a externého predcertifikačného a certifikačného procesu súvisiaceho so zavádzaním systému manažérstva kvality, prípadne ďalších systémov, ktoré zvyšujú konkurencieschopnosť podnikateľov;

- podpory projektov spojených s ochranou patentov, dizajnu, ochranných známok, úžitkových vzorov na Slovensku a v zahraničí podporujúcich využívanie patentovaných riešení nových, resp. inovovaných výrobkov;

- podpory projektov spojených so získaním akreditácie a certifikácie na Slovensku a v zahraničí;

- podpory projektov na tvorbu nových a aplikovaných technických noriem do praxe;

- podpory kombinovanej výroby elektriny a tepla, ktoré sú vo vlastníctve miest a obcí, alebo právnických osôb založených mestami a obcami, v prípade súkromného sektora s inštalovaným tepelným výkonom do 350 kW;

- podpory využívanie obnoviteľných energetických zdrojov, tzn. výstavba, modernizácia alebo rekonštrukcia: malých vodných elektrární, zariadení na energetické využitie biomasy, bioplynu, zariadení na výrobu biopalív, tepelných čerpadiel, ktorých chladiaci systém nesmie obsahovať tzv. „tvrdé“ freóny, zariadení na využitie slnečnej energie, zariadení na využitie geotermálnej energie, zariadení na využitie veternej energie;

- podpory rekonštrukcie a modernizácie existujúcich energetických a tepelných zdrojov na báze fosílnych palív s cieľom zvýšenia účinnosti zariadení a efektívnosti ich využívania, ktoré sú vo vlastníctve miest a obcí, alebo právnických osôb založených mestami a obcami;

- podpory rekonštrukcie existujúcich tepelných zariadení na rozvod tepla (napr. zlepšenie izolácie potrubných rozvodov, zavádzanie systémov na zamedzovanie úniku tepla, rekonštrukcia odovzdávacích staníc tepla a iné), ktoré sú vo vlastníctve miest a obcí alebo právnických osôb založených mestami a obcami;

- podpory zvyšovania energetickej efektívnosti verejného osvetlenia s cieľom zníženia spotreby energie.

3.2 Poľnohospodárstvo

3.2.1 Poľnohospodárska výroba

Poľnohospodársku výrobu v danom regióne určujú pôdno – klimatické podmienky. Z celkovej rozlohy regiónu až 65 % zaberajú lesy a z poľnohospodárskeho pôdneho fondu 74 % predstavujú trvalé trávne porasty. Aj prevažná časť ornej pôdy sa využíva na výrobu objemových krmovín.

V predchádzajúcom období bola poľnohospodárska výroba realizovaná veľkovýrobnou formou. Niektoré poľnohospodárske družstvá vznikali už v 50-tych rokoch, neskoršie dochádzalo k ich zlučovaniu do väčších celkov. Väčšia časť výrobných prostriedkov je fyzický a morálne opotrebovaných.

Po roku 1990 došlo u niektorých podnikov k značným zmenám. Poľnohospodárske družstvá sa pretransformovali na podielnícke družstvá (Brezno a Jasenie), zanikol štátny majetok, vznikli nové družstvá vlastníkov, spoločenstvá vlastníkov pôdy, nové právnické spoločnosti a hlavne samostatne hospodáriaci roľníci. Tieto zmeny si vyžiadali i zmenu v štruktúre výroby. Nastala zmena aj vo výmere poľnohospodárskeho pôdneho fondu, keď v rámci verifikácie sa znížila výmera o takmer tretinu. Ide hlavne o pôdu nevhodnú na poľnohospodárske využívanie (zarastenú samonáleton).

Úbytok pôdy a tiež zmeny na domácom a zahraničnom trhu viedlo k reštrukturalizácii poľnohospodárskej výroby. To nepriaznivo ovplyvnilo aj zamestnanosť v danom regióne. Dané prírodné podmienky a štruktúra pôdneho fondu určujú smer vývoja poľnohospodárskej výroby, ktorá by sa mala zameriavať predovšetkým na chov hovädzieho dobytka a oviec. Existujúce turistické oblasti v tomto regióne, vytvárajú podmienky na rozvoj agroturistiky, čo už naznačujú aj rozvíjajúce sa aktivity niektorých podnikateľov.

Lesné hospodárstvo:

Drevinové zloženie lesov sa odvíja od polohy a od nadmorskej výšky, čo v okrese Brezno predstavujú ihličnaté dreviny 73 % plošného zastúpenia. Región sa vyznačuje prevažne zalesnením územia (65 % rozlohy celkového územia), kde sa nachádza rozsiahla surovinová základňa drevnej hmoty.

Výmera lesov Banskobystrického samosprávneho kraja sa na výmere lesov Slovenska podieľa 23%. Z celkovej výmery kraja lesné pozemky predstavujú 48,9% plochy, pričom najnižšiu lesnatosť má okres Veľký Krtíš (30,5%) a najvyššiu lesnatosť práve okres Brezno (68,4%).

V nízkotatranskej časti prevládajú ihličnaté lesy, smrekovo – jedľového charakteru, v rudohorskej oblasti sú lesy miešané. Vzácnou drevinou v oblasti Nízkych Tatier je limba, ktorá ako nenáročná drevina rastie v eróziou narušených vyšších polohách. Vo výškach nad 1800 m.n.m. sú porasty kosodreviny.

Vodné hospodárstvo:

Limitmi rozvoja územia je veľkoplošná ochrana prírody a vodných zdrojov. V danom území je pomerne dosť vodných plôch. Územím mikroregiónu preteká rieka Hron, potoky Bystrianka, Štiavnička, Jaseniansky a Ráztocký potok, ktoré sa využívajú najmä na rybolov (pstruh potočný, pstruh kamenáč, hlavátka obyčajná). Na území mikroregiónu je aj niekoľko prameňov minerálnych vôd (Jarabá, Ráztoka).

V katastri obce Horná Lehota sa nachádza turistické stredisko Krpáčovo. V centre strediska je situovaná umelá vodná nádrž, ktorá sa v lete využíva ako kúpalisko a miesto

vodných športov. Na území obce Bystrá sa zase nachádza rekreačné stredisko Tále taktiež s prírodnou vodnou nádržou využívanou najmä v lete na kúpanie a vodné športy.

Pôdohospodárstvo:

Obce na území mikroregiónu Chopok juh obhospodarujú celkom 30 374 ha pôdy rôzneho druhu. Z poľnohospodárskeho pôdneho fondu predstavujú 74 % trvalé trávne porasty.

Prevažná časť ornej pôdy sa využíva na pestovanie objemových krmovín, predovšetkým zemiakov a pšenice. V predchádzajúcom období bola poľnohospodárska výroba realizovaná veľkovýrobnou formou. Úbytok pôdy a tiež zmeny na domácom a zahraničnom trhu viedli k reštrukturalizácii poľnohospodárskej výroby. To nepriaznivo ovplyvnilo aj zamestnanosť v danom regióne. Dané prírodné podmienky a štruktúra pôdneho fondu určujú smer vývoja poľnohospodárskej výroby, ktorá by sa mala zameriavať predovšetkým na chov oviec a hovädzieho dobytka.

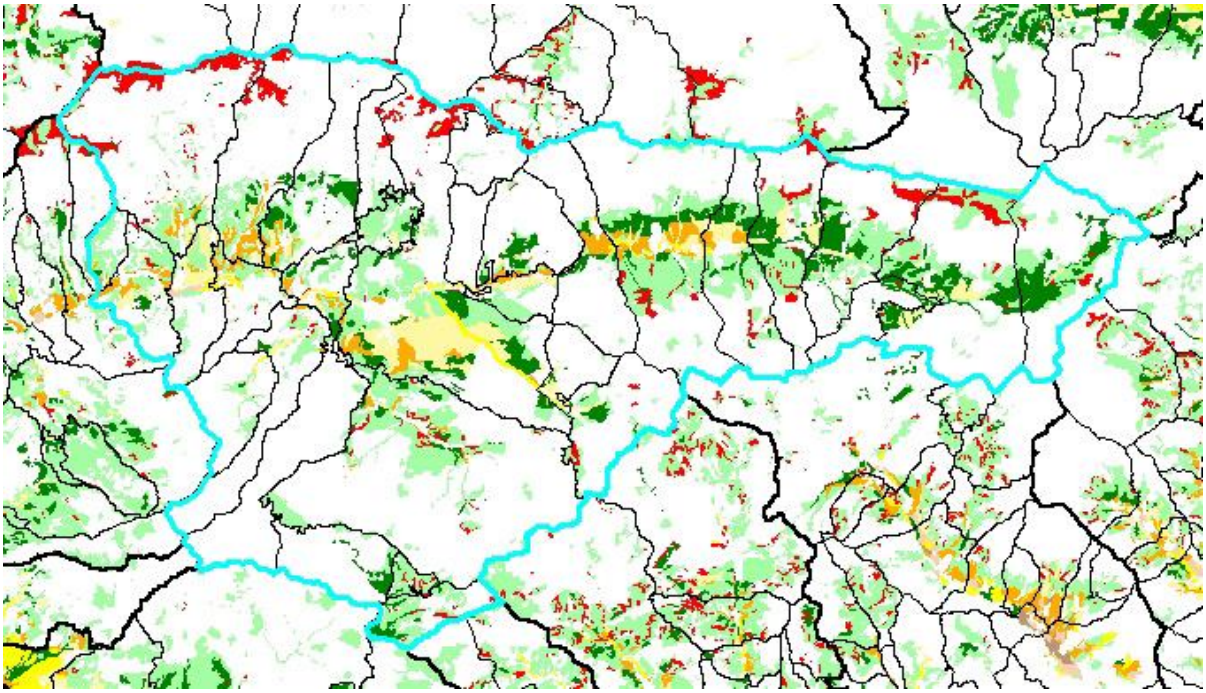

Obrázok č. 3 - Typy pôdy v okrese Brezno

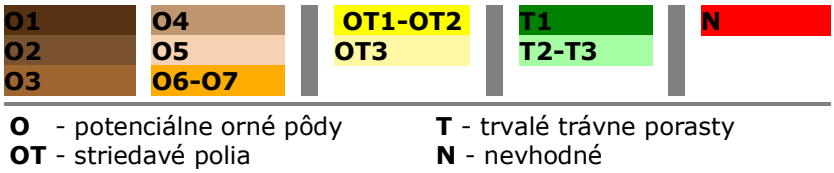

Typy pôdy v mikroregióne Chopok juh:

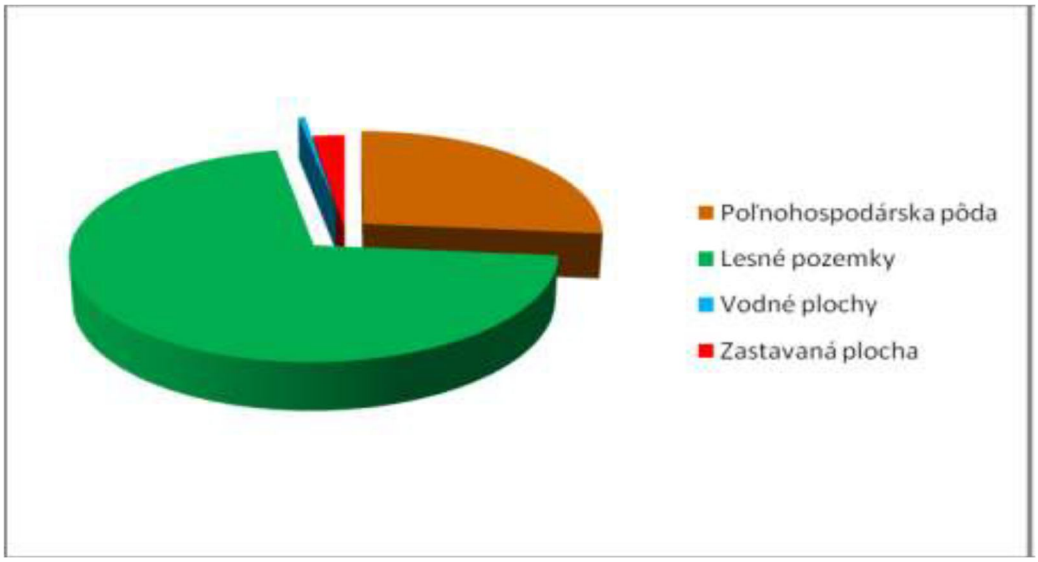

Graf č. 1 Plochy pôdy v mikroregióne Chopok juh

V súčasnom období sa poľnohospodárska výroba v obciach mikroregiónu Chopok juh zabezpečuje nasledovne :

Bystrá – poľnohospodársku pôdu, ktorá sa nachádza okrajove po oboch stranách obce, obhospodaruje Poľnohospodárske družstvo Ďumbier Brezno – 111 ha ako pasienky. Poľnohospodárskou činnosťou sa zaoberajú aj miestni SHR Vlastimil Majer a Vladimír Katona, ktorí sa venujú chovu oviec.

Dolná Lehota – v roku 2005 spoločnosť Agrolehota, s.r.o. odpredalo hospodárske stredisko Poľnohospodárskemu družstvu Ďumbier Brezno, ktoré obhospodaruje 132 ha poľnohospodárskej pôdy a je zamerané na chov hovädzieho dobytka . V obci ďalej hospodári Ovčiarske družstvo Dolná Lehota na výmere 365 ha a chová celkom 900 ks oviec. Okrem toho v obci hospodária aj SHR – Jozef Marcin (48,2 ha), Martin Stieranka (47,2 ha), Martin Krnáč (26,6 ha), ktorí sa zaoberajú najmä chovom hovädzieho dobytka a oviec.

Horná Lehota – v roku 1993 v rámci privatizácie z bývalého štátneho majetku bol odkúpené hospodárske stredisko spoločnosťou Agrohron, s.r.o. spolu aj zo strediskom Dolná Lehota a Predajná. Neskoršie strediská Horná Lehota a Dolná Lehota odkúpila spoločnosť Agrolehota, s.r.o., ktorá v súčasnej dobe hospodári na výmere 70 ha. Výrobné zameranie tejto spoločnosti je hlavne chov hovädzieho dobytka. Na území obce hospodári na 85 ha pôdy aj farma Javor so zameraním na chov oviec. Slobodné bačovstvo Hrádok ako forma SHR hospodári na 22 ha pôdy a zameriava sa na chov koní. Novovzniknutým subjektom je Bella farma hospodáriaca na 25 ha pôdy a je zameraná na chov oviec a hydiny.

Jarabá – obec, ktorá eviduje len okolo 20 ha poľnohospodárskej pôdy, a to len trvale trávne porasty, sú využívané pre potreby miestnych obyvateľov, ktorí produkciu využívajú pre chov domácich zvierat a domácu produkciu plodín. Na území obce nehospodári nikto ako samostatne hospodáriaci roľník.

Jasenie – Jednotné roľnícke družstvo Jasenie ukončilo činnosť konkurzom majetku, v súčasnosti sa poľnohospodárskou výrobou zaoberá spoločnosť Agro Jasenie, s.r.o., ktoré hospodári na výmere 244,33 ha a AGRO Next, s.r.o. Zaoberá sa predovšetkým chovom hovädzieho dobytka. Po roku 1990 začali na území obce hospodáriť i SHR, ktorých je v súčasnej dobe 7 a zaoberajú sa hlavne chovom oviec (forma bačovstva) a hovädzieho dobytka.

Mýto pod Ďumbierom – prevažnú časť poľnohospodárskej pôdy obhospodaruje Poľnohospodárske družstvo Ďumbier Brezno s výmerou 560 ha. Sú to trvale trávne porasty, ktoré sa využívajú jednak na výrobu objemových krmív, ako i na pasenie hovädzieho dobytka a oviec. Začiatkom 90-tych rokov 20. storočia vzniklo Ovčiarske družstvo, ktoré obhospodaruje 90 ha poľnohospodárskej pôdy, ktorú využíva na chov oviec, ktorých stav sa v priemere pohybuje okolo 200 ks. Poľnohospodárskou výrobou sa zaoberá aj SHR Ing. Roman Švantner, ktorý chová 15 ks hovädzieho dobytka, z toho 6ks je kráv. V obci pôsobí aj Ajax farma, s.r.o, ktorá na 6 ha pôdy sa zaoberá chovom koní, v rámci agroturistiky je farma sprístupnená aj pre verejnosť.

Nemecká – po roku 1990 bolo v rámci privatizácie odkúpené hospodárske stredisko od Výskumného ústavu lúk a pasienok v Banskej Bystrici spoločnosťou EQUUS Sport Nemecká, ktorá hospodári na výmere 7 ha a zaoberá sa chovom hovädzieho dobytka, vrátane exotického dobytka. Ďalej sú v obci piati SHR, ktorých zameranie je taktiež chov dobytka. V časti obce Zámostie hospodári na výmere 15 ha spoločnosť Hydináreň, s.r.o. Zámostie, ktorá sa zaoberá najmä chovom hydiny a oviec. Chovom dobytka sa zaoberá aj firma Kejda, ktorá zároveň prevádzkuje aj porážkáreň dobytka.

Podbrezová - prevažná časť poľnohospodárskej pôdy sa na nachádza v časti Lopej, ktorú obhospodaruje niekoľko subjektov, a to Agro Jasenie, s.r.o. Jasenie s 244,33 ha, Agrolehota, s.r.o. Horná Lehota s 70 ha a Poľnohospodárske družstvo Jasenie so 74 ha. Sú tu prevažne trvale trávnaté porasty, ktoré sa využívajú hlavne na výrobu objemových krmív.

Predajná - podstatnú časť poľnohospodárskej pôdy obhospodaruje Poľnohospodárske družstvo Dobrá Niva, dvor Predajná, ktoré hospodári na výmere 194,24 ha poľnohospodárskej pôdy a zaoberá sa chovom oviec. V obci hospodári spoločnosť Agronext Jasenie, s.r.o., ktorá na pôde s výmerou 20,56 ha sa zameriava na chov hovädzieho dobytka a oviec. Časť poľnohospodárskej pôdy obhospodaruje aj Agro Jasenie, s.r.o., ktorá na 34,22 ha pôdy chová hovädzí dobytok. Na území obce hospodária aj 2 SHR – Ivan Jančo (49,33 ha) so zameraním na pestovanie zemiakov a maku a Mária Nagyová (7,96 ha) sa zameriava na pestovanie zemiakov a chov hovädzieho dobytka a ošípaných.

Ráztoka – poľnohospodársku činnosť v tejto obci zabezpečuje Roľnícke družstvo Hron Slovenská Ľupča – družstevný dvor Farma Ráztoka, a to na celkovej výmere 391 ha trvale trávnatých porastoch. Výrobné zameranie je predovšetkým na chov oviec.

Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo v obciach mikroregiónu										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Názov prevádzky	**PD Ďumbier**	**Ovčiarske družstvo**	**Agrolehota, s.r.o.**	**-**	**Agro Jasenie**	**PD Ďumbier**	**EQUUS SPORT**	**Agro Jasenie**	**PD Dobrá Niva**	**RD Hron**
Právna forma	družstvo	družstvo	s.r.o.		s.r.o.	družstvo	FO	s.r.o.	a.s.	družstvo
Rozloha pôdy	111 ha	364,4 ha	70 ha		244,33 ha	498 ha	7 ha	244,33 ha	194,24 ha	391 ha
Zameranie činnosti	rastlinná výroba, živočíšna výroba	chov oviec	chov hovädzieho dobytka		rastlinná výroba, chov hovädzieho dobytka	živočíšna výroba	chov hovädzieho dobytka + exotického dobytka	chov hovädzieho dobytka	chov oviec	chov oviec
Počet zamestnancov	30	5	5		8	2	8	8	2	9 + 1
Názov prevádzky	**Vlastimil Majer**	**Komposesorát pozemkové spoločenstvo**	**Farma Javor**	**-**	**Ivan Vančo**	**Ovčiarske družstvo**	**Hydinareň Zámostie, s.r.o.**	**Agrolehota, s.r.o.**	**Agronext Jasenie**	**Pozemkové spoločenstvo**
Právna forma	SHR	spoločenstvo vlastníkov pozemkov	SHR		SHR	družstvo	s.r.o.	s.r.o.	s.r.o.	spoločenstvo
Rozloha pôdy	6,8 ha	1 898 ha	85 ha		2 ha	90 ha	15 ha	70 ha	20,56 ha	
Zameranie činnosti	chov oviec		chov oviec		pestovanie maku, zemiakov	chov oviec	chov hydiny	chov hovädzieho dobytka	chov hovädzieho dobytka a oviec	
Počet zamestnancov	2	3	2		2 + 20 (sezónne)	4 (sezónne)	6	5	2	0
Názov prevádzky	**Vladimír Katona**	**Martin Stieranka**	**Slobodné bačovstvo Hrádok**	**-**	**Blažej Homola**	**Ajax farma**	**Kejda**	**PD Jasenie**	**Ivan Jančo**	**-**
Právna forma	SHR	SHR	SHR		SHR	s.r.o.	SHR	družstvo	SHR	

Rozloha pôdy	15,68	47,2 ha	22 ha		5 ha	6 ha	12 ha	74 ha	49,33 ha	
Zameranie činnosti	chov oviec		chov koní		pestovanie zemiakov	chov koní	chov hovädzieho dobytka + porážkáreň	chov hovädzieho dobytka	pestovanie zemiakov a maku	
Počet zamestnancov	2	1	2		0	2	5		2	
Názov prevádzky	**-**	**Jozef Marcin**	**Bella farma**	**-**	**Ján Demeter**	**Ing. Roman Švantner**	**Farma Korínek**	**Pozemkové spoločenstvo Lopej**	**Mária Nagyová**	**-**
Právna forma		SHR	s.r.o.		SHR	SHR	SHR	spoločenstvo	SHR	
Rozloha pôdy		48,29 ha	25 ha			14 ha	5 ha		7,96 ha	
Zameranie činnosti			chov oviec, chov sliepok		chov oviec	chov hovädzieho dobytka	chov dobytka	lesné hospodárstvo	pestovanie zemiakov, hovädzieho dobytka a ošípaných	
Počet zamestnancov		1	1		2	0	1	0	3	
Názov prevádzky	**-**	**Martin Krnáč**	**Urbárske spoločenstvo**	**-**	**Pavol a Martin Demeter**	**Urbársko-pozemkové spoločenstvo**	**Martin Siman**		**Agro Jasenie**	**-**
Právna forma		SHR	spoločenstvo		SHR	spoločenstvo	SHR		s.r.o.	
Rozloha pôdy		26,6 ha	350 ha			77 ha	4 ha		34,22 ha	
Zameranie činnosti			pôdohospodárstvo		chov oviec	lesné hospodárstvo	chov dobytka		chov hov. dobytka	
Počet zamestnancov		1	0		2 + 2	0	1		2	
Názov prevádzky	**-**	**Lesy SR, závod Slov. Ľupča**	**-**	**-**	**František Hríbik**	**Štátne lesy Čierny Balog**	**Štefan Skladaný**	**-**	**Urbariát pozemkové spoločenstvo**	**-**
Právna forma		štátny podnik			SHR	štátny podnik	SHR		spoločenstvo	
Rozloha pôdy		500,7 ha				125 ha	7 ha		23,18 ha	

Zameranie činnosti		lesné hospodárstvo			rastlinná výroba, chov hovädzieho dobytka	lesné hospodárstvo	chov dobytka		lesné hospodárstvo	
Počet zamestnancov					0	0	1		0	
Názov prevádzky	**-**	**-**	**-**	**-**	**Ján Hôrčik**	**Lesy mesta Brezno**	**Juraj Štanda**	**-**	**-**	**-**
Právna forma					SHR	s.r.o.	SHR			
Rozloha pôdy						13 ha	4 ha			
Zameranie činnosti					rastlinná výroba	lesné hospodárstvo	chov hovädzieho dobytka			
Počet zamestnancov					1	1	1			
Názov prevádzky	**-**	**-**	**-**	**-**	**Pozemkové spoločenstvo**	**-**	**Marián Chamko a spol.**	**-**	**-**	**-**
Právna forma					spoločenstvo		SHR			
Rozloha pôdy					355 ha		8 ha			
Zameranie činnosti					lesné hospodárstvo		chov dobytka			
Počet zamestnancov					0		1			
Názov prevádzky	**-**	**-**	**-**	**-**	**Lesy SR, OZ Slovenská Ľupča**	**-**	**Michal Chamko**	**-**	**-**	**-**
Právna forma					štátny podnik		SHR			
Rozloha pôdy							3 ha			
Zameranie činnosti					lesné hospodárstvo		chov hovädzieho dobytka			

Počet zamestnancov							1			
Názov prevádzky	-	-	-	-	-	-	**Stanislav Tomka**	-	-	-
Právna forma							SHR			
Rozloha pôdy							7 ha			
Zameranie činnosti							chov dobytka			
Počet zamestnancov							1			

Tabuľka č. 9 Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo v obciach mikroregiónu Chopok juh

3.2.2 Služby v poľnohospodárskej oblasti

K svojej poľnohospodárskej činnosti poľnohospodárske subjekty využívajú biologické a technické služby od podnikov, ktoré prevažne majú sídla v okrese Banská Bystrica, len veterinárna správa má vysunuté pracovisko v okrese Brezno. Využívajú sa služby na úseku rastlinnej výroby, ochrany rastlín, živočíšnej výroby, technických služieb, poradenstva a vzdelávacej činnosti, obchodného manažmentu a servisných služieb.

Spracovateľský podnik v regióne nie je v súčasnosti ani jeden. Niektoré poľnohospodárske subjekty realizujú odbyt zvierat cez Mäsokombinát Hrádok, s.r.o. Lučenec a Tauris, a.s. Rimavská Sobota. Odbyt kravského mlieka zabezpečuje Zvolenská mliekareň a mliekareň Hriňová. Ovčí syr a ovčie mlieko Bryndziareň Tisovec a Zvolenská Slatina.

Klasická poľnohospodárska rastlinná výroba zameraná na pestovanie zrnín nemá v mikroregióne Chopok juh budúcnosť, môže slúžiť len pre eventuálne samozásobenie, ktoré bude drahšie ako nákup v marketoch/supermarketoch. *Ekonomicky efektívnejšia je orientácia na environmentálnu trhovú produkciu, napr. pasenie oviec a kráv určených na výrobu mlieka s cieľom výroby a následného predaja syrov a syrových výrobkov.*

Účelné bude vypracovať strategickú koncepciu rozvoja poľnohospodárstva, ktorá by bola v súlade s poľnohospodárskou politikou Európskej únie a využila by možnosti podpory jej realizácie aj z fondov EÚ. Orientovať sa na obmedzenie výmery ornej pôdy, perspektívou je chov oviec, hovädzieho dobytka a syrárstvo. So získaním odbytových možností tradičnej produkcie pre tento región, ktorá vzhľadom na výborné environmentálne ukazovatele, môže získať charakteristiku bioprodukcie.

3.2.3 *Nedostatky v oblasti poľnohospodárstva*

- nesúlad medzi dosahovanou mierou rentability a úrokovou mierou pri poskytovaní finančných prostriedkov pre podnikateľské subjekty;
- absencia účinného mechanizmu na plynulé úverovanie pri nákupe produktov prvovýroby a pri obstarávaní investícií;
- nie všetky komodity rastlinnej a živočíšnej výroby sú postavené na pevných kvótach, čo by umožňovalo dostať odberateľsko - dodávateľské vzťahy na takú zmluvnú úroveň, ktorá by eliminovala anarchiu na trhu, motivovala korektnosť vo vzájomných vzťahoch a tvrdo sankcionovala porušenie dohodnutých zásad a princípov;
- globalizácia a liberalizácia trhu má na nepripravenú ekonomiku a najmä na trh s potravinami v krajine s nedostatočnou legislatívou na ochranu domáceho trhu a nedostatočnými proexportnými opatreniami, radikálny a často nežiaduci dopad;
- zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýroby a spracovateľských podnikov sa vyžaduje ďalšie investície do obnovy a reštrukturalizácie celého agrosektoru;
- pre nedostatok zdrojov sa nerealizujú národné a ani regionálne rozvojové programy, ktoré by rozhodujúcou mierou pozitívne ovplyvnili efektívnu reštrukturalizáciu, diverzifikáciu a alokáciu výroby v súlade s prírodnými, ľudskými a výrobnými zdrojmi;
- nerealizuje sa regionálna politika tak, ako je chápaná v krajinách EÚ, čo si vyžaduje podstatne väčšie delegovanie kompetencií a zdrojov z centra a regiónov;
- rôznorodosť a roztrieštenosť výroby sťažuje odbyt poľnohospodárskych výrobkov.

3.2.4 *Príčiny nedostatkov v poľnohospodárstve*

- znižovanie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva pod vplyvom nízkej produktívnosti a zvyšovania nákladovosti v dôsledku rastu cien vstupov;

- pomalosť v obnove práva užívania a disponovania s pozemkovým vlastníctvom v dôsledku pomalého postupu v obnove registrácie vlastníctva a vykonávaní pozemkových úprav, čo brzdí zásadnejšie reštrukturalizačné procesy v podnikateľskej sfére a rozvinutie trhu s pôdou;
- nízka dôchodkovosť poľnohospodárstva, spôsobená disproporčným vývojom cien vstupov a výstupov, nízkou efektívnosťou poľnohospodárskej výroby, nedostatočnou účinnosťou podpory poľnohospodárstva zo strany štátu;
- platobná neschopnosť podnikateľskej sféry prvovýroby a nadväzujúcich článkov potravinovej vertikály, spôsobená legislatívne a právne nedoriešenými otázkami finančnej disciplíny v celom reťazci obchodovania;
- zhoršenie kapitálovej vybavenosti, nízky stupeň a pomalé tempo modernizácie poľnohospodárstva v dôsledku všeobecného nedostatku finančných prostriedkov;
- problémy s odbytom poľnohospodárskych produktov v dôsledku nízkej kúpnej sily obyvateľstva, ako aj nedoriešených odberateľských vzťahov a nedokonalého systému štátnej intervencie do agrárneho trhu, nedostatočne rozvinutý distribučný systém a neexistujúca podpora predaja domácich potravín verejnými inštitúciami;
- postupná devastácia poľnohospodárskej pôdy a kultúrneho rázu krajiny, spôsobená prerušením obhospodarovania niektorých pozemkov;
- zhoršovanie mzdovej parity odvetvia a chýbajúce účinné opatrenia na zabezpečenie alternatívnej zamestnanosti na vidieku;
- nedostatočná pozornosť venovaná ekologickým dosahom poľnohospodárskej výroby.

SWOT analýza za oblasť Poľnohospodárstvo	
1. Silné stránky	***2. Slabé stránky***
• Vhodná koncentrácia pôdy v poľnohospodárskych podnikoch a skúsenosti s veľkovýrobnými formami hospodárenia; • Priestor pre diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby a nepoľnohospodárskych činností; • Skúsenosti poľnohospodárskych podnikov s nepoľnohospodárskou výrobou; • Vybudovaná základňa živočíšnej výroby; • Skladovacie priestory v rastlinnej výrobe; • Rozmanitá organizačná štruktúra podnikov (s.r.o., družstvá, akciové spoločnosti, SHR - farmári) a ich vzájomná súťaživosť; • Relatívne vysoký podiel kvalifikovaných pracovných síl.	• Vysoký podiel poľnohospodárskej pôdy alokavanej v poľnohospodársky znevýhodnených oblastiach a chránených krajinných oblastiach; • Neudržateľná štruktúra poľnohospodárskej výroby v poľnohospodársky znevýhodnených oblastiach a to z hľadiska ekonomického a environmentálneho, • Dlhodobá ekonomická nestabilita veľkej časti poľnohospodárskych subjektov; • Nízka konkurencieschopnosť v dôsledku nízkej produktivity a nerozvinutej trhovej infraštruktúry; • Nedostatočná kooperácia poľnohospodárov najmä pri odbyte výrobkov; • Roztrieštenosť pozemkového vlastníctva a nedostatočne rozvinutý trh s pôdou; • Slabá inovačná aktivita, zastaralé budovy a technológie; • Odliv kvalifikovaných síl z vidieka; • Relatívne nízka úroveň poľnohospodárstva z hľadiska ochrany životného prostredia.
3. Príležitosti	***4. Ohrozenia***
• Zvyšovanie konkurencieschopnosti vytváraním medzipodnikových	• Pokračujúca vyčerpanosť finančných zdrojov podnikov môže vyústiť do ďalšieho rastu

kooperačných väzieb v oblasti odbytu agropotravinárskych produktov; • Zmena koncepcie poľnohospodárstva a podporných mechanizmov v nadväznosti na harmonizáciu s politikou EÚ; • Využitie zdevastovaných a kontaminovaných plôch na získavanie netradičných zdrojov tzv. Ekologickej energie; • Využitie štátnych podporných programov a programov financovaných zo zdrojov EÚ; • Vstup zahraničných investorov do spoločných poľnohospodárskych podnikov; • Podpora rodinného a individuálneho podnikania v súčinnosti z rozvojom agroturistiky a biopoľnohospodárstva.	medzipodnikovej zadlženosti a do tlaku na plošnú likvidáciu podnikov; • Pokračujúci pokles zamestnanosti v poľnohospodárstve až k rizikovým a prahovým hodnotám, môže narušiť fungovanie agrárneho sektora, ako aj problémy spojené s údržbou krajiny, krajinotvorbou a ochranou životného prostredia; • Nízka dostupnosť na medzinárodné trhy znehodnotí potenciálnu konkurencieschopnosť rastlinných a živočíšnych produktov; • Riziká pôdnej, príp. vodnej erózie; • Nízke dotácie štátu do poľnohospodárstva; • Odklad vstupu investorov do zaostávajúcich vidieckych oblastí; • Neukončený proces transformácie vlastníckych vzťahov.

3.2.5 Priority a opatrenia v oblasti poľnohospodárstva

Priorita 1 Trhové režimy na rozhodujúce komodity
Opatrenie 1.1 Organizovanie trhu vybraných komodít;
Opatrenie 1.2 Zlepšenie podmienok agrárneho domáceho a zahraničného obchodu.

Priorita 2 Podpora hospodárenia v horších výrobných podmienkach
Opatrenie 2.1 Podpora v znevýhodnených oblastiach;
Opatrenie 2.2 Chov hovädzieho dobytka a oviec, rozširovanie mäsových typov.

Priorita 3 Modernizácia a diverzifikácia v poľnohospodárstve
Opatrenie 3.1 Modernizácia a diverzifikácia v poľnohospodárstve;
Opatrenie 3.2 Modernizácia a reštrukturalizácia v potravinárstve;
Opatrenie 3.3 Podpora realizácie vlastníckych práv;
Opatrenie 3.4 Podpora urýchlenia reštrukturalizácie poľnohospodárskych subjektov;
Opatrenie 3.5 Využitie neobhospodarovanej pôdy na získavanie netradičných zdrojov energie;
Opatrenie 3.6 Využitie daných prírodných podmienok na rozvoj agroturistiky.

Priorita 4 Environmentálne opatrenia
Opatrenie 4.1 Agroenvironmentálny program;
Opatrenie 4.2 Environmentálne investície.

3.3 Životné prostredie

3.3.1 Charakteristika územia mikroregiónu Chopok juh

Územie mikroregiónu Chopok juh sa z geografického hľadiska nachádza v strede Slovenska. Jeho osou preteká rieka Hron, ktorá odvodňuje územie takmer celého mikroregiónu. Voda z obcí Jarabá a Mýto pod Ďumbierom je odvádzaná potokom Štiavnička, ktorý sa vlieva v obci Bystrá do potoka Bystrianka a tá sa následne vlieva v obci Podbrezová do rieky Hron. V severnej časti okresu Brezno ležia Nízke Tatry (Ďumbier 2 043 m – najvyšší vrch Nízkych Tatier), na východe a juhovýchode zasahuje Spišsko-gemerský kras (Kľak 1409 m) a Stolické vrchy (Kyprov 1 391 m), na juhu okresu sú to Veporské vrchy (Fabova hoľa 1 439 m). Os okresu v smere východ – západ tvorí Horehronské podolie s najnižšie položeným bodom v okrese (415 m v katastri obce Nemecká).

Mikroregión Chopok juh leží v centrálnej časti okresu Brezno, ktorý patrí medzi územia Slovenska s najväčším počtom prírodných krás a zaujímavostí. Popri častiach Národného parku Nízke Tatry a Národného parku Slovenský raj na jeho územie zasahujú aj Národný park Muránska planina a chránená krajinná oblasť Poľana. V okrese sa tiež nachádza 10 národných prírodných rezervácií, 7 prírodných pamiatok, 18 prírodných rezervácií. Takmer polovicu okresu tvorí ochranné pásmo Národného parku Nízke Tatry. S výnimkou obcí Podbrezová, Nemecká, Predajná a Ráztoka zasahuje do všetkých obcí mikroregiónu, čo vytvára permanentné strety medzi záujmami ochrany prírody a rozšírením ekonomických aktivít v mikroregióne.

Katastre obcí mikroregiónu tvoria vlastne širšiu pramennú oblasť rieky Hron, čo radí túto oblasť *z hľadiska ochrany životného a najmä prírodného prostredia* k *územiam hodným najvyššej štátnej pozornosti, ktorá musí byť premietnutá do komplexných programov regionálneho rozvoja.*

Lesy na obidvoch stranách Hrona sú bohaté na zverinu rôzneho druhu. Poľovná zver je zastúpená hlavne kráľovskou jeleňou zverou, menej srnčou, diviačia zver je rozšírená hlavne v Slovenskom Rudohorí a kamzíky na juhu Chopku a Ďumbiera. Obidve strany Hrona sú bohaté na šelmy. Rozšírený je medveď, ale aj rysy, vlky a líšky, ako aj drobné šelmy - hlavne tchor, kuna a lasica.

Oblasť mikroregiónu Chopok juh je bohatá aj na flóru. Východná časť Nízkych Tatier je pritom menej pestrá ako západná. Charakteristický je horec, prvosienka holá, zvonček maličký, poniklec slovenský, rosička okrúhlolistá, medvedica lekárska, žltohlav európsky, astra alpínska a iné, chránené rastliny. Tento región je bohatý aj na lesné plody – čučoriedky, brusnice, černice, lesné jahody. Na svoje si prídu aj hubári.

Kľúčovým problémom celej oblasti životného prostredia je rozvoj územia v súlade s koncepciou trvalo udržateľného rozvoja. Znamená to, že rozvoj celého mikroregiónu je potrebné podriadiť koexistencii ochrany prírody a takých ekonomických aktivít, ktoré budú zabezpečovať dostatočnú kvalitu života pre domorodé obyvateľstvo. Nevyhnutné je preto nielen chrániť prírodné a kultúrno-historické pamiatky, ale aj rozvíjať prirodzené danosti regiónu a zamestnanosť obyvateľov orientovať najmä na turistický ruch a činnosti vyplývajúce z dlhoročných remeselných zručností.

Podľa Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja majú obce Bystrá a Mýto pod Ďumbierom z hľadiska rozvoja cestovného

ruchu regionálny význam. Svojim špecifickým osídlením je mikroregión charakteristické drevenou architektúrou a tradičnou ľudovou kultúrou, ktorá je aj dodnes zachovaná v obciach mikroregiónu.

Dané územie má dobré podmienky na rozvoj vidieckej turistiky, avšak pretrváva konzervatívnosť vidieckeho obyvateľstva pre rozvíjanie podnikateľských aktivít v tejto oblasti.

Ako vyplýva aj z pripravovaných zámerov Ministerstva hospodárstva SR, turistický región Horehronie, pod ktorým sa v tomto prípade rozumie územie bývalých okresov Banská Bystrica a Brezno, je jedným z regiónov s najvyššou prioritou pri podpore rozvoja cestovného ruchu. Tento región sa má orientovať najmä na zjazdové lyžovanie, letné horské pobyty, vidiecky turizmus a kúpeľníctvo. Pre mikroregión Chopok juh to poskytuje možnosti hlavne na ekonomický rozvoj, ale súčasne zakladá antagonizmus so striktnými záujmami ochrany prírody.

Kľúčovým problémom životného prostredia je rozvoj územia v súlade s koncepciou trvalo udržateľného rozvoja. Znamená to, že rozvoj celého mikroregiónu je potrebné podriadiť koexistencii ochrany prírody a takých ekonomických aktivít, ktoré budú zabezpečovať dostatočnú kvalitu života pre domorodé obyvateľstvo. Nevyhnutné je preto nielen chrániť prírodné a kultúrno-historické pamiatky, ale aj rozvíjať prirodzené danosti regiónu a zamestnanosť obyvateľov orientovať najmä na turistický ruch a činnosti vyplývajúce z dlhoročných remeselných zručností.

Čistota vodných tokov mikroregiónu (rieka Hron, Jaseniansky potok, Vajskovský potok, vodné nádrže Krpáčovo a Richtárovo) je v tejto oblasti na vysokej úrovni, o čom svedčí aj prítomnosť pstruhovitých rýb v týchto tokoch (pstruh potočný a pstruh kamenáč). V danom mikroregióne niet väčšieho znečisťovateľa vodných tokov, ani ovzdušia. Rieka Hron sa využíva aj na rekreačné splavovanie, či už športové alebo rekreačné, čo je úzko naviazané na rozvoj cestovného ruchu.

Vysoké zalesnenie mikroregiónu má pozitívny vplyv na klímu a čistotu ovzdušia a zároveň je surovinovou základňou pre ťažbu a spracovanie dreva a drevnej hmoty.

Polovica relevantných obcí mikroregiónu má spracovanú územno-plánovaciu dokumentáciu, v niektorých prípadoch aj s nevyhnutnými doplnkami, ktoré si vyžiadala doba.

Potrebné je vyriešiť odkanalizovanie obcí s vybudovaním čistiarní odpadových vôd. V riešení je aj plynofikácia niektorých obcí mikroregiónu, aj keď v súvislosti s rastúcimi nákladmi za plyn mnohé domácnosti prechádzajú na vykurovanie tuhými palivami, čo by mohlo mať nepriaznivý vplyv na životné prostredie - na znečisťovanie ovzdušia.

Z pohľadu ochrany ovzdušia nemôže zostať nepovšimnutý problém vykurovania domov a priestorov obchodov a služieb v súvislosti s neustálym nárastom cien plynového kúrenia. Zahraničné strediská sú vykurované vykurovacím olejom, resp. elektrickým prúdom, nie však spaľovaním dreva a uhlia. Tento problém treba riešiť taktiež s podporou VÚC a vlády SR, inak zostane len zbožným želaním spracúvaných koncepcií.

Jedným z najväčších problémov životného prostredia je problém odpadov. Ich separácia a skladovanie nie je v takej prírodnej oblasti žiaduce, preto bude potrebné spracovanie komplexného programu nakladania s odpadmi, predovšetkým ich triedeným zberom, recykláciou a likvidáciou spaľovaním. Súčasné moderné plazmové spaľovne z Talianska, Francúzska, či Nemecka sú významne (až do výšky 70%) dotované z prostriedkov EÚ.

Všetky obce mikroregiónu sú zároveň členmi združení EKOLÓG a SEKOLÓG – Regionálneho centra zhodnocovania biologicky rozložiteľného odpadu a zariadenia na triedenie odpadov so sídlom v Brezne. Cieľom týchto združení je zefektívnenie separovaného zberu odpadov, a s tým súvisiaca redukcia množstva odpadu ukladaného na skládku, a to vytvorením zariadenia na zhodnocovanie odpadov procesom mechanického dotriedenia a lisovania. Týmto spôsobom sa získava výsledný recyklát, ktorý môže slúžiť ako surovina určená na ďalšie využitie. Činnosť oboch združení napĺňa ciele Programu odpadového hospodárstva SR, ktorý uprednostňuje materiálové a energetické zhodnotenie odpadov pred skládkovaním.

Do budúcnosti je treba očakávať požiadavky na modernizáciu súčasných ubytovacích možností, pretože európskym štandardom je, aby každá izba mala samostatnú kúpeľňu (vaňa/sprchovací kút) a WC.

Rozšírením týchto aktivít sa dá očakávať nárast odpadov – odpadových vôd, ale aj komunálnych i nebezpečných odpadov. V plánoch rozvoja regiónu sa musí počítať s čistením vôd ako z obytných domov, tak aj z priestorov živočíšnej výroby, pričom sa musí zamedziť únik odpadových vôd do vodných tokov a vodných nádrží.

Bystrá bola pôvodne osadou drevárskych, uhliarskych a neskôr i železiarskych robotníkov. Nachádzajú sa tu pozostatky stavieb a banskej činnosti svedčiace o železiarskej tradícii v obci. Vybudované a vyhľadávané sú lyžiarske areály a rekreačné oblasti Tále a Krpáčovo. V blízkosti obce, avšak už na katastrálnom území obce Valaská sa nachádza kvapľová jaskyňa Bystrá, ktorá patrí medzi typické puklinové jaskyne. Nachádza sa v nej liečebňa, v ktorej sa liečia choroby horných a dolných dýchacích ciest. Kataster obce sa nachádza v ochrannom pásme NAPANT-u. Obec má vybudovaný verejný vodovod a z 80 % aj kanalizáciu.

Dolná Lehota má verejný vodovod i kanalizáciu a plynofikáciu, avšak bez čistiarne odpadových vôd. Kataster je v chránenom území, resp. v ochrannom pásme NAPANT-u.

Horná Lehota má verejný vodovod, potrebuje vybudovať kanalizáciu a čistiareň odpadových vôd. V jej katastri je najväčšia archeologická lokalita s náleziskom trilobitov (v regióne Hrádok pri Hornej Lehote), vyhľadávané lyžiarske areály v blízkej rekreačnej oblasti Tále a Krpáčovo. Na území obce sa nachádzajú vodné nádrže – Krpáčovo a Richtárovo. Kataster obce leží v chránenom území NAPANT-u.

Jarabá jej zaujímavým prvkom životného prostredia je ľudová architektúra - drevené zrubové domy. Obec má verejný vodovod, potrebuje vybudovať kanalizáciu s čistením odpadových vôd. Leží v ochrannom pásme NAPANT-u.

Jasenie je pôvodne stará banská osada, ťažili sa tu vzácne kovy a od začiatku 19. storočia sa tu spracovalo surové železo z vysokých pecí z Hronca a Pohronskej Polhory – Michalovej. Nachádza sa tu pozoruhodné energetické technické dielo - vodná elektráreň pod návrším Rígeľ z roku 1923 - 1925, činnosť ktorej je založená na využití vody Jasenianskeho potoka a jeho prítokov, privádzaných tunelovými náhonmi do nádrží nad elektrárňou Leží na území Národného parku Nízke Tatry (NAPANT) a nachádza sa tu aj národná prírodná rezervácia Pod Latiborskou hoľou, Skalka. Obec má verejný vodovod, potrebuje vybudovať kanalizáciu s čistením odpadových vôd.

Mýto pod Ďumbierom je pozoruhodné ľudovou architektúrou - drevenými zrubovými domami a SKI centrom Mýto pod Ďumbierom, ktoré organizuje podujatia v zjazdovom lyžovaní. Obec leží v chránenom území Národný park Nízke Tatry. Má verejný vodovod bez kanalizácie a čistenia odpadových vôd.

Nemecká je jednou z obcí, ktorých kataster nie je na území NAPANT-u. Obec založili nemeckí kolonisti, ktorí tu hľadali rudné ložiská. Známa je archeologická lokalita Hradisko. Je tu aj technická pamiatka - vodná elektráreň. Obec má vybudovaný verejný vodovod, časť obce je odkanalizovaná s vlastnou čistiarňou odpadových vôd.

Podbrezová má pozostatky stavieb a zariadení svedčiace o pôvodnej železiarskej činnosti Železiarske tradície dokladá aj Hutnícke múzeum v Podbrezovej V obci je verejný vodovod, verejná kanalizácia a je plynofikovaná. Chýba čistiareň odpadových vôd. Na území obce sa nachádza environmentálna záťaž – skládka odpadu Železiarne, a. s., Podbrezová. V obci sa na dvoch miestach nachádza zberné miesto pre odpad (areál ZŠ na Kolkárni a budova bývalého KD Alhambra v Štiavničke).

Predajná neleží na území NAPANT-u, časť extravilánu obce z južnej stany patrí do Chránenej krajinnej oblasti Poľana. Obec má však na svojom území prírodnú rezerváciu Predajnianska slatina, prírodnú pamiatku Jajkovská suť, Predajnianske vodopády, chránený prírodný areál Mitrová a v blízkosti obce sa nachádza nesprístupnená jaskyňa s nálezmi starých popolníc a rímskych mincí. Súčasťou uvedených prírodných pamiatok je aj technická pamiatka Kelemenov tunel, jediný tunel v strednej Európe na lesnej ceste. Obec má vybudovaný spoločný vodovod (spolu s obcami Nemecká a Jasenie), ale nemá vlastný zdroj pitnej vody, obec je čiastočne odkanalizovaná a je plynofikovaná. Na svojom území má obec nevyhovujúcu environmentálnu záťaž - skládky priemyselného odpadu – Gudrónov.

Ráztoka sa nachádza v 2. stupni ochrany, ochranného pásma NAPANT-u. Obcou prechádza Náučný chodník – čistenie 3 studničiek, vybudovaný s podporou Environfondu. Obec má vybudovaný verejný vodovod, nemá však kanalizáciu a nie je ani plynofikovaná.

SWOT analýza - oblasť Životné prostredie	
1. Silné stránky	***2. Slabé stránky***
• Výrazne lesnatá oblasť s bohatou flórou a faunou a vysokou ekologickou stabilitou, ktorá je značnou výmerou a súčasťou Národného parku Nízke Tatry; • Oblasť s relatívne čistou povrchovou i podzemnou vodou, vhodnou i pre chov najnáročnejších rýb (pstruh a hlavátka); • Priaznivá emisná situácia vďaka stagnácii výroby v priemyslových podnikoch s výnimkou Železiarní Podbrezová, a.s.; • Ideálne podmienky i tradícia pre rozšírenie tradičných plemien zvierat pre zachovanie genofondu; • Ideálne územie pre vzorové riešenie antagonistických vzťahov medzi záujmami štátnej ochrany prírody v Národnom parku a Chránenej krajinnej oblasti, súčasnou	• Nevhodná štruktúra poľnohospodárskej výroby s vysokým podielom trvalých trávnatých porastov s pretrvávajúcou orientáciou na chov oviec a hovädzieho dobytka; • Výrazná plošná i výmoľová erózia pôdy so zanášaním vodných tokov i komunikácií; • Absencia kanalizácie i v obciach s vybudovaným vodovodom a teda s možnosťou nekontrolovaného vypúšťania odpadových vôd bez ich čistenia; • Absencia zariadení pre zachytávanie a efektívne využitie tekutých výkalov hospodárskych zvierat, čo vedie ku kontaminácii vodných tokov už v ich premennej oblasti;

orientáciou poľnohospodárskej výroby a uvažovanými aktivitami v oblasti rozvoja cestovného ruchu a strediska zimných športov; • Existujúce vodné plochy (vodné nádrže Krpáčovo a Richtárovo) vhodné aj na vodné športy.	• Nízka úroveň nakladania s komunálnymi odpadmi a opotrebovanou technikou; • Chátrajúce stavby, slúžiace v minulosti najmä pre účely poľnohospodárskej veľkovýroby.
3. Príležitosti	***4. Ohrozenia***
• Využiť fondy EÚ pre zatrávnenie, resp. zalesnenie erodovaných pozemkov a preorientovať súčasnú poľnohospodársku výrobu na environmentálne poľnohospodárstvo; • Orientovať sa na výrobu špecificky krajovej finálnej produkcie (napr. syrárstvo, jahňacie mäso, mladý dobytok); • Využiť dostupné obecné zdroje, štátne zdroje (MŽP SR, Environfond) a fondy EÚ na vybudovanie kanalizácie a čistenie odpadových vôd; • Využiť zdroje na podporu zachovania tradičného genofondu zvierat; • Podporiť realizáciu zámerov vzhľadom na rozvoj turizmu/agroturizmu; • Po dohode so Štátnou správou ochrany prírody a správou NAPANT-u rozšíriť, resp. vybudovať nové strediská zimných športov i rekreačného a komerčného rybolovu; • Pripraviť vhodné projekty so spolufinancovaním zo štátnych fondov na výstavbu kanalizácie, čistiarní odpadových vôd, separovaný zber odpadov so zameraním na recykláciu odpadov a likvidáciu nerecyklovateľných odpadov; • Dobrý vplyv škôl a školských zariadení na formovanie environmentálneho vedomia a postoj žiakov k problematike životného prostredia; • Možnosť rozšírenia súčasnej plochy trvalej zelene.	• Neochota spolupracovať na realizácii potrebných programov a stanovených priorít; • Aplikovanie nevhodných a pre životné prostredie zaťažujúcich priemyselných výrob; • Nedostatok finančných prostriedkov na potrebné štrukturálne zmeny; • Neochota na zmeny zo strany dotknutých organizácií; • Zachovanie súčasnej štruktúry poľnohospodárskej výroby; • Neúmerné zvyšovanie ťažby drevnej suroviny a s ňou súvisiaca možnosť zvýšenej eróznej činnosti; • Zvyšujúce sa znečisťovanie vodných tokov; • Zvyšujúce sa znečisťovanie ovzdušia prechodom na vykurovanie pevnými palivami; • Možný nárast prírodných udalostí a katastrof; • Nedostatočné využitie zdrojov EÚ a zdrojov SR (štátny rozpočet SR, zdroje BB VÚC), mimo prostriedkov obecných rozpočtov.

3.3.2 Odporúčania na rozvoj mikroregiónu Chopok juh z pohľadu zdravého životného prostredia

Kľúčovým problémom tvorby zdravého životného prostredia v mikroregióne Chopok juh je *vytvorenie podmienok na také ekonomické aktivity obyvateľov mikroregiónu, ktoré im zabezpečia slušnú životnú úroveň.*

Riešenie je teda v komplexe aktivít, ktoré budú ekonomicky efektívne len v podmienkach využitia a ochrany prírodného bohatstva regiónu, ktoré sú svojim spôsobom unikátne a neopakovateľné.

Priorita 1	**Usporiadanie krajiny pre orientáciu na agroenvironmentálne poľnohospodárstvo**
Opatrenie 1.1	Rozpracovanie a realizácia postupov pre ochranu biotopov prírodných a poloprírodných trvalých trávnatých porastov s možnou podporou z EÚ až 123,70 Euro/ha;
Opatrenie 1.2	Zatrávnenie eróziou ohrozených orných pôd s možnou podporou z EÚ až 97,81 Euro/ha;
Opatrenie 1.3	Postupné obmedzovanie samozásobiteľského pestovania obilnín s perspektívnym zameraním na výrobu finálneho produktu, ktorý bude typický pre daný región. (napr. mliečne špeciality, jahňacie a teľacie mäso a pod.).
Priorita 2	**Ochrana genofondu ohrozených druhov zvierat**
Opatrenie 2.1	Rozšírenie chovu ohrozených druhov zvierat pre ochranu genofondu, v mikroregióne Chopok juh je to plemeno ovce zošľachtená valaška a huculské plemeno koní. Obidve plemená sú pre mikroregión tradičné a pre ich rozšírenie je možné počítať s dotáciami MPaRV SR a EÚ.
Priorita 3	**Zamedzenie znečisťovania oblasti rieky Hron a jeho prítokov**
Opatrenie 3.1	Zamedziť únik odpadových vôd z budov a ustajňovacích priestorov s vybudovaním kanalizácie a vhodných (biologických) čistiarní odpadových vôd, aby vo vodných tokoch mohlo byť rozšírené pestovanie pstruhov a iných ušľachtilých rýb určených na športové rybárstvo, ale aj na komerčné účely;
Opatrenie 3.2	Zaviesť striktný triedený zber odpadov (odpadom sú nepotrebné veci v domácnosti, ktoré sa vyhadzujú na odľahlé miesta alebo do potokov) s prevádzkou na jeho opätovnú recykláciu so spaľovaním nerecyklovateľného odpadu. Skládkovanie nie je východiskom. Riešením na spaľovanie komunálneho odpadu je vybudovanie ekologicky čistej plazmovej spaľovne.
Priorita 4	**Zamedzenie znečisťovania ovzdušia**
Opatrenie 4.1	Vykurovanie riešiť rozsiahlym prechodom na elektrické vykurovanie, pretože masový prechod na spaľovanie drevnej hmoty bude negatívne vplývať na ovzdušie. Energetickým zdrojom môže byť i navrhovaná spaľovňa komunálneho odpadu.
Priorita 5	**Využiť prírodné danosti regiónu pre hospodársky rozvoj**
Opatrenie 5.1	Možný rozvoj športovísk a ich výstavbu, ako aj výstavbu ubytovacích zariadení a infraštruktúry riešiť v spolupráci so správami Národných parkov (nie však systémom striktného odmietnutia zo strany ochrancov prírody);
Opatrenie 5.2	Ubytovacie kapacity v existujúcich ubytovniach modernizovať a pri výstavbe nových dbať, aby každá izba mala samostatnú kúpeľňu a WC s teplou vodou, čo patrí v súčasnej dobe k európskemu štandardnému minimu. Inak sa nedá počítať s príchodom turistov, či návštevníkov mikroregiónu a rozvojom turizmu;

Opatrenie 5.3 Zarybniť vodné toky a vodné plochy s cieľom rozvoja chovu ušľachtilých rýb pre športové rybárstvo i komerčné účely.

3.4 Cestovný ruch

3.4.1 Východiská pre štátnu politiku cestovného ruchu

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky hovorí o rozvoji cestovného ruchu ako oblasti verejného záujmu s tým, že vláda sa zaviazala realizovať úlohy v oblasti jeho naštartovania, tvorby satelitného účtu, vytvorenia systému podporných nástrojov, inštitucionálneho usporiadania a v neposlednom rade podporou zonácie chránených území Slovenska.

Stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenska definuje strategický cieľ - zvyšovať jeho konkurencieschopnosť pri lepšom využívaní potenciálu, so zámerom vyrovnávania regionálnych disparít a tvorby nových pracovných príležitostí. Pre naplnenie tohto cieľa stratégia definuje päť špecifických cieľov rozvoja cestovného ruchu v Slovenskej republike:

- posilnenie postavenia odvetvia cestovného ruchu v národnom hospodárstve;
- zvýšenie atraktívnosti Slovenska ako dovolenkového cieľa;
- zvýšenie objemu pobytového cestovného ruchu;
- zlepšenie štruktúry zahraničných návštevníkov Slovenska skvalitňovaním poskytovaných služieb;
- podpora tvorby nových pracovných príležitostí najmä v regiónoch s významným potenciálom pre cestovný ruch.

Regionalizácia cestovného ruchu ako jeden zo základných dokumentov SR v tejto oblasti, definuje potenciál cestovného ruchu v jednotlivých regiónoch cestovného ruchu na Slovensku a následne navrhuje nosné aktivity a formy cestovného ruchu.

Podľa Strategického zámeru rozvoja obcí mikroregiónu Chopok juh s výhľadom do roku 2025, bude mikroregión oblasťou spokojných obyvateľov i návštevníkov, región bude čistý, bezpečný, zdravý, ekologický, príťažlivý, vzdelaný, kultúrny, komunikujúci, prosperujúci, dodržujúci princípy trvalo udržateľného rozvoja.

Podľa Stratégie rozvoja cestovného ruchu SR úlohou obcí je:

- tvorba plánov hospodárskeho a sociálneho rozvoja na území mesta/obce, vrátane stratégií a koncepcií rozvoja cestovného ruchu;
- vypracovanie územných plánov mesta/obce;
- koordinácia subjektov v danom teritóriu pri poskytovaní služieb cestovného ruchu;
- tvorba vlastných finančných nástrojov na realizáciu aktivít v cestovnom ruchu;
- zriaďovanie pracovných komisií cestovného ruchu;
- zriaďovanie miestnych združení cestovného ruchu;
- zriaďovanie a prevádzkovanie turistických informačných kancelárií;
- budovanie infraštruktúry podporujúcej aktivity v cestovnom ruchu (cesty, vodovod, plynofikácia, kanalizácia, verejné sociálne zariadenia, atď.);
- zlaďovanie aktivít podnikateľských subjektov v rámci svojej pôsobnosti;
- budovanie a značkovanie turistických chodníkov, cyklotrás, bežeckých tratí;
- budovanie odpočívadiel, informačných a orientačných systémov;

- inštalácia a údržba informačných a propagačných systémov;
- sústreďovanie štatistických údajov o cestovnom ruchu v meste/obci;
- vyberanie miestnych daní (daň za ubytovanie);
- vytváranie podmienok na výchovu miestneho obyvateľstva k cestovnému ruchu ako prvku predstavujúcemu pozitívny vplyv na celkový vývoj obce;
- spolupráca s ústrednými orgánmi štátnej správy a s orgánmi samosprávneho kraja pri realizácii štátnej politiky cestovného ruchu;
- spolupráca s podnikateľskými subjektmi.

Regionalizácia cestovného ruchu v SR rozdeľuje celé územie Slovenska do 21 prirodzených regiónov turizmu. Oblasť mikroregiónu Chopok juh spadá do 14. Horehronského regiónu, ktorý je podrobne špecifikovaný v nasledujúcich tabuľkách:

14. Horehronský región

Kategória / význam	Strednodobý horizont	Medzinárodný
	Dlhodobý horizont	Medzinárodný
Subregión, špecifická lokalita	Strednodobý horizont	- Nízke Tatry, Ďumbierska časť – juh - Mesto Banská Bystrica - Lokalita Donovaly
	Dlhodobý horizont	- Banská Bystrica – okolie - Horehronie – záver
Druh turizmu	Prevládajúci domáci turizmus Príjazdový turizmus Dlhodobý pobytový turizmus Krátkodobý pobytový turizmus Jednodenná návštevnosť	
Formy turizmu	- Zimný turizmus na horách – lyžovanie - Letné pobyty na horách – pešia turistika - Poznávací turizmus - Vidiecky turizmus - Obchodný turizmus - Kúpeľný s liečebnou funkciou	
Aktivity s najvyšším dlhodobým potenciálom	- Zjazdové lyžovanie a lyžiarska turistika - Poznávanie kultúrneho dedičstva - Pobyt v lesnom/horskom prostredí – pešia turistika - Návšteva jaskýň a speleológia - Vidiecky turizmus	
Pozícia na slovenskom trhu	Počet lôžok	6 770
	Podiel na lôžkovej kapacite SR (v %)	5,8
	Počet hostí celkom	161 359
	Podiel zahraničných hostí (v %)	23,4
	Podiel na počte hostí v SR celkom (v %)	5,1
	Podiel na počte zahraničných hostí v SR (v %)	3,1
	Počet prenocovaní celkom	497 068
	Podiel prenocovaní zahraničných hostí (v %)	25,1
	Podiel na počte prenocovaní v SR celkom (v %)	4,3
	Podiel na počte prenocovaní zahraničných hostí v SR (v%)	2,8
	Priemerný počet prenocovaní hostí celkom	3,1

3.4.2 Produkty turizmu

Produkty turizmu na Slovensku musia byť definované takým spôsobom, aby sa odlíšili od produktov susedných krajín, boli príťažlivé a akceptovateľné pre ešte nepokryté alebo nové segmenty na zahraničných trhoch. Rozvoj produktov by mal byť realizovaný na dvoch úrovniach - centrálnej a regionálnej. Na centrálnej úrovni by malo byť rozhodujúce podporovať produkty z hľadiska zvýšenia počtu zahraničných návštevníkov a na regionálnej by malo ísť o rozvoj produktov, pre ktoré má región najvhodnejšie predpoklady.

Ťažiskovými formami cestovného ruchu na Slovensku sú:

- zimný turizmus a zimné športy;
- letná turistika a pobyty pri vode;
- kultúrny turizmus;
- zdravotný turizmus;
- vidiecky turizmus a agroturistika.

Z uvedených ťažiskových foriem môžu výrazne profitovať aj obce mikroregiónu Chopok juh.

Vidiecky turizmus a agroturistika má mnohé možnosti na rozvoj. Produkt môže obsahovať pobyty na farmách v objektoch s typickou architektúrou, s možnosťou rekreačných aktivít a prác na vidieku, zberu plodín, poznávanie folklóru a miestnych tradícií a pod.

3.4.3 Potenciál oblastí cestovného ruchu

Dosiahnutý dlhodobý potenciál regiónov Slovenskej republiky podľa vybratých aktivít:

Aktivita	**Potenciál**			
	Vysoký	**Dobrý**	**Priemerný**	**Základný**
Pobyt/ rekreácia pri vode	Bratislavský Podunajský Dolnozemplínsky	Záhorský Dolnopovažský Nitriansky Severopovažsky Oravský Pohronský Košický	Strednopovažský Hornonitriansky Liptovský Ipeľský Gemerský Hornozemplínsky	Turčiansky Tatranský Spišský Šarišský
Vodné športy	Bratislavský Podunajský Dolnopovažský Nitriansky Oravský Liptovský Dolnozemplínsky	Severopovažský Košický Hornozemplínsky	Záhorský Strednopovažský Hornonitriansky Gemerský Pohronský Tatranský Spišský	Turčiansky Ipeľský
Pobyt/ rekreácia pri termálnej vode	Podunajský Dolnopovažský Liptovský Tatranský	Nitriansky Hornonitriansky Severopovažský Turčiansky Ipeľský Pohronský	Bratislavský Strednopovažský Oravský Gemerský	Záhorský Košický Dolnozemplín sky
Pobyt v lesnom/ horskom prostredí	Severopovažský Turčiansky Oravský Liptovský Gemerský **Horehronský**	Strednopovažský Hornonitriansky Ipeľský Pohronský Košický Šarišský	Bratislavský Záhorský Dolnopovažský Nitriansky Dolnozemplínsky	Podunajský

	Tatranský Spišský	Hornozemplínsky		
Pešia turistika	Severopovažský Turčiansky Oravský Liptovský **Horehronský** Pohronský Tatranský Spišský	Bratislavský Strednopovažský Hornonitriansky Gemerský Košický Šarišská Hornozemplínska	Záhorský Dolnopovažský Nitriansky Ipeľský Dolnozemplínsky	Podunajský
Cykloturistika	Bratislavský Podunajský Záhorský Liptovský Tatranský	Strednopovažská Severopovažská Turčiansky Oravský Gemerský **Horehronský** Pohronský Spišský Košický Šarišský	Dolnopovažský Hornonitriansky Ipeľský Hornozemplínsky Dolnozemplínsky	Nitriansky
Zjazdové lyžovanie	Turčiansky Liptovský **Horehronský** Tatranský	Severopovažský Oravský	Strednopovažský Hornonitriansky Gemerský Pohronský Spišský Košický Šarišský	Bratislavský Ipeľský Hornozemplín sky

Tabuľka č. 10 Potenciál oblastí cestovného ruchu v SR

Vybavenosť	**Potenciál**			
	Vysoký	**Dobrý**	**Priemerný**	**Základný**
Prechodné ubytovanie	Bratislavská Tatranská	Nitrianska Turčianska Liptovská **Horehronská** Košická	Podunajská Dolnopovažská Strednopovažská Severopovažská Oravská Ipeľská Pohronská Spišská Šarišská Hornozemplínska Dolnozemplínska	Záhorská Hornonitrianska Gemerská

Vybavenosť	Potenciál			
	Vysoký	**Dobrý**	**Priemerný**	**Základný**
Prechodné ubytovanie	Bratislavská Tatranská	Nitrianska Turčianska Liptovská **Horehronská** Košická	Podunajská Dolnopovažská Strednopovažská Severopovažská Oravská Ipeľská Pohronská Spišská Šarišská Hornozemplínska Dolnozemplínska	Záhorská Hornonitrianska Gemerská

Tabuľka č. 11 Potenciál a vybavenosť oblastí cestovného ruchu v SR

3.4.4 Gastronómia mikroregiónu

V obciach mikroregiónu je premiešaný vplyv typickej slovenskej kuchyne s modernou gastronómiou. Výrazný dopad na gastronómiu majú aj klimatické podmienky a hospodárske pomery. Mikroregión Chopok juh patrí k regiónom s rozvinutým chovom najmä oviec a hovädzieho dobytka.

Ponuka zariadení reštauračného stravovania v mikroregióne obsahuje najmä jedlá pre túto oblasť typické. Prevládajú štýlové reštauračné zariadenia, typu drevenej koliby.

Viaceré obce mikroregiónu organizujú počas roka podujatia s gastronomickým zameraním. Obec Bystrá každoročne začiatkom roka pripravuje Súťaž o najlepšiu klobásu, Horná Lehota pre svojich obyvateľov i návštevníkov obce varí nielen guláš, ale aj pred Vianocami boršč, obec Mýto pod Ďumbierom pripravuje organizuje na sviatok sv. Matúša Hody. Obec Ráztoka v rámci svojho podujatia - Ráztockého sviatku pripravuje Súťaž v pečení čerešňových koláčov, symbolu obce a Súťaž o najdlhšiu štrúdľu regiónu. Obec Jasenie organizuje každý rok dokonca dve podujatia takéhoto charakteru – Súťaž o naj držku a Jasenské baranie hody. Obec Predajná pripravuje každoročne pri príležitosti vysviacky obecných symbolov trojdňové podujatie – Dni obce pre všetky vekové kategórie a v rámci neho zároveň organizuje súťaž o Najlepšieho gulášmajstra. Tieto podujatia majú priaznivú odozvu nielen u občanov, ale aj návštevníkov obce.

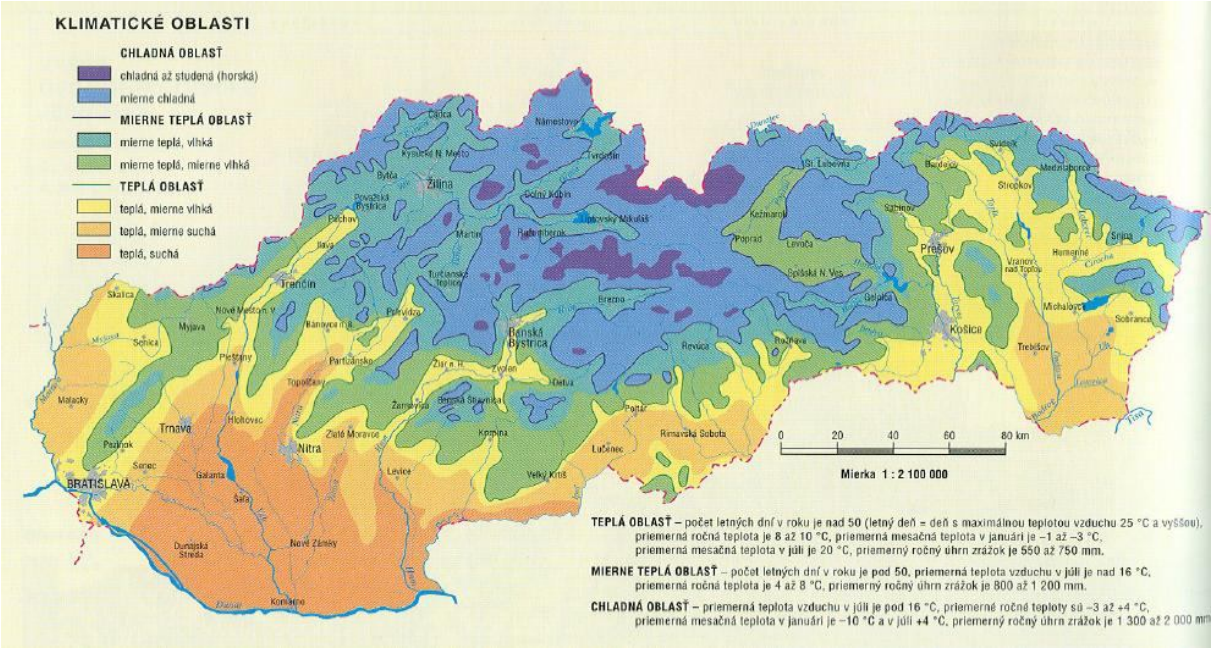

Obr. č. 4 Klimatické oblasti SR

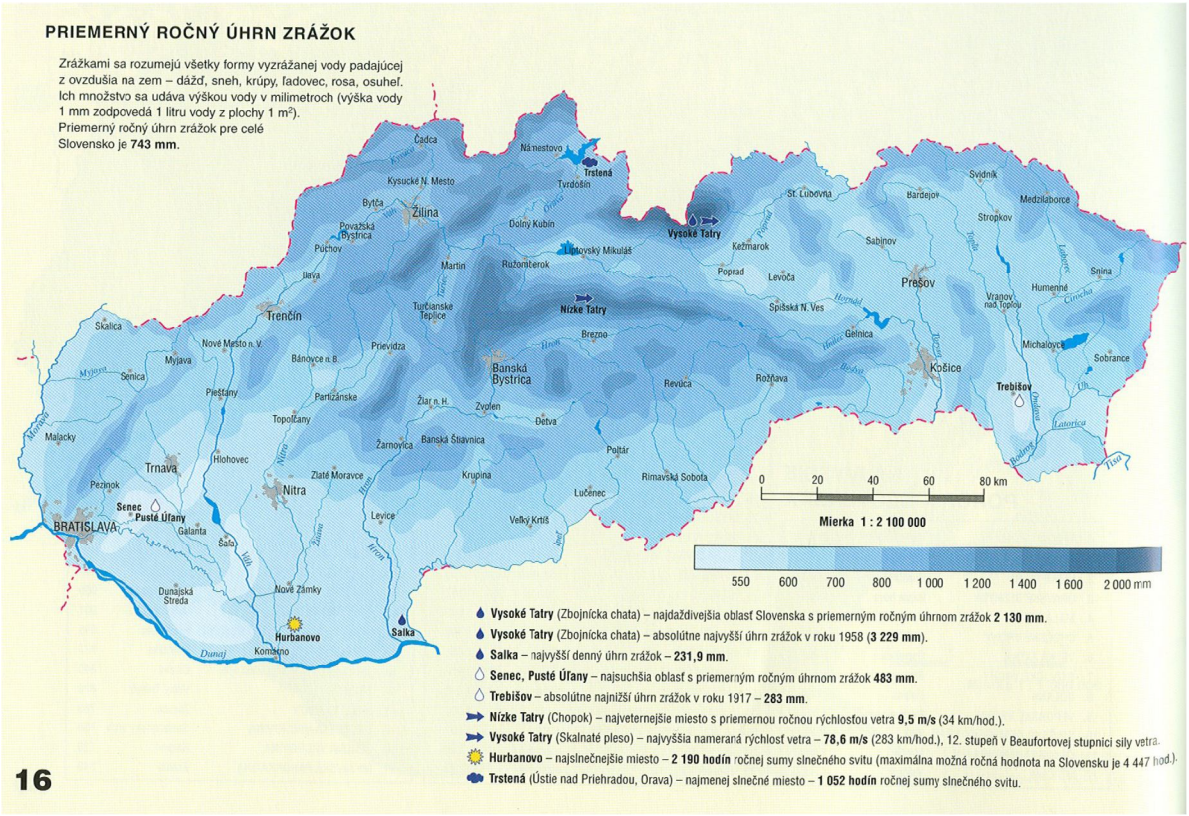

Obr. č. 5 Prehľad ročných zrážok v SR

3.4.5 Analýza súčasnej situácie mikroregiónu Chopok juh v oblasti cestovného ruchu

Podľa Koncepcie rozvoja cestovného ruchu patrí mikroregión Chopok juh medzi najdôležitejšie slovenské zimné horské lyžiarske strediská s medzinárodným významom. Svojim obrovským potenciálom pre rozvoj zimných športov bol ohodnotený ako druhé najvýznamnejšie zimné stredisko cestovného ruchu.

Mikroregión Chopok juh patrí medzi kľúčové strediská cestovného ruchu v SR. Podľa dokumentu Regionalizácia cestovného ruchu Ministerstva hospodárstva SR prevláda v tomto regióne domáci turizmus. Formy turizmu sú zimný turizmus na horách, letné pobyty na horách – pešia turistika a vidiecky turizmus. Aktivity s najvyšším dlhodobým potenciálom sú pobyt v lesnom/horskom prostredí – pešia turistika, cykloturistika, lyžiarska turistika a vidiecky turizmus. V zimnom období je vyhľadávaný pre zimné lyžiarske pobyty na horách. Zatiaľ je mikroregión menej úspešný počas letnej sezóny, čo znižuje aj jeho výkony, ktorých podiel na celonárodných je nižší ako podiel jeho kapacít. Pre letnú sezónu citeľne chýba voda, nie sú tu termálne pramene. Preto je nevyhnutné sústrediť sa na rozšírenie ponuky služieb a atraktivít pre letné obdobie.

Oblasť Nízke Tatry:

Pohorie *Nízke Tatry* sa tiahne v dĺžke 80 km smerom zo západu na východ medzi malebnými údoliami Váhu a Hrona. Hlavný hrebeň dosahuje tromi vrcholmi výšku vyše 2 000 m. Najvyššie vrcholy Ďumbier (2 043 m), Chopok (2 024 m), Dereše (2 004 m), Chabenec (1 955 m) a Kráľova hoľa (1 948 m) sú jedinečnými výhľadňami na pohoria a údolia Slovenska.

V roku 1978 boli Nízke Tatry na ploche 81 095 ha vyhlásené za národný park (NAPANT).

Nízke Tatry sú po Vysokých Tatrách druhým najnavštevovanejším pohorím Slovenska. V posledných rokoch tu vzniklo množstvo nových hotelov, penziónov, autokempingov, sedačkových výťahov a vlekov, stredísk turistiky a cestovného ruchu. Napriek tomu, predovšetkým vo východnej časti, medzi sedlom Čertovica a Kráľovou hoľou, tu jestvujú ešte ozajstné pralesy, kde žije množstvo zveri, medzi nimi aj medvede.

V týchto takmer nedotknutých lesoch možno podnikať mnohé zaujímavé pešie túry. Pre turistov je príťažlivý úsek hrebeňovky od Chopka k Čertovici, ktorý poskytuje nádherné výhľady do nízkotatranských dolín na severe i na juhu.

Hotelmi, chatami a chatkami najlepšie vybavené strediská turistického ruchu sa nachádzajú uprostred Nízkych Tatier, v dvoch dolinách pod Chopkom, pod najkrajším úsekom hlavného hrebeňa. V severnej časti leží Demänovská dolina s rekreačnými osadami pri vstupe do doliny, na Lúčkach, na Záhradkách a v Jasnej. Na juhu sa rozprestiera Bystrá dolina so strediskami Tále, Srdiečko a Kosodrevina a rekreačnou obcou Mýto pod Ďumbierom. V strednej časti pohoria je lyžiarske stredisko v sedle Čertovica.

V západnej časti pohoria je hlavným východiskom na túry obec Donovaly, vo východnej časti Liptovská Teplička a Telgárt. Hlavným turistickým východiskom do oblastí Chopok sever (Demänovská dolina) je Liptovský Mikuláš, do oblastí Chopok juh (Bystrá dolina, Krpáčovo) zase Podbrezová a Brezno. V roku 1964 sa pre turistické strediská v Demänovskej doline vytvorila samostatná administratívna jednotka - obec Demänovská Dolina.

Oblasť Nízkych Tatier poskytuje možnosti kúpania (Bešeňová, Čierny Váh, Krpáčovo, Liptovská Mara, Liptovský Ján, Aquapark Tatralandia, Tále) a návštevy jaskýň (Bystrianska

jaskyňa, Demänovská ľadová jaskyňa, Demänovská jaskyňa slobody, Jaskyňa mŕtvych netopierov, Važecká jaskyňa).

Obrázok č. 6 Nízke Tatry

Rekreačné stredisko Tále:

Tále je chatová oblasť, rekreačné, turistické a lyžiarske stredisko v podhorí Nízke Tatry. Nachádza sa v nadmorskej výške 700 m.n.m., v katastrálnom území obce Bystrá, v západnej časti Bystrej doliny a v južnej časti ochranného pásma Národného parku Nízke Tatry.

Pôvodne Tále bol miestny názov pre časti lúk, dnes je tu jedno z najnavštevovanejších centier cestovného ruchu v Nízkych Tatrách.

Poloha strediska a jeho okolie ponúka rozsiahle možnosti vysokohorskej turistiky (východisko pre výstupy na najvyššie vrchy pohoria – Ďumbier, Chopok, Dereše), cykloturistiky, hubárčenia a vychádzok v nízkotatranskej prírode. V zime sú k dispozícii značené bežecké trate a zasnežované lyžiarske vleky. Priamo v stredisku sú bohaté možnosti ubytovania rôznych kategórií.

Zaujímavosti v okolí: Vajskovská dolina, Bystrianska jaskyňa, Jaskyňa mŕtvych netopierov, prírodné kúpalisko Tále, vodná nádrž Krpáčovo, 18 - jamkové golfové ihrisko a iné.

Turisticky významná je aj Bystrá dolina na južnej strane Nízkych Tatier, ktorou preteká potok Bystrianka. Dolinu lemujú vrchy Baba (1 617 m), Pálenica (1 653 m), Dereše (2 003 m), Chopok (2 023 m), Ďumbier (2 043 m) a Veľký Gápeľ (1 776 m).

Krpáčovo:

V pôvabnej podhorskej oblasti Horehronia v Nízkych Tatrách, sa nachádza rozsiahle turistické stredisko Krpáčovo. V centre strediska je situovaná umelá vodná nádrž, ktorá sa v lete využíva ako kúpalisko, vodné športy, ako aj športový rybolov. Krpáčovo je súčasťou Národného Parku Nízke Tatry (NAPANT) od roku 1978. V tichom ihličnatom lese je vybudovaný veľký počet hotelov, penziónov a súkromných chát.

Turista si tu príde na svoje počas celého roka. Na jar okolité lúky zakvitnú nepreberným množstvom farieb, jeseň uspokojí každého hubára, v zime si prídu na svoje lyžiari. Pre nich sú tu okrem bežeckých tratí aj dva moderné umelo zasnežované lyžiarske vleky Tatrapoma a dva vleky pre začiatočníkov. Ďalšie zjazdovky sú na Chopku Srdiečku, Mýte pod Ďumbierom a v neďalekých Táľoch, kde je vybudované aj prvé majstrovské 18 - jamkové golfové ihrisko na Slovensku „Gray bear“ (Sivý medveď).

Krpáčovo leží blízko vyústenia Vajskovskej doliny, ktorá je jednou z najdlhších a najkrajších dolín v mikroregióne Chopok juh. Vajskovská dolina je málo poznačená civilizáciou, a tak dýcha romantikou. Turistov v nej uchvacujú mohutné vodopády Vajskovského potoka, neobyčajné scenérie a divé úbočia Skalky. Pozoruhodnosťou Krpáčova je ponorný potok. 8 km od strediska sa nachádza Bystrianska jaskyňa.

Zaujímavosti v okolí: vodná nádrž Krpáčovo, Bystrá dolina (Tále), prírodné kúpalisko Tále, Dolná Lehota, Horná Lehota.

Chopok juh:

Areál športov sa nachádza v atraktívnom prírodnom prostredí na južnej strane Nízkych Tatier. Lyžiarske stredisko s mechanickým zasnežovaním a upravenými lyžiarskymi svahmi je vhodné pre náročných i menej náročných lyžiarov. Na protiľahlej strane je upravovaná bežecká trať dlhá 6,5 km.

Služby: lyžiarska škola, ski servis, PRO shop, reštaurácie, bufet, ubytovanie - v hoteloch Golf a Stupka, ktorých hostia majú 20% zľavu z ceny lyžiarskych lístkov. V hoteli Stupka - bazén, sauna a ďalšie služby.

Novinka: snowtubing - nová a netradičná atrakcia v lyžiarskom stredisku na Táľoch v sebe nesie všetky atribúty skvelého zážitku pre všetky vekové kategórie návštevníkov tejto oblasti.

Zjazdovky:

	Názov	Obtiažnosť	Prevýšenie	Dĺžka
1.	Kosodrevina	●	410 m	1 200 m
2.	Chopok Dereše - Krupová	●	725 m	3 640 m
3.	Lúčka	●	110 m	450 m
4.	Zadné Dereše	●	520 m	1 800 m

Zjazdovky ● - Ľahká ● - Stredná ● - Ťažká

Cykloturizmus:

Mikroregiónom Chopok juh prechádzajú tieto najznámejšie cyklotrasy:

Trasa č. 21: ***I\1TB '"Okruh Tále - Krpáčovo'" - zelené cykloznačenie

Podbrezová – Lopej - Dolná Lehota – Krpáčovo – Tále – Príslop - Richtárovo – Diel – Piesok – Chvatimech (Trasu pretína spojka: Dolná Lehota – Horná Lehota – Richtárovo – žlté značenie).

Prevýšenie: 610m
Dĺžka: 43 km

Trasa č. 2: **C

Brezno – Podbrezová – Lopej – Dolná Lehota – Krpáčovo – Tále – Bystrá – Mýto pod Ďumbierom – Vagnár – Brezno

Prevýšenie: 650m
Dĺžka: 52 km

Trasa č. 3: **C

Brezno – Podbrezová – Horná Lehota – Krpáčovo – Dolná Lehota – Lopej – Podbrezová - Brezno

Prevýšenie: 410m
Dĺžka: 50 km

Trasa č. 4

Bachláč: Horná Jarabá (prípoj na cyklotrasu č. 5580) – Jarabá, kyslá – Bachláč – letisko (prípoj na cyklotrasu č. 5577) – dolina Jasienok – Dolná Jarabá (prípoj na cyklotrasu č. 5580)

Obrázok č. 7 Cyklotrasa Brusniansky okruh

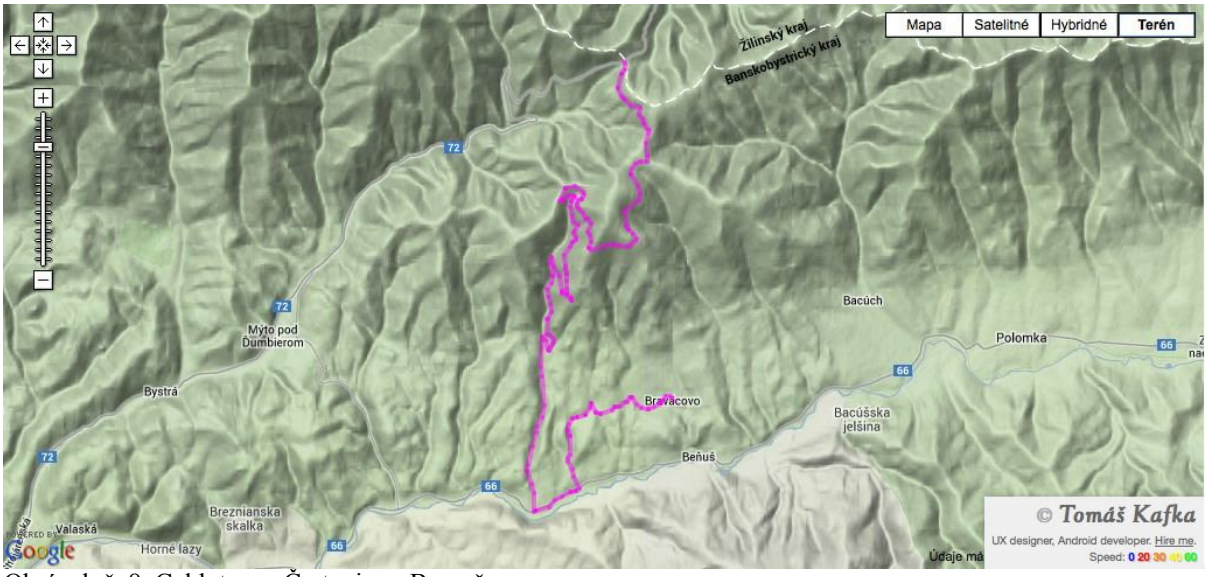

Obrázok č. 8 Cyklotrasa Čertovica - Bravačovo

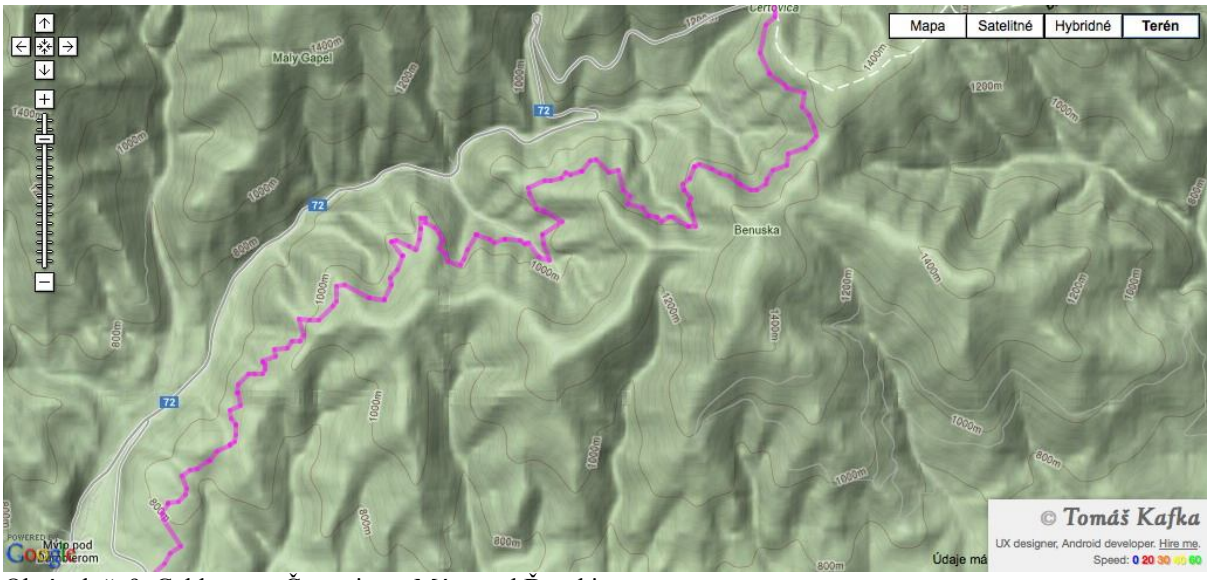

Obrázok č. 9 Cyklotrasa Čertovica – Mýto pod Ďumbierom

Ubytovacie zariadenia cestovného ruchu v mikroregióne Chopok juh										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Názov zariadenia	**Wellness hotel Bystrá**	**Hotel Hydro Krpáčovo**	**Hotel Biotika**	**Hotel Totem**	**RELAX hotel Lomnistá**	**Hotel Mýto**	**Motorest Nemecká**	**Hotel sv. Juraj**	**-**	**-**
Druh	hotel	hotel	horský hotel	hotel	hotel	hotel	motorest	hotel		
Počet zamestnancov	15	7		3	4	20	10	4		
Ubytovacia kapacita	90	100	87	40	70	65	15	55		
Priemerná cena za lôžko	35 €	25 €	20 €	15 €	20 €	30 €	10 €	20 €		
Kategória	***	**	*	***	*	***	*	*		
Názov zariadenia	**Hotel Biela medvedica**	**Penzión Jedlička**	**Hotel Polianka**	**Chata Jarabatá u Čika**	**Chata ANNA**	**Penzión Rojas**	**Penzión Hradisko**	**Hotel Podbrezovan**	**-**	**-**
Druh	hotel	penzión	horský hotel	turistická ubytovňa	chata	penzión	penzión	hotel		
Počet zamestnancov	13			2	4	3	1	3		
Ubytovacia kapacita	80	15	64	10	12	60	36	30		
Priemerná cena za lôžko	25 €	9 €	30 €	10 €	20 €	12 €	10 €	15 €		
Kategória	**	-	*	-	*	**	*	*		
Názov zariadenia	**Penzión Dúhový pstruh**	**súkromné chaty**	**Hotel Partizán**	**Chata Čertovica**	**Villa MIBA**	**Penzión Adika**	**Horská chata Mirka**	**Telocvičňa na Štiavničke**	**-**	**-**
Druh	penzión	chata	hotel	chata	penzión	penzión	chata	turistická ubytovňa		

Počet zamestnancov	5	0		0		10	2	2		
Ubytovacia kapacita	75	150	197	-	36	37	18	20		
Priemerná cena za lôžko	25 €	10 €	100 €	-	11 €	20 €	10 €	10 €		
Kategória	**	-	****	-	*	**	*	-		
Názov zariadenia	**Penzión EKA**	-	**Hotel Kosodrevina**	-	-	**Penzión V stráni**	**Kemping DRONTE**	-	-	-
Druh	penzión		horský hotel			penzión	kemping			
Počet zamestnancov	2					3	2			
Ubytovacia kapacita	15		132			12	150			
Priemerná cena za lôžko	15 €		20 €			12 €	10 €			
Kategória	***		*			**	-			
Názov zariadenia	**Penzión Grand**	-	**Hotel Srdiečko**	-	-	**Penzión Encián**	-	-	-	-
Druh	penzión		horský hotel			penzión				
Počet zamestnancov	4					1				
Ubytovacia kapacita	40		87			8				
Priemerná cena za lôžko	15 €		60 €			12 €				
Kategória	**		**			*				
Názov zariadenia	**Penzión Bystrinka**	-	**Hotel Stupka**	-	-	**Chata Berg**	-	-	-	-
Druh	penzión		horský hotel			horská chata				
Počet zamestnancov	5					2				
Ubytovacia kapacita	45		80			19				

Priemerná cena za lôžko	14 €		60 €			12 €				
Kategória	**		**			*				
Názov zariadenia	**Chata Limba**	-	**Hotel Golf**	-	-	**Mýtnik**	-	-	-	-
Druh	chata		horský hotel			turistická ubytovňa				
Počet zamestnancov	7					3				
Ubytovacia kapacita	75		62			26				
Priemerná cena za lôžko	20 €		60 €			10 €				
Kategória	*		*			*				
Názov zariadenia	**Ubytovanie v súkromí**	-	**Penzión Grizzly**	-	-	**Ubytovanie v súkromí**	-	-	-	-
Druh	privát		penzión			privát				
Počet zamestnancov	0		2			0				
Ubytovacia kapacita	85		20			213				
Priemerná cena za lôžko	12 €		20 €			10 €				
Kategória	-		**			-				
Názov zariadenia	-	-	**Trangoška**	-	-	-	-	-	-	-
Druh			turistická ubytovňa							
Počet zamestnancov										
Ubytovacia kapacita			96							
Priemerná cena za lôžko			10 €							

Kategória			-							
Názov zariadenia	-	-	**Apartmány PINUS**	-	-	-	-	-	-	-
Druh			apartmánový dom							
Počet zamestnancov										
Ubytovacia kapacita			90							
Priemerná cena za lôžko			30 €							
Kategória			***							
Názov zariadenia	-	-	**Koliba RAJ**	-	-	-	-	-	-	-
Druh			penzión							
Počet zamestnancov										
Ubytovacia kapacita			16							
Priemerná cena za lôžko			15 €							
Kategória			**							
Názov zariadenia	-	-	**Hostel**	-	-	-	-	-	-	-
Druh			turistická ubytovňa							
Počet zamestnancov										
Ubytovacia kapacita			39							
Priemerná cena za lôžko			10 €							
Kategória			-							

Tabuľka č. 12 Ubytovacie zariadenia cestovného ruchu v obciach mikroregiónu Chopok juh

Ubytovacie zariadenia cestovného ruchu v mikroregióne Chopok juh celkom	
Typy ubytovacích zariadení	**Počet/Spolu**
hotely, motely, botely	15
penzióny	14
chaty	4
turistické ubytovne	5
ostatné ubytovacie možnosti	1
ubytovanie v súkromí	3

Tabuľka č. 13 Ubytovacie zariadenia cestovného ruchu v mikroregióne Chopok juh spolu

3.4.6 Pozoruhodnosti obcí mikroregiónu z hľadiska cestovného ruchu a turizmu

Na území mikroregiónu Chopok juh sa nachádzajú viaceré pamiatky, pozoruhodnosti a danosti, ktoré by návštevníci obcí mikroregiónu nemali obísť:

- Rímsko – katolícky kostol sv. Floriána (Bystrá);
- Bystrianska kvapľová jaskyňa (Bystrá);
- Jaskyňa Mŕtvych netopierov (Bystrá);
- Kostol sv. Jána Krstiteľa z roku 1914 s nástennými maľbami Jozefa Hanulu (D. Lehota);
- Kaplnka z roku 1818 (Dolná Lehota);
- Rímsko-katolícky kostol sv. Michala z 2. pol. 17. storočia (Horná Lehota);
- Zvonica evanjelickej cirkvi a.v. z roku 1789 (Horná Lehota);
- Pamätný dom - Rodný dom Sama Chalupku (Horná Lehota);
- Minerálne pramene – Jasienok, Bachláč, Kumštová (Jarabá);
- Zvonica so zvonom z roku 1883 (Jarabá);
- Rímsko-katolícky kostol sv. Kataríny Alexandrijskej (Jasenie);
- Vodná elektráreň Rígeľ z rokov 1923 – 1925, vo vlastníctve ŽP, a.s. (Jasenie);
- Rímsko-katolícky kostol sv. Matúša z roku 1840 (Mýto pod Ďumbierom);
- Evanjelický kostol a.v. z rokov 1822 – 1828 (Mýto pod Ďumbierom);
- Pamätník protifašistického odboja - pamätná izba a torzo pece (vápenky), v ktorej bolo upálených 900 ľudí (Nemecká);
- Rímsko-katolícky kostol sv. Mikuláša (Nemecká);
- Chránená technická pamiatka – železničný most úzkokoľajnej železničky (Podbrezová);
- Rímsko-katolícky kostol sv. Juraja z roku 1650 (Podbrezová);
- Predajnianske vodopády – prírodný výtvor (Predajná);
- Rímsko-katolícky kostol Zjavenia Pána (Predajná);
- Národná kultúrna pamiatka Vodný mlyn (Predajná);
- Rímsko-katolícky kostol Navštívenia Panny Márie z roku 1840 (Ráztoka);
- Náučný chodník „Tri studničky“ (Ráztoka);
- Pamätníky padlým obetiam 1. a 2. svetovej vojny (Jarabá, Jasenie, Nemecká, Predajná).

3.4.7 Potenciál územia mikroregiónu pre turistické a rekreačné aktivity

1. Kúpanie, vodné športy a rybolov

Prírodný potenciál územia na kúpanie a vodné športy nie je v súčasnosti dostatočný.

Na kúpanie a vodné športy počas letnej sezóny slúžia predovšetkým umelé vodné plochy – umelá vodná nádrž Krpáčovo, vodná nádrž Richtárovo, prírodná vodná nádrž Tále, zrekonštruované kúpalisko v Jasení a kúpalisko v Podbrezovej.

Vodné nádrže (Krpáčovo, Richtárovo, Tále) sa v súčasnosti využívajú najmä na zavlažovanie a na chov rýb. Vodnú nádrž v Jasení vlastnia Železiarne Podbrezová, a.s., je využívaná zväčša na chov rýb a v zime na podujatie Zimné kúpanie „ľadových medveďov". Do budúcnosti by obce mikroregiónu, na území ktorých sa tieto nádrže nachádzajú, mali uvažovať nad kvalitnejším športovo – rekreačným využitím týchto vodných plôch – vodné lyže, vodné bicykle, loďky, či kajaky.

V ďalšom využívaní vodných plôch je potrebné zabrániť neorganizovanému táboreniu a dobudovať odpočívadlá s bezkolíznym prístupom, ohniskami, zberom odpadkov a pod.

Na kúpanie, resp. plávanie mimo umelých vodných nádrží slúžia aj bazény vybudované v rámci jednotlivých hotelov (Hotel Wellnesss Bystrá a Hotel Mýto). Tieto bazény sú však spravidla určené pre hostí ubytovaných v daných zariadeniach. Bazén v Podbrezovej je nekrytý a je určený aj pre verejnosť.

Vodné toky mikroregiónu - rieka Hron, Jaseniansky potok, Vajskovský potok, vodné nádrže Krpáčovo a Richtárovo sú v tejto oblasti vo vysokej kvalite, o čom svedčí aj prítomnosť pstruhovitých rýb, najmä pstruha potočného a pstruha kamenáča, ale aj hlavátky obyčajnej.

2. Zimné športy

Územie celého mikroregiónu Chopok juh je predurčené na zimné športy, na svoje si prídu predovšetkým lyžiari. Sú tu vyhľadávané lyžiarske areály, s udržiavanými svahmi a traťmi.

V obci Bystrá sú vybudované rozsiahle ubytovacie a stravovacie kapacity. V oblasti Krpáčova sú okrem bežeckých tratí aj dva moderné umelo zasnežované lyžiarske vleky Tatrapoma a dva vleky pre začiatočníkov. Ďalšie zjazdovky sú na Chopku - Srdiečku a v Mýte pod Ďumbierom, kde je 4-sedadlová lanovka a 3 vleky Tatrapoma. Areál športov sa nachádza v atraktívnom prírodnom prostredí na južnej strane Nízkych Tatier. Lyžiarske stredisko s mechanickým zasnežovaním a upravenými lyžiarskymi svahmi je vhodné pre náročných i menej náročných lyžiarov. Na protiľahlej strane je upravovaná bežecká trať dlhá 6,5 km. Na území obce Jarabá sú doliny poprepájané horskými cestami, je tu veľké množstvo trás, ktoré sa v zime využívajú na bežecké lyžovanie. Ich dĺžka je od 10 do 25 km. V obci Predajná sú v zimnom období upravované bežecké trate Biatlonovým klubom Predajná. Ich dĺžka je 6 km. Zároveň sa v obci sa nachádza Strelnica, ktorú využívajú najmä poľovnícke združenia, policajné zložky, ako aj členovia Biatlonového klubu Predajná. V katastri obce Jasenie je možnosť ski-alpinistických športov po vyznačených zimných turistických tratiach Nízkych Tatier s možnosťou oddychu a prenocovanie na Útulni Ďurková.

3. Cykloturistika a pešia turistika

Mikroregión Chopok juh má dostatočný potenciál na cykloturistiku. Je vhodný aj pre rekreačných cykloturistov. Pri vytyčovaní cykloturistických trás sa väčšinou využívajú cesty druhej triedy s menšou frekvenciou motorových vozidiel, resp. sa budujú osobitné trasy bez stretu s ostatnou dopravou. Do budúcnosti bude potrebné zamerať sa na ich bezpečnosť, značenie a zabezpečiť ich dostatočnú propagáciu.

Územím mikroregiónu vedie niekoľko cyklotrás:

- Podbrezová – Lopej - Dolná Lehota – Krpáčovo – Tále – Príslop - Richtárovo – Diel – Piesok – Chvatimech (Trasu pretína spojka: Dolná Lehota – Horná Lehota – Richtárovo;
- Brezno – Podbrezová – Lopej – Dolná Lehota – Krpáčovo – Tále – Bystrá – Mýto pod Ďumbierom – Vagnár – Brezno;
- Brezno – Podbrezová – Horná Lehota – Krpáčovo – Dolná Lehota – Lopej – Podbrezová – Brezno;
- Bachláč: Horná Jarabá (prípoj na cyklotrasu č. 5580) – Jarabá, kyslá – Bachláč – letisko (prípoj na cyklotrasu č. 5577) – dolina Jasienok – Dolná Jarabá (prípoj na cyklotrasu č. 5580).

Aj obyčajný turista si tu príde na svoje počas celého roka. Na jar okolité lúky zakvitnú nepreberným množstvom farieb, jeseň uspokojí každého hubára. V letnom období poskytujú okolité lesy zase svoje plody - huby, maliny, brusnice, čučoriedky.

Oblasť Krpáčova leží blízko vyústenia Vajskovskej doliny, ktorá je jednou z najdlhších a najkrajších dolín v mikroregióne Chopok juh. Vajskovská dolina je málo poznačená civilizáciou, a tak dýcha romantikou. Turistov v nej uchvacujú mohutné vodopády Vajskovského potoka, neobyčajné scenérie a divé úbočia Skalky.

Vyznávači vysokohorskej turistiky majú možnosť využiť blízkosť dvoch najvyšších kopcov Nízkych Tatier Ďumbier (2 048 m n/m) a Chopok (2 024 m n/m), ale aj terény v okolí Čertovice a Lajštrochu.

4. Jazdectvo a poľovníctvo

Charakter krajiny, ale aj prírodný profil krajiny s dlhoročnou tradíciou poľnohospodárskej výroby, je predpokladom chovu koní a jazdectva. V poslednom období tu vznikli areály s chovom koní, ktoré poskytujú možnosti prenajať si kone na jazdenie alebo na výučbu jazdenia na koni (Slobodné bačovstvo Hrádok v Hornej Lehote, Ajax farma v Mýte pod Ďumbierom, EQUUS SPORT v Nemeckej).

Majitelia areálov umožňujú jazdenie alebo výučbu jazdy na koňoch. Možnosti pobytu na vidieku s jazdeckými aktivitami sa veľmi rýchlo menia a stále sa rozširujú. Je to jedna z aktivít, ktorá sa veľmi rýchlo rozvíja a zabezpečuje využitie vhodného potenciálu pre tento druh pobytov.

Poľovníctvo s dostatkom poľovnej zveriny je vhodnou doplnkovou formou turizmu v tomto regióne. V mikroregióne Chopok juh možno loviť najmä jeleniu a srnčiu zver, diviaka, či zajaca. V obciach Dolná Lehota, Horná Lehota a Ráztoka dokonca aktívne pôsobia aj poľovnícke združenia ako spoločenské organizácie obcí.

SWOT analýza – Cestovný ruch	
1. Silné stránky	***2. Slabé stránky***
• Mikroregión má atraktívne prostredie s veľkým potenciálom; • Dlhodobý potenciál pre rozvoj zimného a horského turizmu, rekreačno-športového turizmu a cykloturizmu v rámci priliehajúcich rekreačných oblastí; • Pobyt v lesnom horskom prostredí;	• Nerozvinuté podnikateľské prostredie (nedostatočná iniciatívnosť a priebojnosť podnikateľského sektora); • Nedostatočné služby pre potreby poznávacieho turizmu a rekreačno-športového turizmu;

• Možnosť zjazdového lyžovania, lyžiarska turistika, snowboarding; • Areál športov Tále - majstrovské 18-jamkové golfové ihrisko, prírodné kúpalisko; • Krpáčovo – stredisko cestovného ruchu pre letný i zimný turizmus; • Cykloturistické trasy vyššieho významu; • CHKO - prírodný potenciál pre rozvoj turizmu, Národný park Nízke Tatry; • Národná prírodná rezervácia - Pod Latiborskou hoľou; • Prírodná rezervácia - Predajnianska slatina; • Prírodná pamiatka - Jajkovská suť; • Chránený areál – Mitrová; • Bohaté tradície historické a kultúrne /folklór, Hutnícke múzeum Podbrezová, Múzeum ľudovej architektúry Nemecká); • Dostatok významných osobností (Samo Chalupka, František Švantner, Beta Poničanová, Marián Kováčik, Jaroslav Samuel Zachej, Ivan Bella, Anton Anderle); • Existencia Bystrianskej kvapľovej jaskyne, Jaskyne mŕtvych netopierov; • Množstvo vyznyčených turistických chodníkov; • Región 1. kategórie a medzinárodným významom s dobrou kvalitou životného prostredia.	• Nedostatočná úroveň a dostupnosť zariadení kultúrneho turizmu a rekreačno-športového turizmu; • Nedostatočný informačný systém, informačná kancelária, propagácia mikroregiónu; • Chýbajúce turistické náučné chodníky a cyklistické chodníky; • Nedostatočná sieť poradenských služieb pre podnikanie v cestovnom ruchu; • Nedostatok propagačného materiálu pre jednotlivé ponuky zimného a letného turizmu; • Nevyužívanie, resp. nedostatočné získavanie finančných prostriedkov z fondov EÚ.
3. Príležitosti	***4. Ohrozenia***
• Trendy v trávení voľného času; • Rastúci dopyt po zážitkovej turistike, agroturistike, wellness, adrenalínových športov; • Sieť cykloturistických trás v širšom okolí a zámery rozširovania tejto siete; • Budovanie partnerstiev obce – podnikatelia – združenia cestovného ruchu; • Potenciál pre organizovanie folklórnych slávností a kultúrnych podujatí; • Oživovanie tradičných remesiel a remeselných zručností najmä u mladých ľudí; • Zimná a letná turistika, lyžovanie, značené turistické chodníky; • Rozširovanie počtu lyžiarskych vlekov, umelého zasnežovania svahov, prístreškov pre odkladania lyží a prezliekární; • Zachovanie a renovácia zrubových domov; • Vybudovanie doplnkových služieb pri vodných plochách pre letnú turistiku	• Nezáujem obyvateľstva o zvyšovanie kvalifikácie v oblasti projektovania a získavania finančných zdrojov zo štrukturálnych fondov EÚ, príp. iných zdrojov; • Nevypracovanie akčného plánu rozvoja cestovného ruchu; • Obyvatelia mikroregiónu nebudú zvyšovať kvalitu poskytovaných služieb v ubytovacích a stravovacích zariadeniach; • Nedostatočná ponuka propagačných materiálov a vytváranie nových inovačných produktov cestovného ruchu; • Nevybudovaná infraštruktúra pre rozvoj cestovného ruchu, nevyhovujúca kvalita zariadení poskytujúcich služby cestovného ruchu (ubytovanie, stravovanie, doplnkové služby, požičovne a servis pre cykloturistiku a zimné športy); • Nedostatočné kroky pre zvýšenie atraktívnosti oblasti;

a pobyt pri vode (Krpáčovo, Richtárovo, Tále); • Vybudovanie servisných centier pre cykloturistiku.	• Nedostatočná prezentácia, zviditeľnenie a atraktívnosť a dostupnosť zariadení pre cestovný ruch a turizmus; • Silná konkurencia okolitých regiónov podobného charakteru; • Neriadená masová turistika; • Strata jedinečnosti v prípade, ak mikroregión nebude schopný presadiť svoje silné stránky v spolupráci s ostatnými regiónmi; • Zmeny, nestálosť a výkyvy počasia ovplyvnia cestovný ruch v mikroregióne; • Nezáujem turistov a návštevníkov o mikroregión.

Strategický plán zvyšovania imidžu a atraktivity mikroregiónu Chopok juh			
Vízia	***Strategický zámer***	***Programové ciele***	***Aktivity***
• Atraktívny a rešpektovaný mikroregión; • Mikroregión bude atraktívnym pre svojich obyvateľov i návštevníkov ako centrum cestovného ruchu so zameraním na možnosti rozšírenia atraktivít zimného a letného pobytu na horách, kultúrne a historické tradície, osobnosti agroturistiky a vidieckeho cestovného ruchu; • Mikroregión bude ako významná destinácia pre domácich a zahraničných návštevníkov a východiskom k prírodnému zázemiu Nízkych Tatier i do širšieho regiónu; • Mikroregión bude stavať na autentickosti a oživení kultúrneho a historického dedičstva (pamiatky,	• Kultúrne a ekonomické zviditeľnenie mikroregiónu na celoslovenskej úrovni; • Vytvorenie turistického centra s regionálnou sférou vplyvu; • Posilnenie kultúrnej, historickej i prírodnej jedinečnosti a atraktivity mikroregiónu Chopok juh; • Vytvorenie rámcov pre oživenie mikroregiónu; • Obnova a rozvoj mikroregiónu ako celku, s nadväznosťou na okolitú krajinu.	• Starostlivosť o obnovu a zveľadenie kultúrneho dedičstva; • Zmapovanie jedinečností a atraktivít mikroregiónu a jeho okolia; • Interpretácia pamiatkového a prírodného dedičstva mikroregiónu; • Rozvoj atraktivity diania v mikroregióne; • Akcelerácia cestovného ruchu v mikroregióne a v jeho okolí; • Podpora marketingu; • Vytvorenie a rozvoj imidžu celého mikroregiónu; • Podpora a rozvoj informovanosti o mikroregióne dovnútra aj navonok; • Rozvoj spolupráce s okolitými obcami, mestami a mikroregiónmi/regiónmi.	• Vypracovanie marketingovej stratégie mikroregiónu; • Vytvorenie kultúrnych trás a náučných chodníkov v mikroregióne a v jeho okolí vrátane systému interpretácie; • Zviditeľnenie mikroregiónu cez osobnosti, ktoré žili, žijú alebo majú vzťah k mikroregiónu; • Obnova historických a kultúrnych tradícií; • Zachovanie remeselníckych tradícií; • Vybudovanie a zmapovanie cyklotrás a ich propagácia pre domácich a zahraničných návštevníkov vypracovanie projektov pre získanie finančných prostriedkov zo zdrojov EÚ; • Rozvoj ekoturizmu.

osobnosti, aktivity); • Podpora dobudovania stredísk cestovného ruchu na komplexné strediská, s cieľom poskytovania služieb na európskej úrovni, podľa špecificky daných podmienok.			

3.4.8 Ekoturizmus

Veľký význam bude mať rozvíjajúci sa ekoturizmus, ktorý naplní plánované zámery v oblasti trvalo udržateľného rozvoja cestovného ruchu v súlade s trendmi Európskej únie. Budovanie cyklistických trás a chodníkov, kempingových plôch, poľovníckych revírov, tematických parkov bude musieť zohľadňovať aktuálne obmedzenia vyplývajúce zo stanovených hraníc únosnosti územia pre danú formu cestovného ruchu. Návštevník musí byť vychovávaný a pripravený na šetrný pobyt a pohyb v prírode.

V obciach a mestách pôjde o vybudovanie kvalitných, dobre udržiavaných a medzinárodným štandardom zodpovedajúcich ubytovacích a stravovacích zariadení s dostatočnou kapacitou a štruktúrou, s komplexom doplnkových služieb, ktorými musí disponovať každá lokalita, obec, mesto a stredisko, ak sa má stať súčasťou trhu cestovného ruchu.

Postupne sa budú spájať aktivity viacerých obcí. Spoločným postupom a plánovaným marketingom dosiahnu obce niekoľkonásobne vyššiu efektívnosť v získavaní turistov ako pri izolovaných krokoch každej zo zúčastnených obcí. Spojením finančných prostriedkov obcí možno založiť miestne združenia cestovného ruchu a vytvoriť konkurencieschopnú reklamnú kampaň, ktorá pomôže získať väčšie množstvo návštevníkov aj z väčších vzdialeností a na dlhodobejší pobyt.

Strategickým rozvojovým cieľom mikroregiónu Chopok juh je udržateľný rozvoj cestovného ruchu.

3.4.9 Návrh priorít a opatrení

Využitie prírodného a kultúrneho potenciálu pre vytváranie nových pracovných miest v odvetví cestovného ruchu.

V mikroregióne je pomerne vysoká nezamestnanosť. Podľa miery nezamestnanosti s využitím na rozvoj cestovného ruchu disponuje tento mikroregión vysokou prioritou na využitie prírodných a kultúrnych daností na zníženie nezamestnanosti a zvýšenie príjmov obyvateľstva vytvorením nových pracovných miest pre stravovacie a ubytovacie služby, ale aj prevádzkovaním ubytovania na súkromí, využívaním služieb agroturistiky a vidieckej turistiky.

Veľký potenciál má tiež cykloturistika, ktorá má už v tomto regióne tradíciu a vyznačené cyklotrasy. Rozširovanie služieb cestovného ruchu v obciach mikroregiónu prinesie potrebu rozvoja ľudských zdrojov a kvality služieb cestovného ruchu.

Podpora dobudovania stredísk cestovného ruchu na komplexné strediská, s cieľom poskytovania služieb na európskej úrovni, podľa špecificky daných podmienok.

Podľa Stratégie cestovného ruchu SR na vzostupe je domáci cestovný ruch, pričom sa zaznamenáva aj rast seniorského a mládežníckeho cestovného ruchu. Rastie dopyt po tradičnom nehotelovom ubytovaní, preferuje sa cestná doprava (najmä vlastnými autami). Fragmentácia dovoleniek je väčšia v nadväznosti na skrátenie pracovného času a predĺženie platenej dovolenky, zreteľný je aj prechod od pasívne strávenej dovolenky k dovolenke ako skúsenosti a zážitku. Snahou je niečo zažiť a nadobudnúť skúsenosť, získať nové poznatky a vedomosti, autentické pocity, súčasne sa kladie dôraz na kvalitu služieb a životného prostredia. Do popredia sa dostávajú aktivity v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Rozširujú sa príležitosti pre turistické destinácie s minimálnymi vstupnými prekážkami, čoraz dôležitejšiu úlohu zohráva proces ekonomickej integrácie a novodobé migračné prúdy.

Z hľadiska slovenského cestovného ruchu predstavuje dôležitý prvok v jeho vývoji členstvo Slovenska v EÚ. Voľný pohyb tovaru a služieb otvoril ponuku turistických služieb na celom teritóriu EÚ a expandovanie ponuky na nové trhy. Z hľadiska podnikateľských subjektov ide zároveň o zvýšenie konkurencie. Jednotná spoločná mena znamená zjednotenie cenovej úrovne, pritom však zvyšovanie cien môže znížiť atraktivitu niektorých krajín. Z pohľadu spotrebiteľa sa zvyšuje ochrana jeho práv. Už nielen jednotná ochrana spotrebiteľa, ale aj voľný pohyb tovarov a služieb posúvajú hranice cestovného ruchu SR na úroveň hraníc EÚ. Aj s týmto vývojom sa musí počítať.

Pri nedostatku vlastných, vnútorných zdrojov, členstvo SR v EÚ podstatným spôsobom rozširuje podporu rozvoja cestovného ruchu prostredníctvom zahraničných fondov. Otvára sa príležitosť spoločnej prezentácie krajiny prostredníctvom EÚ. Rozširovanie cestovného ruchu prinesie potrebu rozvoja ľudských zdrojov a kvality služieb cestovného ruchu.

3.4.10 Vízia rozvoja a postavenia cestovného ruchu

Mikroregión Chopok juh s dynamicky sa rozvíjajúcim cestovným ruchom ponúka širokú paletu produktov a je schopný uspokojiť meniaci sa spotrebiteľský dopyt domácej i zahraničnej klientely.

Postavenie cestovného ruchu je stabilné, široké vrstvy spoločnosti poznajú jeho význam a pozitívny prínos pre štátny rozpočet. Cestovný ruch je tak pre podnikateľov ako aj pre ich zamestnancov príťažlivým sektorom so zárukami existenčnej istoty, rentabilita podnikov sa trvale zlepšuje.

Mikroregión má na rozvoj cestovného ruchu spracovaný program podpory cestovného ruchu.

Vytvorená a stabilizovaná je organizačná štruktúra cestovného ruchu od obce a mikroregiónu, cez región až po vyšší územný celok a štát, jasná je medzi nimi deľba práce a koordinácia a fungujú všetky regionálne štruktúry. V cieľových miestach a regiónoch sú spracované plány rozvoja cestovného ruchu.

Pravidelná komunikácia medzi jednotlivými záujmovými sférami podnikateľov a riadiacich štruktúr na miestnej, regionálnej a celoštátnej úrovni prispieva ku konštruktívnemu dialógu a spoločnému riešeniu aktuálnych problémov.

Príjmy z aktívneho cestovného ruchu rastú rýchlejšie ako počet návštevníkov, čo je výsledkom orientácie na vyššiu kvalitu a efektívnosť ako aj získania nových lukratívnych trhov so solventnejšou klientelou. Ekologické zaťaženie krajiny vplyvom aktivít cestovného ruchu nerastie, čím sa prispieva k ekologicky únosnému rozvoju cestovného ruchu nie na báze masovosti ale na báze rastúcej kvality.

Zamestnanci v cestovnom ruchu disponujú takým vzdelaním a odbornou kvalifikáciou, že môžu poskytovať profesionálne služby aj náročnej klientele. Trvale sa celoživotne vzdelávajú a zdokonaľujú vo svojej profesii. Rozvinutá je intenzívna poradenská činnosť pre podnikateľov.

3.4.11 Definovanie rozvojovej stratégie, hlavné aspekty rozvoja cestovného ruchu

Cestovný ruch na území mikroregiónu Chopok juh musí byť pripravený na inovačné trendy, na rýchle reagovanie ponuky na dopyt klientov, lebo len tak si zachová schopnosť konkurencie na trhoch cestovného ruchu. Jeho produkty sa musia dať odlíšiť od produktov iných regiónov, aby si zachoval jedinečnosť svojho turistického produktu. Preto sa musia vyformovať a prednostne rozvíjať tie produkty, ktoré sú príťažlivé, žiadané a dobre predajné na zdrojových trhoch. Úlohou bude hľadať a nájsť také nepokryté, ale i nové segmenty na trhoch, aby sa ich spoznanie využilo na prípravu a predaj turistických produktov mikroregiónu.

Produkt cestovného ruchu má však predovšetkým regionálny charakter. Úlohou mikroregiónu bude rozvíjať tie produkty, pre ktorých ponuku a predaj majú najlepšie podmienky.

Ťažiskovými formami cestovného ruchu, pre ktoré má mikroregión najlepšie predpoklady, a ktoré treba v priebehu najbližších rokov prednostne podporovať, rozvíjať a skvalitňovať, sú:

- *zimný cestovný ruch a zimné športy,*
- *letná turistika a pobyty pri vode,*
- *vidiecka turistika.*

V rámci týchto foriem pôjde o ponuku jednotlivých celkov a v pôvodnej podobe s ich architektúrou, kultúrou, históriou, zvykmi, folklórom, remeslami, gastronómiou, ktoré odlišujú mikroregión od jeho okolia a robia región jedinečným. Osobitný význam budú mať rôzne kultúrne podujatia, festivaly, jarmoky a predstavenie kultúrneho a prírodného svetového dedičstva Slovenska.

Rozvoj foriem cestovného ruchu v Mikroregióne Chopok juh bude zameraný predovšetkým na *zimný cestovný ruch a zimné športy*.

Slovensko ako hornatá krajina má veľmi dobré prírodné podmienky na rozvoj zimných športov. Až 62 % územia tvoria hory. Priemerný počet dní so snehovou pokrývkou je na väčšej časti územia viac ako 90 dní. Na lyžovanie je vhodná aj členitosť terénu, pričom značnú časť horského terénu tvoria hole a horské lúky. V zalesnených oblastiach budú pri rozširovaní existujúcich a budovaní nových lyžiarskych stredísk nevyhnutné aj rozsiahlejšie zásahy do lesných porastov.

V súčasnosti je na území Slovenska nasledovná skladba horských stredísk cestovného ruchu vrátane rozsahu a úrovne technickej infraštruktúry pre zimný cestovný ruch:

- 20 horských stredísk so špičkovou vybavenosťou a medzinárodným charakterom,

- 40 horských stredísk s nadpriemernou vybavenosťou na národnej, resp. regionálnej úrovni,
- 250 horských stredísk s priemernou vybavenosťou na regionálnej, resp. miestnej úrovni.

Z uvedeného celkového počtu stredísk je viac ako 80 stredísk vybavených systémami výroby technického snehu. V takto vybavených strediskách sú technicky zasnežované lyžiarske zjazdové i bežecké trate o celkovej dĺžke viac ako 150 km a o celkovej ploche viac ako 750 ha.

Lyžiarske strediská musia garantovať pre pobytovú domácu i zahraničnú klientelu dostatok snehu najmä na Vianoce, na novoročné sviatky a potom počas jarných prázdnin a prakticky až do konca marca. Prognózy do budúcna, pokiaľ ide o prírodný sneh, nie sú optimistické. Postupné globálne otepľovanie podnebia a zmeny stredoeurópskej klímy budú pre zimné športy znamenať tvrdšie podmienky. Technické zasnežovanie bude mať z hľadiska udržania návštevnosti zimných stredísk rastúci význam. Limitujúcimi faktormi technického zasnežovania môže byť jeho finančná náročnosť a environmentálne dopady. Zmeniť sa však bude musieť pohľad na to, kto do zasnežovania má investovať. Zatiaľ sú to väčšinou prevádzkovatelia osobných horských dopravných zariadení, budovanie zariadení na technické zasnežovanie je však vysoko náročné na investičné náklady.

Perspektívnymi klientmi pre Slovensko nie sú nároční lyžiari, ktorí chodia do alpských stredísk, kde sú terény pestrejšie, rozsiahlejšie a náročnejšie, služby komplexnejšie a zatiaľ aj kvalitnejšie. Pre hostí z krajín, kde nie sú veľké možnosti na lyžiarske vyžitie, ako je Maďarsko, Poľsko, Česko, Rusko, Ukrajina, Chorvátsko, Lotyšsko, Litva, Estónsko, Bulharsko, či Rumunsko sú však prírodné danosti Slovenska na lyžovanie veľmi dobré. Týmto cieľovým skupinám treba pripraviť takú komplexnú ponuku kapacít a služieb, aby boli s ňou spokojní a motivovala ich k opätovnej návšteve slovenských zimných stredísk. Ekonomický prínos zimného cestovného ruchu je vyšší ako v prípade letného, pretože turista má vyššie výdavky – nebýva v lacnom kempe ako v lete, ale v hoteli, minie viac finančných prostriedkov na športové aktivity (lyžiarske lístky na lyžiarske vleky), nevarí si vlastnú stravu v karavane, ale stravuje sa v reštaurácii, atď.

Pri rozvoji zimného cestovného ruchu a budovaní zimných rekreačných stredísk je potrebné preferovať rekonštrukciu a zlepšovanie kvality už existujúcich zariadení a stredísk. Pri plánovaní nových zámerov je potrebné dôsledne rešpektovať požiadavky ochrany prírody a životného prostredia a neumiestňovať ich do chránených území.

Taktiež je potrebné rešpektovať únosnosť územia nielen vo vzťahu k využívaniu účastníkmi cestovného ruchu, ale aj k využívaniu prírodných zdrojov, a to predovšetkým pitnej a úžitkovej vody v súvislosti so vzrastajúcou potrebou technického zasnežovania.

3.4.12 Tvorba produktov jednotlivých atraktivít

Tvorba produktov cestovného ruchu sa musí preniesť predovšetkým do regiónov, kde najmä miestne a regionálne združenia v spolupráci s podnikateľskými subjektmi sú hlavnými nositeľmi tejto úlohy. Ich úlohou bude budovanie tematických ciest, náučných chodníkov v spolupráci s pracovníkmi z oblasti ochrany prírody a krajiny, ako aj ponuka a predaj výrobkov tradičných remesiel v turisticky navštevovaných oblastiach. V rámci regiónov a v mestských aglomeráciách bude účelná distribúcia tzv. turistických kariet, ktoré budú turistov oprávňovať na čerpanie zliav pri zakúpení rôznych druhov služieb alebo výrobkov. Využívanie tohto systému bude spočívať na podnikateľskej báze, iniciovanie ich zavedenia bude však úlohou miestnych a regionálnych orgánov cestovného ruchu.

Vytváranie zdrojov a financovanie rozvoja cestovného ruchu/turizmu v mikroregióne:

Zdroje financovania a rozhodovacie procesy vznikajú, resp. sa vytvárajú tam, kde sa konkrétna úloha najlepšie dá vyriešiť v zmysle zásady subsidiarity Európskej únie. Stále významnejšiu úlohu v cestovnom ruchu zohrávajú samosprávne inštitúcie, obce a mestá.

Finančná podpora všetkých rozvojových zámerov spočíva na dôkladných výskumoch a analýzach, pri výbere uchádzačov sa uplatňuje výberové konanie a verejná súťaž, štátne prostriedky sa vynakladajú maximálne efektívne. Podpora je orientovaná na postupné dobudovanie už existujúcich stredísk cestovného ruchu a budovanie nových stredísk cestovného ruchu v tých oblastiach, ktoré majú pre danú formu cestovného ruchu vhodné podmienky. Veľké celoštátne projekty podporuje štát z centrálnych zdrojov, regionálne projekty podporujú regióny z vlastných prostriedkov stanovených legislatívnymi normami o cestovnom ruchu.

Mikroregión musí zabezpečiť finančné prostriedky na financovanie:

- tvorbu plánov hospodárskeho a sociálneho rozvoja na území mesta a obce vrátane stratégií a koncepcií rozvoja cestovného ruchu,
- tvorbu územných plánov lokalít a zón,
- miestne združenia cestovného ruchu,
- turistické informačné kancelárie,
- inštaláciu a údržbu dopravných informačných a propagačných systémov,
- prevádzku, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení vo vlastníctve samosprávy, ktoré sú využívané na účely cestovného ruchu (predovšetkým kultúrne zariadenia a kultúrne dedičstvo, ochrana prírodných atraktivít, kúpaliská a pod.),
- infraštruktúru podporujúcu aktivity v cestovnom ruchu (cesty, vodovody, plynofikácia, kanalizácia, verejné sociálne zariadenia, atď.),
- budovanie a údržbu miestneho orientačného a informačného systému cestovného ruchu, vrátane značenia turistických chodníkov, cyklotrás, náučných chodníkov, odpočívadiel, atď.,
- aktivity súvisiace s výchovou miestneho obyvateľstva k cestovnému ruchu,
- opatrenia na zlepšenie verejnej hygieny, estetického vzhľadu obcí a ich verejných priestranstiev.

Podnikateľské subjekty v mikroregióne by mali financovať:

- výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení slúžiacich na poskytovanie služieb cestovného ruchu,
- združenia cestovného ruchu formou členských príspevkov,
- ďalšie vzdelávanie a zdokonaľovanie profesionálnych schopností vlastných pracovníkov poskytujúcich služby cestovného ruchu,
- propagáciu a prezentáciu vlastných služieb a zariadení cestovného ruchu s využitím ďalších atraktivít v danom regióne,
- zavádzanie systémov kvality,
- partnerstvá pre neplatené služby potrebné pre podnikateľskú činnosť.

Na splnenie strategických cieľov je potrebné:

Posilniť destinačný manažment, produkt diferencovať podľa potrieb a očakávaní cieľových skupín domácich a zahraničných turistov. Ponuku produktov a balíkov služieb zostavovať v záujme predĺženia pobytu účastníkov cestovného ruchu v mikroregióne, tieto produkty presadzovať do ponukových katalógov.

Časový horizont: 2015 – 2020, s výhľadom do roku 2025

Zostaviť a stále dopĺňať zoznam ubytovacích, stravovacích a rokovacích priestorov a objektov, ktoré sú vhodné pre poskytovanie služieb cestovného ruchu. Vyvíjať aktivity na získanie organizátorov na organizovanie kultúrnych, športových a zábavných podujatí v jednotlivých obciach mikroregiónu.

Časový horizont: 2015 – 2020, s výhľadom do roku 2025

Na splnenie strategických cieľov je potrebné:

- posilniť destinačný manažment;
- zostaviť a stále dopĺňať zoznam ubytovacích, stravovacích a rokovacích priestorov a objektov, ktoré sú vhodné na poskytovanie služieb cestovného ruchu;
- vyvíjať aktivity na získanie organizátorov pre organizovanie kultúrnych, športových a zábavných podujatí;
- udržiavať a zachovať kvalitu životného prostredia;
- zainteresovať miestne obyvateľstvo;
- vybudovanie informačných tabúľ v jednotlivých obciach mikroregiónu.

Na nasledujúce obdobie bolo vyselektovaných 6 cieľových skupín klientov, na ktorých by sa mali zameriavať turistické aktivity:

- miestna a regionálna klientela;
- rodiny s deťmi;
- slovenskí turisti;
- zahraniční turisti (susedné krajiny, ostatné krajiny);
- seniori;
- záujmová klientela (poľovníctvo, rybolov, šport – jazda na koni).

3.5 Doprava a dopravná infraštruktúra

Banskobystrický samosprávny kraj má najdlhšiu cestnú sieť na Slovensku (3 196 km), s nulovým podielom diaľnic, s nízkym podielom rýchlostných ciest (91,5 km) a ciest I. triedy (642 km). Má však najvyšší počet ciest II. triedy (610 km) a III. triedy (1 853 km). V počte vozidiel (11,5 %) sa radí k posledným miestam medzi krajmi v SR, pri osobných motorových vozidlách takisto (11,2 %).

Z pohľadu dopravných služieb dosahuje nízke výkony v nákladnej doprave pri preprave tovaru a tieto oproti minulosti poklesli. Výkony v osobnej preprave sú tiež nízke.

3.5.1 Stav dopravnej infraštruktúry v obciach mikroregiónu Chopok juh

Dopravný prístup do mikroregiónu je vlakom z Banskej Bystrice alebo Brezna so zastávkami Nemecká, Dubová, Predajná, Lopej a Podbrezová.

Autobusom alebo autom sa do obcí mikroregiónu z Banskej Bystrice a Brezna dá dostať štátnou cestou I/66 alebo z liptovskej strany sedlom Čertovice štátnou cestou I/72, ktorá vedie popri potoku Bystrianka na Bystrú, Mýto pod Ďumbierom a Jarabú až na Čertovicu, kde dosahuje výšku 1 238 m, teda najvyššie položenú cestu na Slovensku.

Celé územie mikroregiónu je napojené na nadregionálne siete a priľahlé lokality.

Miestne komunikácie:

Dĺžka miestnych komunikácií v jednotlivých obciach mikroregiónu Chopok juh je spolu 90,7 km, z ktorých v súčasnosti je len 18,45 km zrekonštruovaných a 58,05 km je bezprašných. Ostatné cesty nie sú v dobrom technickom stave a vyžadujú rozsiahlu rekonštrukciu.

Cesty I. triedy:

Medzi cesty I. triedy je zaradená cesta I/66, ktorá patrí do vybranej cestnej siete ako ťah H-66 a plní funkciu zbernej komunikácie pre oblasť Horehronia. V rámci platných dokumentov VÚC Banskobystrického kraja je táto cesta riešená ako cesta, ktorá úsekovo tvorí rýchlostnú cestu s obmedzeným prístupom.

Cesty II. triedy:

Súčasná cesta I/72 je VÚC Banskobystrického kraja navrhnutá na preradenie medzi cesty II. triedy.

Cesty III. triedy:

Cesty III. triedy v mikroregióne Chopok juh predstavujú zberné komunikácie privádzajúce dopravné zaťaženie z automobilovej dopravy na hlavnú zbernú komunikáciu. Riešeným územím vedú tieto cesty III. triedy:

- cesta III/06657 – pôvodná trasa cesty I/66 v úseku Predajná – Lopej, kde sa úrovňovo napája na súčasnú trasu cesty I/66;
- cesta III/06650 – smer Lopej – Dolná Lehota sa úrovňovo napája na cestu I/66;
- cesta III/06652 – smer Podbrezová – Horná Lehota sa úrovňovo taktiež napája na cestu I/66.

Autobusová a železničná doprava:

Nie všetky obce mikroregiónu majú pravidelné diaľkové autobusové spojenia do veľkých cieľových staníc (napr. Bratislava, Nitra, Trnava, Žilina, či Košice), ktorými prechádzajú spoje do uvedených staníc. Najbližšou autobusovou stanicou so stanovišťami diaľkových autobusových spojov je takmer pre všetky obce mikroregiónu Podbrezová, príp. Brezno.

Obce majú zabezpečenú miestnu, resp. regionálnu autobusovú dopravu, a to spravidla do najbližších okresných miest – Brezno a Banská Bystrica.

Územím mikroregiónu Chopok juh vedie železničná trať č. 170 Zvolen – Červená Skala, riešená ako trať jednokoľajová, neelektrifikovaná, zaradená do III. skupiny, s priepustnosťou 48 vlakov/deň. Na železničnú stanicu v Podbrezovej je napojený vlečkový systém Železiarní

Podbrezová, a.s. Prostredníctvom tejto železničnej vlečky vedie železničná doprava priamo do areálu železiarní. Vlečka vedie zo zastávky Chvatimech do Hronca.

Zo všetkých obcí mikroregiónu len 3 obce (Nemecká, Podbrezová a Predajná) majú na svojom území železničnú stanicu a zastávku. Najbližšie vlakové stanice ostatných obcí predstavujú Brezno, Nemecká a Podbrezová, so spojením smerom na východ i západ Slovenska.

Miestne chodníky:

Dĺžka miestnych chodníkov v obciach mikroregiónu predstavuje spolu 10,9 km, z ktorých je 3,75 km v súčasnosti už zrekonštruovaná. Súčasný stav väčšiny chodníkov je v zlom, resp. v technicky nevyhovujúcom stave a tiež vyžaduje rekonštrukciu.

Miestne chodníky v obciach sú zväčša vedené pozdĺž zberných komunikácií a obslužných komunikácií spravidla jednostranne. Chodníky sú doplnené samostatnými pešími ťahmi a pešími priestranstvami pri objektoch občianskeho vybavenia.

Parkoviská:

V obciach mikroregiónu sa nachádza niekoľko parkovísk a plôch určených na parkovanie. Do budúcnosti však bude treba počítať s výstavbou nových, príp. s rekonštrukciou súčasných parkovacích plôch najmä v obciach Bystrá a Mýto pod Ďumbierom, a to hlavne z hľadiska možného rozvoja cestovného ruchu.

Plochy statickej dopravy, odstavovanie a garážovanie áut je na danom území mikroregiónu riešené s ohľadom na zástavbu rodinných domov, príp. individuálne na pozemkoch vlastníkov rodinných domov. Pri bytových domoch je parkovanie riešené v tesnej blízkostí týchto objektov.

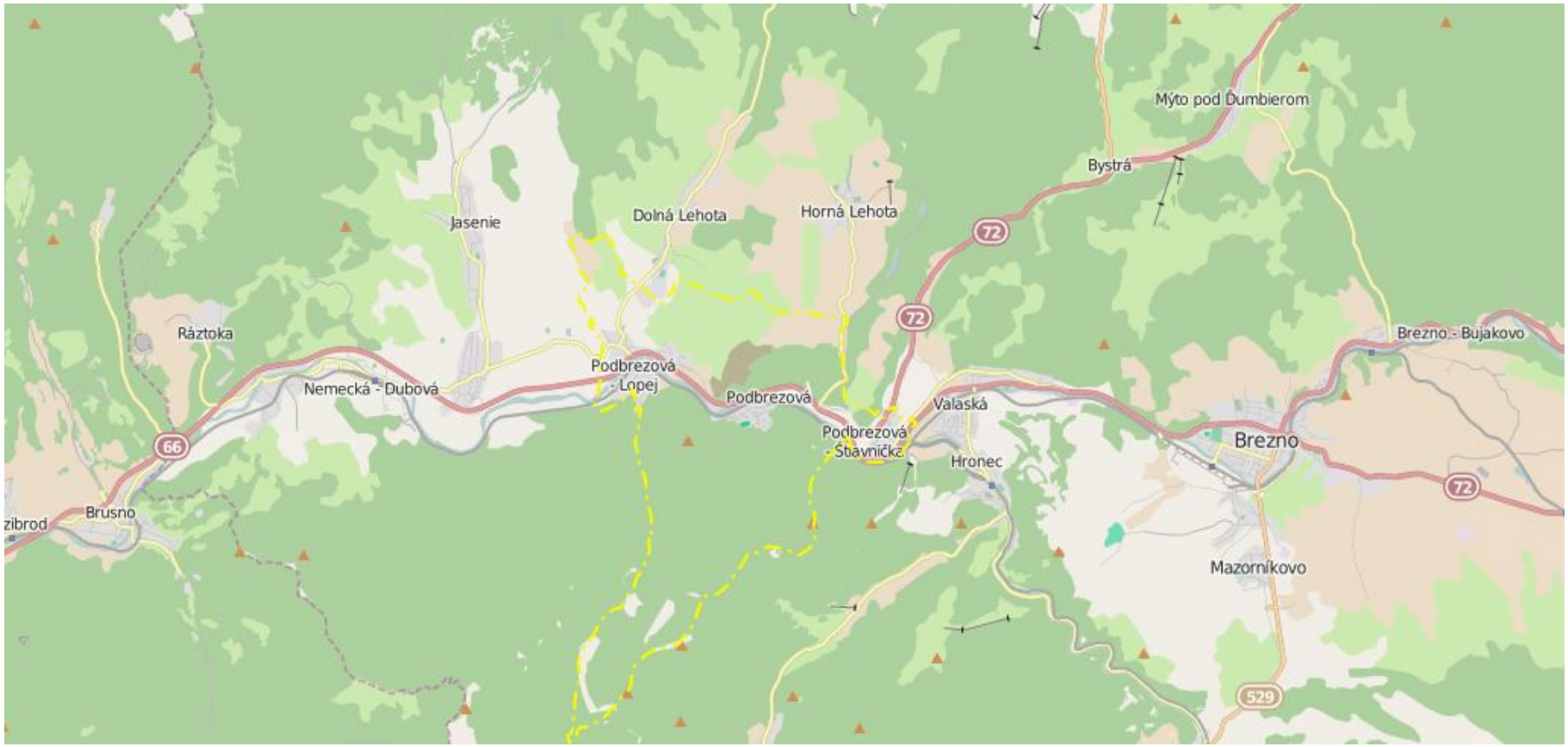

Obr. č. 9 Dopravné komunikácie mikroregiónu Chopok juh

SWOT analýza – Doprava a dopravná infraštruktúra	
1. Silné stránky	***2. Slabé stránky***
• Dobrá dopravná infraštruktúra a dopravná obslužnosť; • Blízkosť dvoch železničných zastávok – Brezno a Podbrezová.	• Absencia železničných staníc pre osobnú i nákladnú vlakovú dopravu; • Nevyhovujúci stav viacerých miestnych komunikácií a chodníkov v jednotlivých obciach mikroregiónu; • Tranzitná automobilová doprava (cez obec Podbrezová).
3. Príležitosti	***4. Ohrozenia***
• Možnosti získavania finančných zdrojov z prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ, podporných programov a programov inštitúcií zodpovedných za realizáciu dopravnej/regionálnej politiky.	• Nedostatočné využívanie zahraničných a domácich zdrojov pre rozvoj služieb obyvateľov; • Riziko neúspešného čerpania, resp. nevyužitia finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ, zo zdrojov BB VÚC a štátneho rozpočtu SR.

Doprava a dopravná infraštruktúra										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Dĺžka miestnych komunikácií v km	2,5	5,6	5,0	1,5	8,0	7,0	22,0	26,7	7,8	4,6
z toho: zrekonštruované	0,35	0	1,5	0,5	0	3,0	2	11,1	0	O
z toho: bezprašné	0,35	1,7	3,5	1,3	8,0	3,0	0	15,6	0	4,6
Dĺžka miestnych chodníkov v km	1,5	0	0	0	0	0,3	0	6,8	1,5	0,8
z toho: zrekonštruované	1,5	0	0	0	0	0,15	0	2,1	0	0
Počet liniek autobusovej dopravy (diaľkové spoje)	0	0	0	2	0	3	15	32	20	0
Počet liniek autobus. dopravy (miestne/regionálne e spoje)	3	15	23	2	6	2	3	17	4	1/29
Najbližšia autobusová stanica (názov)	Brezno, Podbrezová	Podbrezová	Podbrezová	Brezno	Podbrezová	Brezno, Podbrezová	Nemecká	Podbrezová	Podbrezová	Brezno, B.Bystrica
Počet vlakových staníc	0	0	0	0	0	0	2	3	1	0
Najbližšia vlaková stanica (názov)	Brezno, Podbrezová	Podbrezová - Lopej	Podbrezová	Brezno	Nemecká - Dubová	Brezno, Podbrezová	Nemecká, Dubová	Podbrezová	Podbrezová	Nemecká

Tabuľka č. 14 Doprava a dopravná infraštruktúra v obciach mikroregiónu Chopok juh

3.6 Sociálne veci a sociálna infraštruktúra

3.6.1 Východiskový stav

Cieľom poskytovania starostlivosti o občana je zabezpečenie podmienok pre kvalitný život na úrovni, ktorá zodpovedá jeho potrebám a možnostiam.

V systéme poskytovania sociálnych služieb občanom je dôležité také stanovenie pravidiel, aby každý občan mal rovnaké podmienky na ich poskytovanie a aby vytvárané programy pre občanov mali vysokú kvalitu poskytovania týchto služieb pre všetky kategórie občanov – pre starých občanov a zdravotne postihnutých, občanov v hmotnej núdzi, občanov v sociálnej núdzi, pre mladé rodiny s deťmi, mládež, neprispôsobivých občanov a iné skupiny v obci.

Sociálne služby môžu mať rôzne formy – terénne sociálne služby (opatrovateľská služba, poskytovanie stravovania, prepravné služby), inštitucionalizované sociálne služby (domovy sociálnych služieb pre rôzne skupiny obyvateľov, zariadenia opatrovateľskej služby, krízové strediská, domovy pre osamelých rodičov) a ambulantné sociálne služby (kluby dôchodcov, strediská osobnej hygieny, práčovne, vývarovne).

Sociálne služby v inštitúciách charakterizujeme ako inštitucionálne služby, služby poskytované mimo sociálneho priestoru – domácností obyvateľov, predovšetkým v zariadeniach sociálnych služieb. V súlade s princípmi Európskej charty miestnej samosprávy prebehla zákonom č. 416/2001 Z. z. o prechode pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a samosprávne kraje decentralizácia kompetencií z orgánov miestnej štátnej správy na územnú samosprávu. V zmysle zákona č. 195/1998 Z. z. v znení neskorších predpisov o sociálnej pomoci majú obce a samosprávne kraje svoju presne vymedzenú pôsobnosť a kompetenciu, zodpovednosť za poskytovanie sociálnych služieb pre svojich občanov, ale aj povinnosť postarať sa o svojich občanov, ktorí to potrebujú.

Sociálne služby sú nástrojom sociálnej pomoci, ktoré sú charakterizované ako špeciálne činnosti a aktivity vytvárajúce podmienky na riešenie sociálnej núdze občanov daného regiónu. Sociálne služby sa *podľa poskytovania a prostredia* delia na:

- *terénne sociálne služby;*
- *inštitucionálne sociálne služby;*
- *ambulantné služby.*

Z hľadiska svojej štruktúry, zloženia a vonkajšieho prejavu predstavujú sociálne služby systém, t.j. sústavu orgánov a sociálnych inštitúcií, ktoré poskytujú sociálnu pomoc vo forme úkonov nahrádzajúcich v rôznej miere stratu sociálnej samostatnosti občanov. Pri nazeraní na takéto formy sociálnej služby definujeme *terénne sociálne služby*, ktoré sú realizované v prirodzenom prostredí klienta, v ktorom žije a takto realizované služby idú priamo ku klientovi. Medzi tieto služby patrí opatrovateľská služba, poskytovanie spoločného stravovania a prepravné služby.

Servis zameraný v inštitúciách charakterizujeme ako *inštitucionálne služby,* v ktorých dominantné postavenie majú zariadenia sociálnych služieb. Akýkoľvek servis je realizovaný mimo sociálneho priestoru domácnosti občanov. Sú to predovšetkým domovy dôchodcov, domovy sociálnych služieb pre klientov so zdravotným postihnutím – v týchto zariadeniach sa sociálny servis poskytuje dlhodobo. Naopak medzi krátkodobé zariadenia, v ktorých sa sociálne služby realizujú krátkodobo na preklenutie negatívnych dôsledkov najrozmanitejších sociálnych situácií ako napr. útulky, stanice opatrovateľskej služby pre deti, krízové strediská pre deti, zariadenia opatrovateľskej služby, domovy pre osamelých rodičov a pod.

Dôležitú a nezastupiteľnú úlohu majú *ambulantné sociálne služby,* za ktorými klient dochádza jednorazovo alebo opakovane do miesta, kde sa stabilne poskytujú. Medzi takéto služby patrí organizovanie spoločného stravovania, kluby dôchodcov, strediská osobnej hygieny, práčovne, zariadenia opatrovateľskej služby a pod. Výhodou ambulantných sociálnych služieb je ich odľahčujúca aktuálnosť pre rodinu, nakoľko pomáha preklenúť osamelému občanovi nepriaznivé obdobie.

Sociálne služby sa *podľa času poskytovania sociálnej služby* delia na:

- *inštitucionálne sociálne služby s celoročným pobytom;,*
- *inštitucionálne sociálne služby s týždenným pobytom;*
- *inštitucionálne sociálne služby s denným pobytom;*
- *ambulantné sociálne služby.*

Zvláštnu kategóriu sociálnej pomoci predstavuje sociálne poradenstvo a prevencia.

Zariadenia sociálnych služieb môžu byť zriadené:

- samosprávnym krajom;
- obcou, resp. mestom;
- inou právnickou alebo fyzickou osobou.

Cieľovými skupinami sú:

- seniori;
- občania so zdravotným postihnutím;
- rodina a deti;
- neprispôsobiví občania;
- občania závislí na drogách a látkach rôzneho druhu.

Teoretické východiská a praktické východiská mapujúce rámec sociálnych služieb deklarujú, že za účastníkov sociálnych služieb sa považujú:

- občan, ktorý vystupuje ako hlavný subjekt vzťahov sociálnych služieb stojaci so svojimi potrebami a možnosťami v centre systému sociálnych služieb, je aktívnym subjektom sociálnych služieb, podieľajúci sa na vytváraní a spolurozhodovaní vo všetkých náležitostiach poskytovania sociálnych služieb. Zjednodušene môžeme konštatovať, že je to občan v sociálnej a hmotnej núdzi;

- poskytovatelia sociálnych služieb patria medzi výkonné prvky daného systému. Vytvárajú sieť inštitúcií, občianskych združení a iných právnických a fyzických osôb s najrôznejšou formou, právneho a ekonomického statusu. Poskytovanie služieb v týchto zariadeniach je právne nárokovateľné v rámci správneho konania (po splnení zákonom stanovených podmienok);

- riadiace a koordinačné prvky systému – na regionálnej úrovni je ním Banskobystrický samosprávny kraj, ktorý riadi poskytovanie služieb a rozvoj systému programovo tým, že rozvíja koncepcie rozvoja a sociálneho plánovania, koordinuje činnosti a aktivity ostatných subjektov, metodicky poskytuje zabezpečovanie rôznych procesov a informačných tokov, ekonomicky financuje vlastné zariadenia a poskytuje príspevky ostatným poskytovateľom, právne reguluje niektoré vzťahy všeobecnými záväznými

nariadeniami a následne ich kontroluje. Na komunálnej úrovni tento systém riadiaco-koordinačný preberajú samosprávy obcí a miest.

Diskusia o sociálnych službách, ktorá kopíruje súčasnosť, zadáva víziu o akých službách chceme hovoriť s tým, aby boli kvalitným riešením situácie konkrétneho jedinca, no zároveň, akým spôsobom je možné dosiahnuť bezproblémové doplnenie a kombinácie poskytovania sociálno-zdravotných služieb. V sociálnych službách je nevyhnutné diskutovať, precizovať, skúmať povahu subjektu v tomto procese. V teoretickej oblasti sociálnej práce je bezpodmienečne nutné, aby výskum smeroval k filozofickým konceptom a etickým teóriám a z toho vyplýva ich potreba a nevyhnutnosť pre vedecké opodstatnenie a zdôvodnenie sociálnej práce a vzdelávania v sociálnej práci majúc na zreteli potreby praxe. Skutočnosť avizuje absenciu komplexne vypracovaných teoretických základov sociálnej práce, ktorá v sebe zahŕňa také sociálne služby, ktoré sú pre občana kvalitným riešením jeho situácie s tým, že sú to služby, ktoré rešpektujú človeka ako dôstojnú a jedinečnú ľudskú bytosť.

Inak povedané, sociálne služby by mali byť:

- ***Kvalitné*** **-** to znamená, že sú plne v súlade so štandardami kvality sociálnych služieb, pričom akceptujú skutočnosť, že všetci občania sa rodia slobodní a rovní v dôstojnostiach a právach a pristupujú k nim s rešpektom a úctou bez ohľadu na sociálny problém, v ktorom sa nachádzajú. V interakcii s prijímateľmi služieb ponúkajú a realizujú adekvátnu individuálnu, skupinovú, komunitnú sociálnu službu, a to tak, že podporujú znižovanie sociálnej odkázanosti prijímateľov, sociálny rozvoj a postupné osamostatňovanie, výrazne podporujú pracovnú integráciu a inkluzív prijímateľov služieb;
- Sociálne služby by mali byť ***dostupné***, to znamená, z hľadiska ceny a systému hradenia služieb, z hľadiska vzdialenosti od miesta bydliska alebo pobytu občana a z hľadiska dostatočnej rozvinutej siete požadovaných služieb. Ak nazeráme na systém sociálnych služieb v Slovenskej republike cez prizmu kvality, hodnotíme situáciu ako nedostatočne kvalitnú majúc na zreteli práve systém a postup práve zo strany personálu poskytujúcich sociálne služby.

V správe Banskobystrického samosprávneho kraja sú prevádzkované zariadenia sociálnych služieb – 12 domovov sociálnych služieb pre deti a dospelých, 2 domovy pre dôchodcov a penzión pre dôchodcov, 1 zariadenie chráneného bývania. Prevažná väčšina existujúcich zariadení je v nevyhovujúcich priestoroch (kaštiele, pamiatkové objekty, často bez tepelnej izolácie so zvýšenými nárokmi na energie, so zanedbanou alebo poddimenzovanou technickou infraštruktúrou - s nepriaznivým vnútorným technickým vybavením).

V rámci Banskobystrického samosprávneho kraja je však nedostatočne riešená starostlivosť o sociálne slabšie skupiny obyvateľov, nepostačujú kapacity krízových stredísk/centier, resocializačných stredísk, sociálnych bytov

Záujem o službu typu domov dôchodcov a domov sociálnych služieb je v tejto lokalite vyšší ako súčasná ponuka zariadení sociálnych služieb. Nadmerný záujem prejavujú obyvatelia o Domov dôchodcov a Domov sociálnych služieb LUNA v Brezne z toho titulu, že ide o nadštandardné zariadenie, ktoré má charakter prirodzeného prostredia. Obyvatelia bývajú v klasických bytových jednotkách, kde majú zabezpečené maximálne súkromie.

Ďalším dôvodom vysokého záujmu je aj absencia terénnych sociálnych služieb v tejto lokalite, ako je napr. opatrovateľská služba a prepravná služba. Odhliadnuc od predmetného zariadenia, ostatné zariadenia tohto typu nevykazujú väčší záujem o takúto sociálnu službu. V lokalite okresu Brezno sa nachádzajú 2 domovy sociálnych služieb (Brezno, Nemecká) a pre

klientov s mentálnym a psychickým postihom funguje Dom sociálnych služieb v Hronci.

Pri cieľovej skupine muži s takýmto postihnutím nezaznamenávame väčší dopyt, avšak pri cieľovej skupiny ženy je ponuka nižšia ako dopyt. Mierne zvýšený dopyt súčasne sledujeme u cieľovej skupiny deti. Vzhľadom na to, že predmetná služba má celoregionálnu pôsobnosť, bude VÚC BB tento stav riešiť podporením nového zariadenia. Analýza ďalej preukázala, že asi u 10 % klientov, ktorí sú v súčasnej dobe umiestnení v týchto zariadeniach by postačovala starostlivosť v rodine – dohľad, asistentská služba, nakoľko ide o ľahký stupeň postihnutia.

3.6.2 *Súčasný stav sociálnych služieb v obciach mikroregiónu*

V zriaďovateľskej pôsobnosti obcí mikroregiónu v súčasnosti nie sú a v predchádzajúcom období ani neboli zriadené a prevádzkované žiadne inštitucionalizované zariadenia sociálnych služieb.

Jediným zariadením sociálnych služieb v mikroregióne Chopok juh je Domov dôchodcov a Dom sociálnych služieb Hron v obci Nemecká, ktorého zriaďovateľom je Banskobystrický VÚC. V súčasnosti má toto zariadenie 25 zamestnancov, ktorí poskytujú starostlivosť 50 klientom.

Ďalšie sociálne služby v zariadeniach sociálnych služieb sú zriadené na ostatnom území Banskobystrického samosprávneho kraja, ktoré pokrývajú potreby aj obyvateľov obcí mikroregiónu Chopok juh, v rámci dostupnosti služieb.

Obce mikroregiónu - Mýto pod Ďumbierom, Nemecká, Jasenie, Podbrezová a Predajná zabezpečujú sociálnu starostlivosť prostredníctvom opatrovateľskej a ošetrovateľskej služby pre starších obyvateľov svojich obcí. Obec Ráztoka plánuje v blízkej budúcnosti zaviesť v obci opatrovateľskú službu, v súčasnosti 1 osoba sa zaškoľuje.

Obce – Dolná Lehota, Horná Lehota, Mýto pod Ďumbierom, Nemecká, Jasenie, Podbrezová a Predajná taktiež zabezpečujú pre sociálne odkázaných občanov rozvoz stravy/obedov, ktorej služby v súčasnosti spolu využíva 35 občanov mikroregiónu. Strava je zabezpečovaná väčšinou zo školských jedální miestnych materských/základných škôl, príp. z miestnych reštaurácií.

Sociálna situácia obyvateľov jednotlivých obcí je vzhľadom na možnosti zabezpečiť si príjem vlastnou prácou pomerne slabá, obyvatelia obcí väčšinou dochádzajú za prácou do okolitých obcí a miest, najmä do Podbrezovej a Brezna alebo podnikajú priamo na území svojej obce, príp. v okolitých obciach, mimo mikroregiónu.

K 31. decembru 2014 bolo v obciach mikroregiónu Chopok juh 5 932 ekonomicky aktívnych osôb. Podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov z celkového počtu obyvateľov obcí mikroregiónu Chopok juh predstavuje 55,37 %.

Nový fenomén ekonomických procesov, ktorý bezprostredne ovplyvňuje aj ekonomické zapojenie obyvateľstva do hospodárskeho života je nezamestnanosť. K 31. decembru 2014 bolo v obciach mikroregiónu evidovaných spolu 699 nezamestnaných osôb, čo predstavuje 11,78 % z celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov všetkých obcí.

Príčinou nezamestnanosti obyvateľov v obciach je vlastná strata motivácie pracovať a zabezpečovať si prácou aspoň štandard kvality života. Podľa zistení sú v obciach takíto obyvatelia dobrovoľne nezamestnaní, s nedostatkom iniciatívy riešiť si vlastnú nepriaznivú situáciu, a preto sa pomoc obcí sústreďuje na poskytovanie poradenstva a pomoci, s prevahou

materiálnej pomoci – poskytovanie primeraného bývania, základných životných podmienok a ošatenia.

Sociálne veci a sociálna infraštruktúra				
Obec/popis	**Domov dôchodcov**	**Dom sociálnych služieb**	**Detský domov**	**Iný, aký**
Bystrá	nie	nie	nie	nie
Dolná Lehota	nie	nie	nie	nie
Horná Lehota	nie	nie	nie	nie
Jarabá	nie	nie	nie	nie
Jasenie	nie	nie	nie	opatrovateľská služba
Mýto pod Ďumbierom	nie	nie	nie	opatrovateľská služba
Nemecká	DD Hron	DSS Hron	nie	opatrovateľská služba
Podbrezová	nie	nie	nie	opatrovateľská služba
Predajná	nie	nie	nie	opatrovateľská služba
Ráztoka	nie	nie	nie	nie

Tabuľka č. 15 Sociálne veci a sociálna infraštruktúra v obciach mikroregiónu Chopok juh

SWOT analýza – Sociálne veci a sociálna infraštruktúra	
1. Silné stránky	***2. Slabé stránky***
• Významné zastúpenie strednej vrstvy v obciach mikroregiónu; • Dostatočná koncentrácia mimovládnych neziskových organizácií pôsobiacich v sociálnej oblasti v celej BB VÚC; • Rovnomerné rozloženie existujúcej siete zariadení sociálnych služieb v Banskobystrickom samosprávnom kraji; • Vybudovaný systém spolupráce inštitúcií a organizácií zabezpečujúcich služby pre občanov (obecné úrady, školy, cirkvi, spoločenské organizácie pôsobiace v obciach, podnikateľský sektor, atď.).	• Stagnujúci prirodzený prírastok obyvateľstva; • Zhoršujúca sa demografická štruktúra obyvateľstva – starnutie obyvateľstva s dlhodobým dopadom na znižovanie vlastných zdrojov pracovnej sily; • Slabá úroveň informatizácie verejnej správy; • Nedostatočné technické vybavenie zariadení sociálnych služieb; • Disparita vo vzťahu mesta Brezno a Banská Bystrica a okolitých obcí spôsobená nerovnomerným rozmiestnením komplexných služieb obyvateľom; • Nízka flexibilita trhu práce, nízka úroveň využívania pružných modelov organizácie práce a pracovného času; • Nevyhovujúca profesijná štruktúra nezamestnaných pre potreby inovatívnych odvetví; • Nedostatočná aktivita nezamestnaných v oblasti vzdelávania a prípravy pre trh práce;

	• Slabá alebo žiadna bezbariérovosť verejných priestranstiev v obciach pre obyvateľov odkázaných na invalidný vozík; • Rast, koncentrácia a čiastočné vylučovanie problémových skupín obyvateľov, nárast výskytu sociálne patologických javov u mladej generácie.
3. Príležitosti	***4. Ohrozenia***
• Voľný trh práce a voľný pohyb osôb v rámci celej EÚ; • Postupné zlepšovanie demografickej štruktúry obyvateľstva zvyšujúcim sa prírastkom; • Možnosti získavania finančných zdrojov z prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ, podporných programov a programov inštitúcií zodpovedných za realizáciu regionálnej politiky; • Využitie zdrojov súkromného sektora – podnikateľských subjektov a neziskového sektoru; • Podpora rozvoja nových typov zariadení sociálnych služieb v Banskobystrickom samosprávnom kraji; • Vytvorenie podmienok na budovanie denných stacionárov pre starších obyvateľov obcí; • Podpora podnikateľského sektora a neziskového sektora v budovaní siete sociálnych zariadení a sociálnych služieb (aj hospice); • Rozvoj ľudských zdrojov v produktívnom veku; • Podpora prípravy a realizácie vzdelávania pre nezamestnaných na trhu práce; • Podpora spoločnej spolupráce všetkých inštitúcií a organizácií pri zvyšovaní úrovne života všetkých skupín obyvateľstva.	• Nízka možnosť zamestnania obyvateľov obcí s nízkym vzdelaním; • Výhodnejšie pracovné a príjmové podmienky v susedných mestách, príp. štátoch, konkurencia zahraničia, ktorá priťahuje mladých a vzdelaných ľudí – práca, životná úroveň, služby; • Nerozvinutá, resp. slabá podpora podnikania a samozamestnávania a podpora nezamestnaných; • Nedostatočné finančné zabezpečenie organizovania vzdelávania a prípravy na trh práce – slabá podpora a možnosti zamestnávania nízko kvalifikovanej pracovnej sily; • Nezáujem, resp. možná strata záujmu obyvateľov o veci verejné; • Nezáujem obcí na spolupodieľaní sa na zabezpečovaní sociálnych služieb a sociálnej starostlivosti o obyvateľov; • Nedostatočné využívanie zahraničných a domácich zdrojov na rozvoj služieb obyvateľov; • Riziko neúspešného čerpania, resp. nevyužitia finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ a národných zdrojov SR (štátny rozpočet SR a zdroje BB VÚC).

3.6.3 Ciele rozvoja sociálnych služieb v regióne

Cieľom rozvoja sociálnych služieb je vytvorenie kvalitatívne nového funkčného systému sociálnych služieb v mikroregióne Chopok juh, ktorý by poskytoval kvalitné a dostupné sociálne služby. Štruktúra systému by mala akceptovať potreby občanov primeranej rovnováhe možnostiam a zdrojom mikroregiónu. Charakteristika systému sociálnych služieb predstavuje súhrn cieľových vlastností k získaniu a dosiahnutiu takých činností ktoré majú smerovať k novému kreovaniu systému sociálnych služieb vytvárajúcich kvalitný rámec rozvoja sociálnych služieb v mikroregióne.

Tento systém v sebe zahŕňa:

1. TRANSFORMÁCIU – ide o kreovanie nového systému sociálnych služieb s dlhodobým procesom premeny súčasného systému sociálnych služieb na kvalitatívne nový systém,

ktorého podstatou je zmena vzťahu poskytovateľov sociálnych služieb k príjemcovi sociálnych služieb, t.j. k sociálnemu klientovi, ten sa stane z objektu poskytovania sociálnych služieb jeho subjektom. Fungovanie transformovaného systému musí byť prioritne zamerané na uspokojovania potrieb klienta, na súlad požiadaviek kladených klientom, na sociálne služby s možnosťami ponuky zo strany ich poskytovateľov.

2. DOSTUPNOSŤ – jeho hlavným znakom je samotný zmysel sociálnych služieb a celý systém ich poskytovania vo vzťahu ku klientovi. Dostupnosť spočíva v rešpektovaní možností občanov – klientov, využívať produkty systému – sociálne služby majúc na pamäti dostupnosť:

- finančnú (ekonomické hľadisko klienta);
- miestnu (dosiahnuteľnosť, charakter, lokalizácia konkrétnej služby);
- časovú (primeranosť a včasnosť poskytovania od vzniku cez proces posudzovania, priznania a realizácie danej sociálnej služby).

3. PROGRESÍVNOSŤ – je založená na sledovaní a realizovaní najnovších trendov v poskytovaní sociálnych služieb pri zohľadňovaní špecifických podmienok systému regiónu/mikroregiónu.

4. FLEXIBILNOSŤ - zahŕňa stabilitu a funkčnosť systému, ktorý je determinovaný schopnosťou pružne reagovať na pôsobenie objektívnych vnútorných i vonkajších zmien s prispôsobením sa ich tak, aby nedošlo k narušeniu rovnováhy a funkčnosti.
Očakávané sú legislatívne zmeny prípravou a schvaľovaním nových zákonov na celospoločenskej úrovni, ktoré budú iným spôsobom upravovať právne vzťahy v oblasti sociálnych služieb.

5. KOMPLEXNOSŤ A AUTONÓMNOSŤ- poskytovanie sociálnych služieb zamerať na všetky sociálne kategórie klientov s poskytovaním všetkých druhov a foriem sociálnych služieb, ktoré budú reagovať na všetky sociálnej situácie, do ktorých sa klienti potencionálne dostávajú a pomáhať im pri ich riešení. Aspekt autonómie systému spočíva v druhovej zastúpenosti všetkých typov sociálnych služieb v ich početnosti, rozsahu a dostupnosti tak, aby ich poskytovanie bolo zabezpečené a vsaturované v rámci regiónu a aby obyvatelia neboli závislí na službách mimo regiónu.

6. EFEKTÍVNOSŤ – je charakterizovaná primeranou rovnováhou zdrojových vstupov a účelnosti ich využitia s výstupmi systému.

7. INTEGRÁCIA – ide o proces vonkajšieho začlenenia systému poskytovania sociálnych služieb, jeho prvkov a vzťahov a ich kontinuálne a funkčné prepojenie so všetkými prirodzenými sociálnymi štruktúrami spoločnosti a ostatnými existujúcimi systémami v regióne i mimo neho, ide o tzv. vonkajšiu integráciu. Pod vnútornou integráciou systému treba chápať prebudovanie doterajšieho, azylovo-internátneho typu usporiadania vnútorných materiálnych prvkov poskytovania služieb a sociálnych vzťahov na komunitný systém, ktorého štrukturálnym a funkčným vzorom je rodina, ako najprirodzenejšia forma organizácie života jedinca a začlenenie čo najväčšieho množstva prvkov rodiny do štruktúr a organizácie poskytovaných služieb.

8. TRANSPARENTNOSŤ A ROVNOPRÁVNOSŤ – kedy hlavnou úlohou systému je budovať takú štruktúru, ktorá bude prehľadná, jednoduchá a bude kopírovať dostatočnosť, zrozumiteľnosť a dostupnosť informačných tokov dotýkajúc sa odbornej,

ale aj širokej laickej verejnosti o prvkoch systému, jeho vzťahoch a podmienkach fungovania a využívania produktov sociálnych služieb. Pod rovnoprávnosťou chápeme zabezpečovanie rovnocenného postavenia všetkých jeho subjektov, pričom primárnym záujmom pri splnení zákonných podmienok bude rovnaká možnosť k prístupu zdrojov financovania pre poskytovateľov sociálnych služieb a ich využívaniu.

3.6.4 Výstupy analýzy

Je potrebné prepojiť sieť terénnych sociálnych služieb s ambulantnými a inštitucionálnymi službami a zachovať princíp, aby občan čo najdlhšie zotrval vo svojom prirodzenom domácom prostredí.

Terénne sociálne služby predstavujú základnú a nosnú formu poskytovania sociálnych služieb, nakoľko ide o služby, ktoré sa poskytujú v teréne, ktorým je prirodzené sociálne prostredie a prirodzené sociálne štruktúry rodiny a domácnosti klienta, ktoré sú poskytovaním týchto foriem týchto služieb zachovávané. Z hľadiska svojho rozsahu a pôsobnosti ide o komunálne sociálne služby, nakoľko sú občanom najbližšie a originálna kompetencia ich zabezpečovania a poskytovania je legislatívne zakotvená na obciach a mestách. Okrem obcí poskytujú terénne sociálne služby aj neverejní poskytovatelia sociálnych služieb. Aj v mikroregióne Chopok juh takýto servis absentuje. Poskytovanie sociálnych služieb je veľakrát chápané ako opatrovateľská služba, ktorej hierarchia poskytovania je limitovaná časom, ktorý dovoľuje vykonávať len vlastné úkony pomoci a ošetrovateľských činností. Z tohto pohľadu je časovo nedostatočný vzhľadom k širším, ale hlavne sociálnym potrebám opatrovaných. Celodenný rozsah poskytovania sociálnej služby sa v mikroregióne zatiaľ nezabezpečuje. Napriek tomu, že vzrastá počet občanov, ktorí by potrebovali opatrovateľské služby, ale v inom, širšom rozsahu zahŕňajúcom zdravotno-ošetrovateľské služby, sociálne kontakty a možnosť poberať opatrovateľskú službu v priebehu celého dňa vrátane víkendov a sviatkov.

Obce by mali byť dominantným poskytovateľom terénnych sociálnych služieb. Táto absencia s prihliadnutím na súčasný sortiment a kvalitu terénnych sociálnych služieb spôsobuje jav, že občania v sociálnej núdzi, ktorá by sa dala dostatočne riešiť poskytnutím kvalitnej a adekvátnej opatrovateľskej služby resp. poskytnutím ďalších druhov terénnych sociálnych služieb, sú nútení o takýto servis požiadať inštitucionálne formy v zariadeniach sociálnych služieb. Pri poskytovaní a rozvoji systému treba mať na zreteli dôvody a to: sociálne, ekonomické, demografické.

Podpora výstavby nového domova dôchodcov a domova sociálnych služieb v mikroregióne s kapacitou do 30 miest pre cieľovú skupinu seniorov s mentálnym, psychickým, zmyslovým a kombinovaným postihnutím.

Podpora poradenstva a prevencie vo vzťahu ku všetkým cieľovým skupinám v zmysle platných právnych noriem.

Vytvorenie strediska krízovej intervencie v mikroregióne , kde by išlo záchytnú sieť, v rámci ktorej bude vyčlenené krízové miesto pre občanov bez prístrešia, pre osamelé matky s maloletým dieťaťom a pod.

Jednou z rozhodujúcich podmienok úspešnosti realizácie cieľov pri rozvoji systému sociálnych služieb je vybudovanie takého systému sociálnych služieb, kedy je dostatočne zdrojové krytie realizačných nástrojov a ich efektívne využívanie.

Preto ako objektívna ekonomická nevyhnutnosť naliehavo vystupuje požiadavka na efektívne a dostatočné pokrytie zdrojov súčasného fungovania a ďalšieho rozvoja sociálnych služieb. V oblasti financovania je okrem rozvojových projektov nevyhnutné zabezpečovať a vytvárať zdroje v prvom rade na krytie prevádzkových nákladov existujúcej siete sociálnych služieb, najmä z dôvodov ich potreby a udržania. Medzi hlavné zdroje a tvorby zdrojov patria obligatórne (rozpočet obcí, úhrada od klientov a rodinných príslušníkov, preplácanie služieb zdravotnými poisťovňami), fakultatívne zdroje (sponzorské dary a príspevky), podiely výnosov hier a lotérií, vecné a finančné dary klientov a ich rodinných príslušníkov, vlastná doplnková ekonomická činnosť, zahraničné zdroje EÚ a Rady Európy.

3.7 Zdravotníctvo a zdravotnícka infraštruktúra

3.7.1 Východiskový stav

Najdôležitejším cieľom zdravotnej politiky spádového územia je dosahovať nepretržité zlepšovanie zdravotného stavu populácie predovšetkým prostredníctvom vylepšovania kvality života, životných a pracovných zvyklostí a zvyšovania kvality a dostupnosti zdravotnej starostlivosti v nadväznosti na činnosť regionálnych úradov verejného zdravotníctva v súlade so základnými princípmi poskytovania zdravotnej starostlivosti v SR a EÚ.

Zdravotná starostlivosť v Banskobystrickom kraji je zabezpečovaná sieťou všetkých typov zdravotníckych zariadení. BBSK má 18 nemocníc, 6 prírodných liečebných kúpeľov a 2 kúpeľné liečebne. Najväčší podiel na počte zdravotníckych zariadení majú zariadenia ambulantnej starostlivosti. Kapacita posteľového fondu sa postupne znižovala v nemocniciach, nárast je však zaznamenaný v liečebných kúpeľoch. Celkom tak predstavuje počet 6 780 lôžok v kraji.

Zdravotná situácia v obciach mikroregiónu Chopok juh je v základných ukazovateľoch porovnateľná s celkovou zdravotnou situáciou v Banskobystrickom samosprávnom kraji i celej SR s menšími odchýlkami, čo vyplýva predovšetkým z prevažujúceho vidieckeho charakteru života obyvateľov obcí a blízkeho regiónu, životnej úrovne a celkového spôsobu života.

Profil zdravia obyvateľov obcí mikroregiónu a faktory ktoré na jeho kvalitu vplývajú:

- základné fyzické a geografické danosti v obciach;
- demografický vývoj;
- životný štýl;
- životné prostredie;
- možnosti a ponuka obce pre obyvateľov zlepšiť svoje zdravie hlavne zmenou životného štýlu.

Zdravotný stav je súhrnom fyzického, psychického a sociálneho zdravia. Sledovanými ukazovateľmi stavu zdravia populácie a systému zdravotníctva je predovšetkým stredná dĺžka života a predčasná úmrtnosť (vo vekovom intervale 0 - 65 rokov).

Syntetickým ukazovateľom úrovne životných podmienok obyvateľstva a úmrtnostných pomerov je stredná dĺžka života, t.j. nádej na dožitie. Ako ukazuje zdravotno-hygienická charakteristika, pokles celkovej úmrtnosti po roku 1991, ale najmä dojčenskej a novorodeneckej sa prejavil v predlžení strednej dĺžky života pri narodení. Nádej na dožitie pri narodení u mužov v roku 2011 dosiahla 65 - 66 rokov a u žien prekročila hranicu 76 až 78 rokov.

Celkovo na Slovensku je stredná dĺžka života pri narodení u mužov 68,3 a u žien 76,6 rokov. Z uvedeného vyplýva, že stredná dĺžka života je u mužov v záujmovej oblasti v priemere o 2 - 3 roky nižšia a u žien o 2 - 3 roky vyššia, ako je celoslovenský priemer. Napriek uvádzanému, v poslednom období, úroveň úmrtnosti obyvateľstva, najmä u mužov v strednom veku zostáva celospoločenským problémom a dosahuje o 6-10 rokov nižšie hodnoty (u žien 5-8 rokov nižšie) ako vo vyspelých štátoch. Príčiny úmrtnosti sú zväčša rovnaké ako v SR.

Najvýznamnejšie predčasné úmrtia spôsobujú srdcovo-cievne ochorenia – ochorenia obehovej sústavy (57,3%), choroby nádorového charakteru (19,5%), respiračné choroby (3,4%), choroby tráviacej sústavy (4,6%), cukrovka (2,8%), poranenia a otravy (2,8%), ostatné (10,8%).

Medzi najčastejšie príčiny úmrtí na Slovensku patria:

- choroby obehovej sústavy 54,5 %;
- nádorové ochorenia 22,3 %;
- poranenia, otravy a iné následky vonkajších príčin 5,9 %;
- choroby dýchacej sústavy 5,7 %;
- choroby tráviacej sústavy 5,4 %.

Tieto choroby spolu predstavujú 94% zo všetkých úmrtí v SR. V členení podľa pohlavia ženy prevažujú nad mužmi pri chorobách obehovej sústavy, na čo má tiež vplyv vyššia stredná dĺžka života žien. Pri ostatných príčinách úmrtí sú dominantní muži.

Nemocnice:

Poskytujú zdravotnú starostlivosť prostredníctvom lôžkovej časti, ambulantnej starostlivosti, príjmových ambulancií, spoločných vyšetrovacích a liečebných zložiek a ostatných zložiek zdravotnej starostlivosti.

Okrem toho sú pre pacientov spádového územia zabezpečované biochemické, hematologické, RTG a sonografické vyšetrenia, záchranná zdravotná služba, dopravná zdravotná služba a lekárska služba prvej pomoci.

Prevencia:

Úloha zdravotníkov spočíva vo vyhľadávaní jedincov s rizikovými faktormi s cieľom zvýšiť ich vzťah k vlastnému zdraviu ako celoživotnej povinnosti, a tým docieliť aj zvýšenie počtu preventívnych prehliadok, ktoré včas odhalia závažné ochorenia a nevhodné návyky.

Na kvalitu zdravotného stavu obyvateľstva podľa odborníkov percentuálne vplýva:

- 50% stravovacie návyky, spôsob práce;
- 20% životné a pracovné podmienky;
- 20% genetické faktory;
- 10% úroveň zdravotníctva.

3.7.2 Zdravotnícke služby v obciach mikroregiónu Chopok juh

Bystrá:

V obci sa nenachádza zdravotné stredisko, ani lekáreň. Svoju ambulanciu má len veterinár. V obci majú sídlo stanica Rýchlej lekárskej pomoci, ktorá patrí pod Nemocnicu s poliklinikou Brezno, ako aj stanica Horskej záchrannej služby pre Chopok juh.

Dolná Lehota:

V obci sa nenachádza zdravotné stredisko, ani lekáreň. Zdravotnú a zdravotnícku starostlivosť zabezpečuje neštátne zmluvné zdravotnícke zariadenie – ambulancia všeobecného praktického lekára pre dospelých, ktorý dochádza do obce 1x týždenne.

Horná Lehota:

V obci sa nenachádza zdravotné stredisko, ani lekáreň. Zdravotnú starostlivosť zabezpečuje neštátne zmluvné zdravotnícke zariadenie – ambulancia detského lekára, ktorý dochádza do obce 2x do mesiaca z Podbrezovej a funguje ako poradňa pre deti a matky.

Jarabá:

V obci sa nenachádza zdravotné stredisko, ani lekáreň.

Jasenie:

V obci sa nenachádza zdravotné stredisko, ani lekáreň. Zdravotnícka starostlivosť je zabezpečená dochádzaním pacientov do ambulancie všeobecného praktického lekára pre dospelých, so sídlom ordinácie v Predajnej alebo platenou návštevnou starostlivosťou, ktorú poskytuje uvedené neštátne zmluvné zdravotnícke zariadenie – ambulancia všeobecného praktického lekára pre dospelých v Predajnej.

Mýto pod Ďumbierom:

V obci sa nenachádza zdravotné stredisko, ani lekáreň.

Nemecká:

V obci sa nenachádza zdravotné stredisko, ani lekáreň. Zdravotnú a zdravotnícku starostlivosť zabezpečuje neštátne zmluvné zdravotnícke zariadenie – ambulancia všeobecného praktického lekára pre dospelých ordinujúceho 3x do týždňa (pondelok, streda a piatok) a ambulancia zubného lekára.

Podbrezová:

V obci ako jedinej v mikroregióne sa nachádza zdravotné stredisko i lekáreň. Zdravotnú a zdravotnícku starostlivosť zabezpečujú neštátne zmluvné zdravotnícke zariadenia – 4 ambulancie všeobecného praktického lekára pre dospelých, 2 ambulancie zubného lekára, 2 ambulancie pre deti, 1 ambulancia gynekológa a 1 ambulancia špecialistu.

Predajná:

V obci sa nenachádza zdravotné stredisko, ani lekáreň. Zdravotnú starostlivosť zabezpečuje neštátne zmluvné zdravotnícke zariadenie – ambulancia všeobecného praktického lekára pre dospelých, ktorá poskytuje svoje služby aj pre obyvateľov obce Jasenie (formou platenej návštevnej starostlivosti), ako aj pre obyvateľov obce Ráztoka. V obci budú v blízkom čase dve lekárne – jedna z nich je v súčasnosti už po kolaudácii a druhá je vo výstavbe.

Ráztoka:

V obci sa nenachádza zdravotné stredisko, ani lekáreň. Zdravotnícku starostlivosť zabezpečuje neštátne zmluvné zdravotnícke zariadenie – ambulancia všeobecného praktického lekára pre dospelých, ktorý dochádza do obce 1x týždenne. Taktiež 1x týždenne lekáreň v Brusne zabezpečuje zber lekárskych predpisov a dovoz liekov do obce.

S rozširovaním siete zdravotníckych zariadení v jednotlivých obciach mikroregiónu Chopok juh, ani v ich okolí sa v najbližších rokoch neuvažuje.

Zdravotná starostlivosť je v súčasnosti poskytovaná v okolitých obciach (najmä v obci Podbrezová – napr. ambulancia gynekológa) a v mestách (Brezno a Banská Bystrica), podľa odborného zamerania jednotlivých ambulancií.

Pre celý mikroregión a jeho obce v súčasnosti je v prevádzke len jedna lekáreň, a to v Podbrezovej. Ďalšie najbližšie lekárne sa nachádzajú v okolitých mestách – Brezno a Banská Bystrica.

Zdravotníctvo a zdravotnícka infraštruktúra							
Obec/popis	**Všeobecný lekár**	**Zubný lekár**	**Očný lekár**	**Detský lekár**	**Iný, aký**	**Veterinár**	**Lekáreň**
Bystrá	nie	nie	nie	nie	rýchla zdravotná služba	áno	nie
Dolná Lehota	áno (1x týždenne)	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Horná Lehota	nie	nie	nie	áno (2x mesačne)	nie	nie	nie
Jarabá	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Jasenie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Mýto pod Ďumbierom	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Nemecká	áno (3x týždenne)	áno	nie	nie	nie	áno	nie
Podbrezová	áno (4 ambulancie)	áno	nie	áno	gynekológ, špecialista	nie	áno
Predajná	áno	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Ráztoka	áno (1x týždenne)	nie	nie	nie	nie	nie	nie

Tabuľka č. 16 Zdravotníctvo a zdravotnícka infraštruktúra v obciach mikroregiónu Chopok juh

Vzhľadom na možný zvýšený počet turistov a návštevníkov mikroregiónu do budúcnosti, je potrebné jednotlivé obce vybaviť zdravotníckymi prístrojmi a pomôckami.

Turistické a športové centrá vybaviť:

zimné obdobie:

- snehový skúter s transportným nosidlom;
- dlahy na imobilizáciu horných a dolných končatín pri zlomeninách;
- vyškoliť personál vlekov v záchranárskom kurze;

- iné (podľa terénu)

jarné, letné, jesenné obdobie:
- prenosný protišokový kufrík- uštipnutie včelou, sršňom a iné;
- základné vybavenie pri uštipnutí hadom;
- základné antidotá pri alergiách;
- využívať príslušnú spádovú záchrannú službu.

Základné úlohy v oblasti zdravotníctva:
- priebežné vybavovanie zdravotnou technikou, zdravotníckym materiálom podľa počtu návštevníkov a turistov v športových strediskách;
- spolupráca so *Štátnym zdravotníckym ústavom* (predtým hygiena), napr. monitorovanie peľových zrniek v m³ vzduchu počas ročných období, podávanie informácií príslušným lekárom;
- monitoring exhalátov - výfukové plyny a iných, napr. hlučnosti;
- vo vhodných, vybraných lokalitách pestovať liečivé rastliny;
- k poskytovaniu zdravotných služieb: vzhľadom na predpokladaný počet turistov využiť na spoluprácu aj dobrovoľných členov Červeného kríža;
- výraznejšia spolupráca so samosprávou;
- pravidelné vyhodnocovanie poskytovania zdravotníckej starostlivosti a sociálnych služieb starostami obcí za účasti zdravotníckych pracovníkov.

Faktory:
- populácia všetkých obcí mikroregiónu rovnako, ako v ostatných regiónoch SR nadobúda charakter starnúcej populácie;
- zdravotný stav detskej populácie je relatívne dobrý, je potrebné ho však udržať, príp. priebežne zlepšovať;
- zdravotný stav obyvateľstva závisí popri zdravotných službách na množstve ďalších faktorov – sociálne prostredie, stres, spoločenská izolácia, pracovné podmienky, nezamestnanosť, závislosť od alkoholu, nikotínu a drog, zloženie stravy, kvalita životného prostredia a rad ďalších faktorov;
- pre budúci pozitívny vývoj v obciach bude rozhodovať okrem zdravotných služieb hlavne vzdelanie, životný štýl a vývoj ekonomiky, ako aj vývoj politického systému určujúceho životnú úroveň všetkých vrstiev obyvateľstva.

SWOT analýza – Zdravotníctvo a zdravotnícka infraštruktúra	
1. Silné stránky	***2. Slabé stránky***
• Zdravotnícke služby poskytované prostredníctvom siete zdravotníckych zariadení primerane zabezpečujú zdravotnú starostlivosť pre obyvateľov obcí; mikroregiónu; • Populácia obcí mikroregiónu nadobúda, tak ako v ostatných regiónoch SR, charakter starnúcej populácie;	• S významnejším rozširovaním siete zdravotníckych zariadení sa v najbližších rokoch neuvažuje; • Pomerne nízky počet zdravotníckych služieb poskytovaných priamo v obciach mikroregiónu; • Nevybudované zariadenia v obciach mikroregiónu pre prestarnutých obyvateľov;

• Zdravotný stav detskej populácie je relatívne dobrý, je potrebné ho však udržať, príp. zlepšiť; • Vybudovaná sieť úradov verejného zdravotníctva podporuje starostlivosť o zdravie občanov.	• Nedostatočné zdroje pre aktívnu politiku podpory zdravia.
3. Príležitosti	***4. Ohrozenia***
• Potreba skvalitnenia zdravotnej prevencie zvýšenie počtu preventívnych prehliadok, ktoré včas odhalia závažné ochorenia a nevhodné návyky; • Budovanie športových areálov v jednotlivých obciach pre všetky kategórie občanov na skvalitnenie ich životného štýlu a zdravia; • Postupné zlepšenie zdravotného stavu obyvateľov obcí mikroregiónu.	• Nepriaznivá situácia v rámci zlého technického stavu niektorých budov poskytujúcich zdravotnícke služby a nedostatočného vybavenia modernou prístrojovou technikou; • Nedostatočný model financovania zdravotného systému; • Pretrvávajúci pokles finančných prostriedkov na zdravotníctvo a sociálnu sféru; • Nevyužitie finančných prostriedkov z iných zdrojov, ako sú zdroje obcí (štrukturálne fondy EÚ, programy a iniciatívy EÚ, štátny rozpočet SR, zdroje Banskobystrického samosprávneho kraja); • Pasivita občanov vo vzťahu k vlastnému zdraviu.

3.8 Kultúra a kultúrna infraštruktúra

3.8.1 Východiskový stav

Kultúra vždy neodmysliteľne patrila do spektra spoločenského života každej krajiny. Vzájomné spoznávanie kultúr a jazykov iných národov vždy bolo najlepším prostriedkom na spoznávanie a pochopenie sa. Rôznorodosť a bohatosť kultúr jednotlivých národov celého sveta je najlepšou zárukou jej napredovania a rozmachu.

Kultúru treba chápať ako vnútorne rozmanitý celok, ktorého jedinečný a celostný tvar vyplýva z povahy a rôznorodosti jednotlivých skladobných prvkov a zo spôsobu ich vzájomného spojenia.

Svet nie je identický, jeho identita spočíva v rôznorodosti a rozličnosti. Jedinečnosť a neopakovateľnosť kultúry tkvie práve v tejto jej zložitosti jednotlivostí a celkov. Ani jedna kultúra však nevznikla z jedného prameňa, ale vytvorila sa zmiešaním kultúr zo všetkých jej podôb a ohraničení, či už kmeňových, náboženských alebo civilizačných, ako aj vzájomným ovplyvňovaním sa a prelínaním.

Kultúra ako súhrn duchovných a materiálnych hodnôt každého národa a všetkých národností zoskupených v tom ktorom štátnom útvare, je dôležitou súčasťou existencie spoločnosti a vplýva priamo i nepriamo na duchovný rozmer jej občanov. Je prostriedkom na rozvíjanie osobnosti, pestovanie vkusu, etických noriem, estetických návykov, ktoré majú svoj odraz v kultúrnosti a kultivovanosti myslenia a správania sa jednotlivca i spoločenských

skupín. Zároveň je však aj predpokladom na utváranie demokratického a humánneho občianskeho vedomia a konania.

Kultúra je spoločným menovateľom určitej skupiny, národa, štátu. Práve vyspelosť štátu sa meria jeho vzťahom k ľudským právam, demokratickou vyspelosťou a kultúrnou úrovňou. Kultúra je podstatným indikátorom stavu spoločnosti a kvality života jednotlivca v spoločnosti. Každý národ sa vo svete identifikuje predovšetkým práve prostredníctvom kultúry.

Kultúra je významným faktorom života občianskej spoločnosti, ktorý podstatnou mierou napomáha jej integrácii ako celku. Zároveň kultúra prispieva k rozvoju intelektuálnej, emocionálnej i morálnej úrovne každého človeka/občana a plní v tomto duchu a význame výchovno-vzdelávaciu funkciu. Spája daný štát s vonkajším svetom, no zároveň ho z neho aj vyčleňuje, pričom práve kultúra ho charakterizuje v porovnaní s ostatnými krajinami.

Kultúra plní aj dôležitú sociálnu funkciu. Prispieva k sebaidentifikácii občanov ako slobodných jedincov - individualít a k identifikácii občanov so spoločenstvom, v ktorom žijú, s obcou, regiónom i samotným štátom. Táto úloha kultúry má významný motivačný efekt. Participácia na kultúre vytvára zmysluplnú náplň voľného času, a preto je aj dôležitým preventívnym faktorom pred páchaním protispoločenských, či sociálno-patologických javov – ako je kriminalita, alkoholizmus, drogové závislosti, gamblerstvo a pod., ktorými je ohrozená predovšetkým mládež.

Pokiaľ má štát živú a slobodne sa rozvíjajúcu kultúru vo všetkých jej smeroch a oblastiach, demonštruje tým, že prosperuje aj ekonomicky a poskytuje istú úroveň právnej istoty. Právna istota a ekonomická prosperita pôsobia síce determinujúco na rozvoj kultúry, ide však o vzájomný vzťah. Iba kultúrny národ je schopný vytvoriť stabilne fungujúcu ekonomiku a silný štát.

Z hľadiska Ministerstva kultúry SR ako garanta podpory a rozvoja kultúry na Slovensku, je pre rozvoj miestnej kultúry najdôležitejšie, že štát prijíma garanciu o.i. aj v nasledujúcich oblastiach:

- vytvorenie prostredia umožňujúceho všetkým zúčastňovať sa na kultúrnom živote, angažovať sa vo vlastných tvorivých aktivitách a mať prístup ku kultúrnym hodnotám;
- podpora národnej kultúry a kultúry národnostných menšín a etnických skupín v jej rozmanitosti, rôznosti umeleckých foriem a nových trendov, s dôrazom na kvalitu a rovnosť šancí;
- transformácia kultúrnych inštitúcií vo verejnom sektore – ich pôsobenia, právnej formy, riadenia a financovania;
- vytvorenie prostredia umožňujúceho umeniu a kultúre byť nezávislým a dynamickým faktorom rozvoja občianskej spoločnosti a spolupodieľať sa na jej ekonomickom rozvoji;
- podpora rozvoja spolupráce verejného, neziskového a súkromného sektora v oblasti kultúry a kultúrneho priemyslu, vytvorenie prostredia a zabezpečenie podmienok pre kontinuálnu existenciu a rozvoj kultúrneho priemyslu;
- zabezpečenie ochrany a sprístupňovania kultúrneho dedičstva, jeho systematickej digitalizácie a informatizácie kultúrnej infraštruktúry;
- podpora výchovy v oblasti kultúry a umenia, vzdelávania profesií pre kultúrny priemysel;
- systematická tvorba nástrojov pre priblíženie kultúry a umenia deťom a mládeži;
- podpora medzinárodnej kultúrnej výmeny na území Slovenska a efektívnej prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí;

- vytvorenie podmienok na efektívne zapojenie kultúry do procesov rozvoja turistického ruchu a služieb.

3.8.2 Kultúrna infraštruktúra a kultúrne podujatia v obciach mikroregiónu Chopok juh

Na rozvoj kultúrneho a spoločenského života využívajú obce mikroregiónu Chopok juh predovšetkým priestory svojich kultúrnych domov (Bystrá, Dolná Lehota, Mýto pod Ďumbierom, Nemecká, Podbrezová, Predajná, Ráztoka), príp. kultúrno – spoločenských hál (Horná Lehota, Jasenie). Z obcí mikroregiónu len obec Jarabá nemá k dispozícii kultúrny, či iný typ spoločenského domu. V kultúrnych domoch/kultúrno-spoločenských halách pracujú spravidla buď na čiastočný úväzok pracovníci, príp. ich činnosť podľa potreby zabezpečujú zamestnanci obecných úradov. Priestory kultúrnych domov slúžia na stretnutia a schôdze organizácií, tanečné zábavy, plesy a ďalšie podujatia organizované obcou, príp. spoločenskými organizáciami pôsobiacimi v jednotlivých obciach. Obce disponujú spolu 12 sálami, v ktorých je 1 330 miest.

Len v Podbrezovej funguje jedno stále kino, ktoré disponuje s 364 miestami.

Ani v jednej z obcí mikroregiónu sa nenachádza amfiteáter, audiovizuálny, či digitálny klub.

Kultúrna infraštruktúra										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Kultúrny dom/Kultúrno-spoločenská hala	áno	áno	áno	nie	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Počet zamestnancov:	0	0	0	-	0	0	0	1	1 (na dohodu)	0
Počet sál:	1	1	1	-	2	1	3	1	1	1
Počet miest na sedenie:	80	150	150	-	100	130	270	250	100	100
Zriaďovateľ:	obec	obec	obec	-	obec + súkr. sektor	obec	obec	obec	obec	obec
Kino	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	áno	nie	nie
Počet miest:	-	-	-	-	-	-	-	364	-	-
Amfiteáter	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Počet miest:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Obecná knižnica	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno (3x)	áno	áno
Počet užívateľov:	10	50	88	5	59	44	150	309	46	30
Počet titulov:	1 507	2 500	9 239	500	5 077	4 200	1 500	5 350	3 868	1 026
Klub	áno	nie	nie	nie	nie	nie	áno	áno	nie	nie
Múzeum	nie	nie	nie	nie	nie	nie	áno	áno	nie	nie
Pamätný dom	áno	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Pamätná izba	nie	áno	áno	nie	áno	nie	áno	nie	nie	nie
Pamätná tabuľa	áno	nie	nie	nie	áno	áno	áno	áno	áno	nie
Obecný rozhlas	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Obecná kronika	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Obecné noviny	nie	áno	nie	nie	nie	áno	áno	áno	áno	áno

Tabuľka č. 17 Kultúrna infraštruktúra v obciach mikroregiónu Chopok juh

Kultúrne pamiatky, technické pamiatky, pamätihodnosti										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Národná kultúrna pamiatka	-	Pamätník II. Čs. paradesantnej brigády v Črmnom	Zvonica ECAV	-	Baroková zvonica	Kováčska vyhňa, Evanjelický kostol a.v., fara, škola, záhrada	-	-	Vodný mlyn	Hradisko Ss/2190
Súčasný stav:	-	dobrý	dobrý	-	vyhovujúci	dezolátny	-	-	zlý	dezolátny
Národná kultúrna pamiatka	-	-	-	-	Pomník Jána Švermu	-	-	-	-	-
Súčasný stav:	-	-	-	-	dobrý	-	-	-	-	-
Národná kultúrna pamiatka	-	-	-	-	Kováčska vyhňa	-	-	-	-	-
Súčasný stav:	-	-	-	-	vyhovujúci	-	-	-	-	-
Národná kultúrna pamiatka	-	-	-	-	Partizánsky bunker	-	-	-	-	-
Súčasný stav:	-	-	-	-	vyhovujúci	-	-	-	-	-
Národná kultúrna pamiatka	-	-	-	-	Pamätné miesto bojov SNP s pomníkom	-	-	-	-	-
Súčasný stav:	-	-	-	-	dobrý	-	-	-	-	-
Národná kultúrna pamiatka	-	-	-	-	Kostol sv. Kataríny	-	-	-	-	-
Súčasný stav:	-	-	-	-	dobrý	-	-	-	-	-
Národná kultúrna pamiatka	-	-	-	-	ľudové domy	-	-	-	-	-

Súčasný stav:	-	-	-	-	vyhovujúci	-	-	-	-	-
Technická pamiatka	-	-	-	-	-	-	-	Železničný most	Kelemeno v tunel	-
Súčasný stav:	-	-	-	-	-	-	-	dobrý	dobrý	-
Kultúrna pamiatka	-	Kaplnka najsvätejšej trojice	-	Zvonica ECAV	Kaplnka Povýšenia sv. Kríža	Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie	Pamätník obetiam 2. sv. vojny	-	Kalvária so 14. zastaveniami	Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie
Súčasný stav:	-	výborný	-	vyhovujúci	vyhovujúci	vyhovujúci	vyhovujúci	-	dobrý	vyhovujúci
Pamätihodnosť obce/Názov	zvonica	Mohyla obetiam lavíny v Kulichovej doline	Pomník padlým v 1. a 2. sv. vojne	Pomník padlým v SNP	-	-	Pomník osloboditeľov obce	Liatinové kríže	Pomník padlým v 1. sv. vojne	Kríž s Ježišom Kristom
Súčasný stav:	výborný	dobrý	dobrý	vyhovujúci	-	-	vyhovujúci	dobrý	vyhovujúci	vyhovujúci
Pamätihodnosť obce/Názov	-	Socha sv. Barbory, patrónky baníkov	-	-	-	-	Socha sv. Jána Nepomuckého	-	Budova fary	-
Súčasný stav:		výborný		-	-	-	vyhovujúci	-	dobrý	-
Pamätihodnosť obce/Názov	-	Pamätník Antonovi Anderlemu	-	-	-	-	-	-	-	-
Súčasný stav:	-	výborný	-	-	-	-	-	-	-	-
Pamätihodnosť obce/Názov	-	Pomník padlým v 1. a2 sv. vojne	-	-	-	-	-	-	-	-
Súčasný stav:	-	výborný	-	-	-	-	-	-	-	-
Cirkev:										
Počet kostolov:	1	1	2	0	1	2	2	2	1	1
Aký/Názov:	Rímsko-katolícky sv. Floriána	Rímsko-katolícky sv. Jána Krstiteľa	Rímsko-katolícky sv. Michala	-	Rímsko-katolícky sv. Kataríny	Evanjelický kostol a.v.	Rímsko-katolícky sv. Mikuláša	Rímsko-katolícky sv. Juraja	Rímsko-katolícky Zjavenia Pána	Rímsko-katolícky navštívenia

					Alexandrijskej					Panny Márie
Aký/Názov:	-	-	Evanjelický kostol a.v.	-	-	Rímsko-katolícky sv. Matúša	Rímsko-katolícky sv. Jozefa	Rímsko-katolícky sv. Štefana Uhorského	-	-

Tabuľka č. 18 Kultúrne pamiatky, technické pamiatky, pamätihodnosti a cirkev v obciach mikroregiónu Chopok juh

Bystrá:

Obec je rodiskom viacerých významných osobností, ktoré majú v obci svoje pamätné tabule – slovenský národovec Jaroslav Samuel Zachej a spisovateľ František Švantner. Básnik Marián Kováčik a Ing. arch. Adolf Priesol, bývalý profesor TU vo Zvolene majú odliatky svojich tvárí priamo na Pamätnom dome – Dome slávnych rodákov, ktorý obec vybudovala v rokoch 2012 – 2013 v rámci PPA projektov.

V obci sa nachádza Rímsko-katolícky kostol sv. Floriána a v roku 2014 obec z finančných príspevkov cirkvi, sponzorov a dobrovoľníkov vybudovala zvonicu.

Obec ako jedno z centier cestovného ruchu mikroregiónu žije aj bohatým kultúrnym životom. Počas celého roka obec v spolupráci so spoločenskými organizáciami obce organizuje celý rad kultúrnych podujatí – fašiangovú zábavu, stavanie mája, Mikuláša, či vianočné trhy. Najzaujímavejšou akciou je Súťaž o najchutnejšiu klobásu, ktorú obec pripravuje každoročne začiatkom roka.

V rámci aktivít neumeleckého zamerania - v obci pôsobí Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý má v súčasnosti 40 členov, z toho 4 členovia sú mladší ako 18 rokov. Mladiství obce založili Klub mládeže, ktorý vyvíja spoločensko - klubovo - športovú činnosť.

Obec vedie vlastnú Obecnú kroniku, do ktorej zaznamenáva významné jubileá spojené s obcou, ako i s jej obyvateľmi. Obecné noviny už obec v súčasnosti nevydáva.

Dolná Lehota:

Obec nachádzajúca sa v strede mikroregiónu Chopok juh má na svojom území niekoľko kultúrnych a historických pamätihodností - Kostol sv. Jána Krstiteľa z roku 1914 s nástennými maľbami Jozefa Hanulu, Kaplnku najsvätejšej trojice z roku 1818, Evanjelickú zvonicu z roku 1818, monument sv. Barbora ako pozostatok patrónky baníkov a banskej činnosti, Pamätník II. Čs. paradesantnej brigády Krpáčovo - Črmné, Pomník obetiam 1. a 2. sv. vojny, Pomník obetiam lavíny v Kulichovej, ako aj Pamätník Antona Anderleho, významného slovenského bábkara.

Obec je rodiskom viacerých významných osobností – Adalberta Šimčíka a jeho syna Kolomana Šimčíka (huslistu, učiteľa hudby, ktorý vyrábal husle podľa Stradivariho modelu), Karola Demutha (známeho fotografa), plk. Ivana Bellu (1. slovenského kozmonauta), Antona Anderleho (významného slovenského ľudového bábkara).

Obetiam 2. sv. vojny je venovaná aj Pamätná izba, ktorá je zriadená v časti miestnej reštaurácie Kukučka na Krpáčove.

Obec je rodiskom 1. slovenského kozmonauta plk. Ing. Ivana Bellu, na počesť ktorého obec každoročne organizuje podujatie Beh oslobodenia obce.

Počas celého roka obec v spolupráci s dobrovoľníckymi a spoločenskými organizáciami organizuje celý rad kultúrnych podujatí – fašiangový karneval, Hasičský deň Florián, Deň matiek, Mikuláš, či Vianočné koledy. V spolupráci s Ovčiarskym družstvom obec každoročne na Juraja (apríl) organizuje prehliadku heligonkárov - Posedenie pri heligónke a v novembri v spolupráci s občanom obce p. Ťažkým pripravuje Dolnolehotskú parádu – prehliadku šikovných rúk, umu a tradícií.

V obci pôsobí ženská spevácka skupina Lehotianka, ktorá má v súčasnosti 13 členiek, hudobná skupina Silo a lampa svieť! so 4 členmi a mužská spevácka skupina Chlapi z Lehoty, ktorá so svojimi 10 členmi sa viackrát zúčastnila domácich i zahraničných súťaží.

V rámci aktivít neumeleckého zamerania - v obci pôsobí Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý má v súčasnosti 58 členov, Jednota dôchodcov so 66 členmi a Združenie ťažko zdravotne postihnutých s 53 členmi.

Obec vedie Obecnú kroniku, do ktorej zaznamenáva významné jubileá spojené s obcou, ako i s jej obyvateľmi, pravidelne je aktualizovaná. Obecné noviny Dolnolehotská ročenka v súčasnosti vydáva obec z vlastných zdrojov, a to 1x ročne.

Horná Lehota:

Najstaršou sakrálnou pamiatkou je v obci Rímsko-katolícky kostol sv. Michala Archanjela z 2. pol. 17. storočia. Druhým kostolom v obci je Evanjelický kostol a.v.. Za zmienku stojí tiež Zvonica evanjelickej cirkvi a.v. s drevenou nadstavbou postavenou v roku 1789. Obetiam 1. a 2. svetovej vojny je v obci venovaný Pomník padlým obetiam, ktorý v roku 2005 obec zrekonštruovala z vlastných zdrojov.

V obci sa nachádza rodný dom i miesto posledného odpočinku Adama a Sama Chalupku. Na tomto dome je osadená aj Pamätná tabuľa venovaná revolučnému básnikovi Samovi Chalupkovi. V roku 1844 obec navštívila česká spisovateľka Božena Němcová, istý čas žil v obci aj spisovateľ Jozef Gregor Tajovský, ktorý pri hrobe S. Chalupku vysadil dve lipy.

Obec počas celého roka organizuje celý rad kultúrnych podujatí pre všetky vekové kategórie obyvateľov obce – Deň matiek, Posedenie pri guláši, Uvítanie detí do života, Mikuláš, či Vianočné posedenie pri borščí. Pre seniorov organizuje v spolupráci s Jednotou dôchodcov napr. Mesiac úcty k starším, pre mladých z obce zase každoročne počas letných mesiacov pripravuje rôzne zábavy, či diskotéky.

V rámci aktivít neumeleckého zamerania - v obci pôsobí Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý má v súčasnosti 30 členov, z ktorých 12 je do 18 rokov, aktívna je Jednota dôchodcov s 90 členmi a Poľovnícky zväz Richárovo so súčasnými 28 členmi.

Obec vedie Obecnú kroniku, do ktorej zaznamenáva významné jubileá spojené s obcou, ako i s jej obyvateľmi, pravidelne ju aktualizuje. Obecné noviny obec v súčasnosti nevydáva.

Jarabá:

V obci so súčasným rekreačným charakterom sa nachádza Zvonica postavená v roku 1848, patriaca do vlastníctva Evanjelickej cirkvi a.v. v Mýte pod Ďumbierom. Zvon bol odliaty v roku 1883 v Budapešti a nachádzajú sa na ňom obecné symboly.

Na území obce sa nachádza i historická pamätihodnosť obce – Pomník padlým v SNP.

Obec každoročne organizuje pre svojich obyvateľov, ako aj pre rekreantov, či návštevníkov obce podujatie Deň obce, a to v poslednú augustovú sobotu.

V rámci aktivít neumeleckého zamerania - v obci pôsobí občianske združenie Klub priateľov polície, ktoré má 70 členov a v súčasnosti sa aktívne stretáva 3x do roka.

Obec vedie Obecnú kroniku, do ktorej zaznamenáva významné jubileá spojené s obcou a s jej obyvateľmi, pravidelne ju aktualizuje. Obecné noviny obec v súčasnosti nevydáva.

Jasenie:

V obci možno navštíviť niekoľko kultúrnych pamiatok – neskorobarokový Rímsko-katolícky kostol sv. Kataríny Alexandrijskej z roku 1765 so starším bočným neskoro-renesančným oltárom z roku 1661 s obrazom od K.G. Gegera a rokokovou kazateľnicou, pozoruhodnú barokovú zvonicu z roku 1742, ktorá má tri veľké zvony a Kaplnku Povýšenia sv. Kríža z roku 1835.

Na území obce sa nachádzajú pamätihodnosti z novšej histórie obce – Pomník padlým v 1. sv. vojne, Pomník padlým v 2. sv. vojne, ako aj Pomník Jána Švermu, ktorý zahynul v blízkej Lomnistej doline počas SNP. V tejto doline sa nachádza aj Pamätná izba generála A.N. Asmolova, veliteľa Hlavného štábu partizánskeho hnutia, v jej blízkosti je aj cintorín a hroby padlých v bojoch pri oslobodzovaní obce v 2. svetovej vojne.

V obci sa nachádzajú aj dve pamätné tabule – Pamätná tabuľa padlým v 2. sv. vojne a Pamätná tabuľa padlým v SNP.

Počas celého roka aj táto obec mikroregiónu v spolupráci so spoločenskými organizáciami svojej obce pripravuje množstvo kultúrnych podujatí – fašiangovú veselicu s pochovávaním basy, Turíce – stavanie májov, oslavy Dňa detí, Oslavy výročia SNP v Lomnistej doline (podujatie konané v spolupráci s farským úradom Predajná), Odpusť Sedembolestná – poďakovanie Panne Márii za úrodu (spoločné podujatie obcí Jasenie a Predajná), slávnosť pri príležitosti Dňa úcty k starším, Príchod Mikuláša, či privítanie Nového roka. V polovici augusta obec organizuje Jasenské baranie hody - súťaž vo varení „baraních hŕč“, s ochutnávkou špecialít z baranieho mäsa a ovčiarskych výrobkov, spolu s ukážkami strihania oviec.

V obci pôsobí zmiešaný spevokol Chabenec, ktorý má v súčasnosti 10 členov, venujúcich sa zborovému spevu.

V rámci aktivít neumeleckého zamerania - v obci pôsobí Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý má v súčasnosti 30 členov, Jednota dôchodcov s 80 členmi, Slovenský červený kríž s 10 členmi a aktívny je aj Zbor pre občianske záležitosti so svojimi 5 členmi, ktorí sa podieľajú na rôznych podujatiach obce – jubileá občanov, uvítanie detí do života a pod. V obci pôsobí aj Slovenský zväz protifašistických bojovníkov, ktorý má v súčasnosti 50 členov podieľajúcich sa na organizácii niektorých kultúrno – športových podujatí v obci.

Obec vedie Obecnú kroniku, do ktorej zaznamenáva významné jubileá spojené s obcou, ako i s jej obyvateľmi, pravidelne ju aktualizuje. Obecné noviny obec v súčasnosti nevydáva.

Mýto pod Ďumbierom:

Obec nachádzajúca sa v doline Štiavničky má na svojom území dva kostoly – Evanjelický kostol a.v. postavený v rokoch 1822 – 1828 a Rímsko-katolícky kostol. sv. Matúša z roku 1840. Za zmienku stojí aj Kaplnka Panny Márie na Pohánskom z roku 1946, či Kováčska vyhňa postavená na začiatku 20. storočia, ktorá je však v súčasnosti v dezolátnom stave.

V obci sa nachádza niekoľko pamätných tabúľ – dve pamätné tabule sú venované spisovateľom Františkovi Švantnerovi a prof. Jánovi Števčekovi, DrSc. a dve pamätné tabule sú venované obetiam 1. a 2. svetovej vojny.

Obec každoročne organizuje počas celého roka pre svojich obyvateľov, ako aj pre rekreantov, či návštevníkov obce množstvo kultúrnych podujatí – fašiangový sprievod – bursa, dni obce, hody na sviatok patróna Matúša, Mikuláša, či vianočný koncert. Za osobitnú zmienku stoja dve podujatia - vystúpenie amatérskych divadelníkov každoročne sa koná začiatkom roka a vystúpenie amatérskych hudobníkov pod názvom Hudba pod Ďumbierom koncom augusta.

V obci pôsobí detský folklórny súbor Klások, ktorý má v súčasnosti 30 členov venujúcich sa spevu a tancom nielen z regiónu.

V rámci aktivít neumeleckého zamerania - v obci pôsobí Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý má v súčasnosti 40 členov a Zbor pre občianske záležitosti so svojimi 10 členmi, ktorí sa podieľajú na rôznych podujatiach obce, najmä pri jubileách občanov. Aktívny je aj miestny Klub vojenskej histórie ČSĽA, ktorého členovia sa snažia o zachovanie historických a technických pamiatok v obci a jej okolí.

Obec vydáva z vlastných zdrojov miestny občasník Mýtňan, vedie Obecnú kroniku, do ktorej zaznamenáva významné jubileá svojich občanov, ako aj samotnej obce.

Nemecká:

Obec skladajúca sa z troch častí – Nemecká, Dubová a Zámostie má taktiež dva kostoly. V časti Dubová je gotický Rímsko-katolícky kostol sv. Mikuláša z 15. storočia, ktorý bol zbarokizovaný v 18. storočí a upravený bol v 20. storočí. Vo svätyni kostola sa zachovala gotická klenba, avšak vnútorné zriadenie kostola je už z 20. storočia. V časti Zámostie je menší kostol s patrocíniom sv. Jozefa.

Na území obce sa nachádza Pamätník obetiam 2. sv. vojny – vápenka, ktoré je upravená na pietne miesto s pomníkom od akademickej sochárky Kláry Patakyovej. V rámci pomníka je aj Pamätná izba, kde sú vystavené dokumentačné materiály o poprave takmer 500 ľudí v januári 1944. V časti obce Nemecká sa nachádza aj Pomník obetiam SNP postavený hneď po skončení 2. svetovej vojny. V časti Zámostie je ďalšia pamätihodnosť - Socha sv. Jána Nepomuckého, patróna všetkých mostov a rodný dom Dominika Štubňa Zámostského, na ktorom je mu venovaná aj pamätná tabuľa.

V priestoroch miestnej základnej školy funguje Múzeum ľudovej architektúry, ktoré vzniklo v roku 2010, a ktoré na svojich vystavených modeloch pripomína a oživuje najmä mladým ľuďom život v minulosti. Vystavené sú výnimočné modely ľudovej architektúry a etnografické zbierky, ktoré sa viažu k jednotlivým regiónom Slovenska.

Obec počas celého roka organizuje celý rad kultúrnych podujatí pre všetky vekové kategórie obyvateľov i návštevníkov obce – stavanie májov, Deň matiek, Deň detí, ples hasičov, Mikuláša. V posledný júlový víkend obec každoročne pripravuje Dni obce, ktoré sú spojené s bohatým kultúrnym a športovým programom.

V obci pôsobí folklórny súbor Čierťaž, ktorý má v súčasnosti 30 členov, z toho 5 je mladších ako 18 rokov, venujúcich sa spevu a tancom najmä zo svojho regiónu. V obci pracuje aj divadelný ochotnícky súbor.

V rámci aktivít neumeleckého zamerania - v obci pôsobí Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý má v súčasnosti 25 členov, aktívna je aj Jednota dôchodcov, ktorá so svojimi 120 členmi vyvíja klubovo – spoločenskú činnosť v obci. V obci aktívne pôsobí aj Klub zdravia, ktorý vyvíja náučno – spoločenskú činnosť.

Obec vydáva z vlastných zdrojov štvrťročne Obecné noviny „Noviny spod Hradiska“, vedie aj Obecnú kroniku, do ktorej zaznamenáva významné jubileá spojené s obcou, ako i s jej obyvateľmi.

Podbrezová:

Obec pozostávajúca zo šiestich miestnych častí, symbolicky vyznačených aj v erbe obce. Dominantou časti obce Lopej je stredoveký Rímsko-katolícky kostol sv. Juraja, domunatou časti Podbrezová je Rímsko-katolícky neogotický kostol sv. Štefana Uhorského z roku 1892 so secesnými maľbami, vitrážnymi oknami a unikátnym kovovým oltárom.

V areáli Železiarní Podbrezová, a.s. sa nachádza Hutnícke múzeum, v ktorom si návštevníci môžu prezrieť históriu vzniku železiarní.

V miestnej časti Lopej bola v roku 2013 odhalená Pamätná tabuľa venovaná prvému hlásateľovi Slobodného slovenského vysielača v Banskej Bystrici prof. Ladislavovi Sárovi.

Obec každoročne organizuje počas celého roka pre svojich obyvateľov, ale aj pre návštevníkov obce množstvo kultúrnych a spoločenských podujatí – oslavy Dňa detí, Dňa matiek, mesiac Úcty k starším, Mikuláša, či vianočný koncert. Každoročne koncom apríla obec organizuje Jarnú slávnosť sv. Juraja, ktorou sa otvára turistická i poľnohospodárska sezóna obce.

V obci pôsobí detský folklórny súbor Klások, ktorého členovia sa venujú spevu a tancom z regiónu. Pôsobí tu aj Dychová hudba Železiarne Podbrezová, a.s. založená ešte v roku 1838, ktorá má v súčasnosti 40 členov.

V rámci aktivít neumeleckého zamerania - v obci pôsobí Dobrovoľný hasičský zbor, aktívna je Jednota dôchodcov, ako aj miestne Kluby dôchodcov, ktoré majú svoje zastúpenia v jednotlivých miestnych častiach obce - Podbrezovej, Lopeji i Štiavničke. V obci pôsobí aj Fotoklub Granus, ktorý založili 15 nadšenci fotografie s cieľom rozvoja fotografického a fotoamatérskeho umenia.

Obec vydáva z vlastných zdrojov obecné noviny „Podbrezovský spravodajca“, vedie aj Obecnú kroniku, do ktorej zaznamenáva významné jubileá spojené s obcou, ako i s jej obyvateľmi.

Predajná:

Obec v Horehronskom podolí žije bohatým kultúrno – spoločenským životom. Z historických pamiatok obce sú najdôležitejšie Rímsko-katolícky neskorogotický kostol Zjavenia Pána, postavený koncom 15. storočia s klenbou z polovice 17. storočia, neskorobarokovú faru z polovice 18. storočia a klasicistickú kúriu postavenú v 1. polovici 19. storočia. Obec má na kopci Hrádok postavenú Kalváriu so 14 zastaveniami krížovej cesty a Kaplnku Sedembolestnej Panny Márie, ktorej výstavba začala v 60-tych rokoch 19. storočia. Po roku 1952 boli púte zakázané a stavba chátrala. V roku 1992 v obci bola postavená nová kaplnka a krížová cesta. Pútnické miesto opäť plní svoje poslanie, 15. septembra sa tu každoročne konajú púte.

Na území obce sa nachádza národná kultúrna pamiatka Vodný mlyn z roku 1505, ktorého súčasný stav si vyžaduje rekonštrukciu. V intraviláne obce sa nachádza aj technická pamiatka Kelemenov tunel.

V obci sa nachádza Pomník obetiam 1. sv. vojny a Pamätná tabuľa k 30. výročiu SNP.

Obec každoročne organizuje počas celého roka pre svojich obyvateľov, ako aj pre návštevníkov obce množstvo kultúrnych podujatí – Maškarný ples/Fašiangy, Deň matiek, Deň detí – Rozprávkový les, vítanie Mikuláša, či vítanie Silvestra. Za osobitnú zmienku stojí každoročne organizované podujatie Dni obce, konané v auguste pri príležitosti vysviacky obecných symbolov, kde sú pre deti, mládež a všetky vekové kategórie občanov usporadúvané športové súťaže - Najsilnejší muž a žena Predajnej, ale aj kulinárske podujatie venované vareniu Najlepšieho guláša a Najlepšieho gulášmajstra. Výnimočné je podujatie Odpusť sedembolestná - poďakovanie Panne Márii za úrodu, ktoré pripravuje obec v spolupráci s miestnym cirkevným zborom, ako aj s obcou Jasenie každoročne v septembri

V obci pôsobí zmiešaný mužsko - ženský spevácky súbor Senior založený dôchodcami, ktorý má v súčasnosti 15 členov a vystupujú na rôznych spoločenských podujatiach.

V rámci aktivít neumeleckého zamerania - v obci pôsobí obecný Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý má v súčasnosti 10 členov a Zbor pre občianske záležitosti so svojimi 12 členmi, ktorí sa podieľajú na rôznych podujatiach obce, najmä pri jubileách občanov a vítaní detí do života. Aktívna je aj miestna Jednota dôchodcov, ktorá má v súčasnosti 50 členov.

Obec od roku 1999 vydáva z vlastných zdrojov obecné noviny Predajnianske zvesti, vedie Obecnú kroniku, do ktorej zaznamenáva významné jubileá spojené s obcou, ako i s jej obyvateľmi.

Ráztoka:

Obec ležiaca na hranici okresov Brezno a Banská Bystrica má vo svojom erbe znázornenú divo rastúcu čerešňu, ktorá sa kedysi hojne vyskytovala v okolí obce.

V obci sa nachádza malý kostol zasvätený sviatku navštívenia Panny Márie, postavený v roku 1840 a Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie postavená v roku 1942 na mieste bývalej kaplnky pochádzajúcej zo 14. storočia.

Na území obce sa nachádza národná kultúrna pamiatka evidovaná pod číslom Hradisko Ss/2190, ktorá v súčasnosti už takmer neexistuje. Ide o lokalitu výšinného hradiska s osídlením z doby bronzovej, mladšej doby železnej a zo stredoveku.

Pamätihodnosťou obce je aj Kríž s ukrižovaným Ježišom Kristom, ktorý sa nachádza pri vstupe do obce.

Obec každoročne organizuje počas celého roka pre svojich obyvateľov, miestnych chalupárov, ako aj pre návštevníkov obce množstvo kultúrnych podujatí – Deň matiek, Deň detí, Mesiac úcty k starším, vítanie jubilantov, vítanie Mikuláša, či vítanie detí do života. Za dôležitú zmienku stojí obcou každoročne organizovaný Ráztocký sviatok, ktorý sa koná v prvý júlový víkend, a v rámci ktorého prebieha taktiež Súťaž v pečení čerešňových koláčov a Súťaž o najdlhšiu štrúdľu regiónu. Na tomto podujatí sa prezentujú rôzne divadelné i folklórne súbory z okolia obce.

V obci pôsobí čisto ženská spevácka skupina, ktorá má v súčasnosti 6 členiek a vystupujú na rôznych spoločenských, kultúrnych podujatiach a cirkevných obradoch. Významným umeleckým kolektívom pôsobiacim v obci je aj Divadelný ochotnícky súbor Ráztočan založený v roku 2005, ktorý má v súčasnosti 30 členov, z toho 8 je mladších ako 18 rokov. Vo svojom repertoári má súbor celý rad divadelných hier a predstavení prezentovaných nielen v obci. Obidva súbory už získali niekoľko ocenení na súťažiach po celom Slovensku.

V rámci aktivít neumeleckého zamerania – v obci pôsobí občianske združenie Ráztocká čerešňa, ktorá so svojimi 30 členmi vyvíja aktivity miestneho spoločenského charakteru. Aktívna je aj miestna Jednota dôchodcov a Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý má 12 členov.

Obec vydáva z vlastných zdrojov dvakrát do roka obecné noviny Čerešnička, vedie Obecnú kroniku i Pamätnú knihu, do ktorých zaznamenáva významné jubileá spojené s obcou, ako i s jej obyvateľmi.

Kultúrna ponuka využiteľná pre potreby cestovného ruchu je v rámci jednotlivých obcí mikroregiónu Chopok juh pomerne rozmanitá a založená na určitých tradíciách, pričom dochádza k inovatívnym prvkom v ponuke, ktoré by zatraktívnili prostredie pre turistický ruch v obciach mikroregiónu a jeho okolí.

Je samozrejmé, že podpora ochrany tradícií a dlhodobých kultúrnych hodnôt nie je len samoúčelným vynakladaním finančných prostriedkov na zmysluplné využívanie voľného času. Ide o komplexný proces, ktorý má regionálny aj celoštátny význam. V prvom rade ide o upevňovanie vzťahu jednotlivca ku kolektívu, obci, regiónu a vlastnému štátu a následne o významný prvok v rámci rozvoja a podpory cestovného ruchu. Bohužiaľ, zo strany kompetentných činiteľov je tento aspekt rozvoja kultúrnych hodnôt dosiaľ nedocenený. Tento dlhodobý proces sa v konštatačnej podobe objavuje aj v kľúčových materiáloch Ministerstva kultúry SR - „Nepochopenie významu kultúrneho dedičstva pretrvávalo desaťročia počas bývalého režimu, trvá aj dnes v podmienkach neustále sa transformujúcej spoločnosti. Pritom nejde iba o nedocenenie kultúrneho a spoločenského významu dochovaných kultúrnych a historických hodnôt, ale aj o trvalé podcenenie ekonomického významu kultúrneho dedičstva, ktoré v každom vyspelom štáte je nielen zdrojom inšpirácie pre tvorbu nových hodnôt, ale aj zdrojom významných príjmov z rozvoja kultúrnej turistiky“.

Na základe údajov, ktoré poskytli obce, vo všetkých obciach mikroregiónu Chopok juh fungujú obecné knižnice, v Podbrezovej sú dokonca tri obecné knižnice. K dispozícii je v súčasnosti celkom 34 767 knižničných titulov pre viac ako 990 používateľov.

Obec Mýto pod Ďumbierom napr. každoročne poskytuje 400 € na nákup a obnovu knižničného fondu vo svojej obecnej knižnici.

Kultúrne podujatia				
Obec/Popis	**Názov podujatia**	**Termín konania**	**Periodicita**	**Organizátor/ spoluorganizátor**
Bystrá:	**Súťaž o najlepšiu klobásu**	január - február	1x ročne	obec
	Fašiangová zábava – pochovávanie basy	február	1x ročne	DHZ/obec
	Stavanie mája	máj	1x ročne	obec/DHZ
	Dni sv. Floriána	máj	1x ročne	DHZ/obec
	Dni obce	júl	1x ročne	obec
	Mesiac úcty k starším	október	1x ročne	obec
	Vianočné trhy - Mikuláš	december	1x ročne	obec
Dolná Lehota	**Fašiangy - Karneval**	február	1x ročne	MŠ, ZŠ/obec
	Posedenie pri Heligónke	apríl	1x ročne	Ovčiarske družstvo/obec
	Deň matiek	máj	1x ročne	obec/ MŠ, ZŠ
	Hasičský deň sv. Floriána	júl	1x za 4 roky	obec/DHZ
	Oslavy SNP	august	1x ročne	obec
	Blahoželanie jubilantom	október	1x ročne	obec
	Dolnolehotská paráda	november	1x ročne	Peter Ťažký/obec
	Mikuláš	december	1x ročne	MŠ, ZŠ/obec
	Vianočné koledy	december	1x ročne	Zväz zdravotne ťažko postihnutých/obec
Horná Lehota	**Prechod obcou**	marec	1x ročne	TJ Horná Lehota/obec/ZPB
	Deň matiek	máj	1x ročne	MŠ, ZŠ/obec
	Posedenie pri guláši	jún	1x ročne	Jednota dôchodcov/obec
	zábavy, diskotéky	jún - august	1x mesačne	obec
	Mesiac úcty k starším	október	1x ročne	Jednota dôchodcov/obec
	Uvítanie detí do života + jubilanti obce	november	1x ročne	obec/MŠ, ZŠ, ZPOZ
	Mikuláš	december	1x ročne	MŠ, ZŠ/obec
	Vianočný boršč a punč	december	1x ročne	obec/Nelostav
	Akcie pre dôchodcov	február - december	5 - 6x ročne	Jednota dôchodcov/obec
Jarabá	**Deň obce**	august	1x ročne	obec

Jasenie	**Fašiangová veselica – pochovávanie basy**	február	1x ročne	DHZ/obec
	Turíce – stavanie májov	máj - jún	1x ročne	DHZ/obec
	Deň detí – Rozprávkový les	máj - jún	1x ročne	obec/MŚ, ZŚ
	Súťaž o „Naj držku“	júl	1x ročne	Kochuľa – Ján Glemba
	Jasenské baranie hody	august	1x ročne	obec
	Oslavy SNP	august	1x ročne	obec/farský úrad
	Odpusť sedembolestná - poďakovanie Panne Márii za úrodu	september	1x ročne	obec/cirkevný zbor
	Úcta k starším	október	1x ročne	obec
	Príchod Mikuláša	december	1x ročne	obec
	Privítanie nového roka	december/január	1x ročne	obec
Mýto pod Ďumbierom	**Vystúpenia amatérskych divadelníkov**	január	1x ročne	obec
	Fašiangový sprievod - bursa	február - marec	1x ročne	obec/OZ Ďumbierik
	Oslavy Dňa detí – prechádzka rozprávkovým lesom	máj - jún	1x ročne	obec/OZ Ďumbierik/MŚ
	Dni obce	júl	1x ročne	obec
	Hudba pod Ďumbierom	august - september	1x ročne	obec
	Hody – sviatok sv. Matúša	september	1x ročne	obec/OZ Ďumbierik
	Mikuláš	december	1x ročne	obec/MŚ
	Vianočný koncert	december	1x ročne	obec
Nemecká	**Ples hasičov**	január	1x ročne	DHZ/obec
	Stavanie májov	máj	1x ročne	DHZ/obec
	Deň matiek	máj	1x ročne	obec/MŚ, ZŚ
	Deň detí	jún	1x ročne	obec/MŚ, ZŚ
	Deň obce	júl	1x ročne	obec
Podbrezová	**Jarná slávnosť sv. Juraja**	apríl	1x ročne	obec
	Deň matiek	máj	1x ročne	obec
	Deň detí	jún	1x ročne	obec
	Úcta k starším	október	1x ročne	obec
	Mikuláš	december	1x ročne	obec
	Vianočný koncert	december	1x ročne	obec

Predajná	**Detský karneval, Maškarný bál, Fašiangy, pochovávanie basy**	február	1x ročne	obec
	Výstava k Veľkej noci, predaj výrobkov	apríl	1x ročne	obec/MŠ, ZŠ/MO JD
	Deň matiek	máj	1x ročne	obec/MŠ, ZŠ
	MDD – Rozprávkový les	jún	1x ročne	obec/MO JD/DHZ
	Dni obce + súťaž o Naj guláš a Naj gulášmajstra	august	1x ročne	obec/dobrovoľníci
	Odpusť Sedembolestná - poďakovanie Panne Márii za úrodu	september	1x ročne	obec/cirkevný zbor
	Mesiac úcty k starším	október	1x ročne	obec/MŠ, ZŠ
	Mikuláš	december	1x ročne	obec
	Vítame Silvestra	december	1x ročne	obec
	Prijatie jubilantov a vítanie detí do života	január - december	12x ročne	obec
Ráztoka	**Deň matiek**	máj	1x ročne	obec
	Oslavy MDD	jún	1x ročne	obec
	Ráztocký sviatok + Súťaž v pečení čerešňových koláčov a Súťaž o najdlhšiu štrúdľu regiónu	júl	1x ročne	obec
	Mesiac úcty k starším	október	1x ročne	obec
	Prijatie jubilantov	október	1x ročne	obec
	Uvítanie detí do života	november	1x ročne	obec
	Mikuláš	december	1x ročne	obec

Tabuľka č. 19 Kultúrne podujatia v obciach mikroregiónu Chopok juh

SWOT analýza – Kultúra a kultúrna infraštruktúra	
1. Silné stránky	***2. Slabé stránky***
• Snaha o zachovanie tradičnej ľudovej kultúry, tradičných remesiel a folklóru; • Posilňovanie miestneho povedomia u obyvateľov obce, s dôrazom na mladých ľudí; • Existencia folklórnych, hudobných a divadelných ochotníckych súborov s dobrou tradíciou; • Rôznorodá ponuka klasických i tradičných kultúrnych a spoločenských podujatí v obciach mikroregiónu počas celého roka; • Pravidelné vydávanie miestnych/obecných novín; • Každá obec mikroregiónu má vedenú vlastnú obecnú kroniku, príp. pamätnú knihu.	• Nedostatok finančných prostriedkov určených na kultúru; • Absencia ďalších objektov na kultúrne účely – amfiteátre, kiná, internetové kluby, digitálne kluby a pod.; • Malý záujem miestnych podnikateľov o podporu miestnych kultúrnych aktivít; • Zlý technický stav mnohých kultúrnych pamiatok a objektov na kultúru; • Zanikajúce praktiky ľudovej umeleckej výroby; • Neexistencia umeleckých škôl; • Obmedzené možnosti využívania finančných prostriedkov z EÚ, príp. z iných zdrojov.
3. Príležitosti	***4. Ohrozenia***
• Oživovanie tradičnej ľudovej kultúry a tradičných ľudových zručností; • Rekonštrukcie, obnovovanie a modernizácia objektov obcí slúžiacich na kultúru a kultúrnych pamiatok; • Využívanie finančných prostriedkov zo zdrojov SR, ako aj z iných , najmä EÚ; • Oživenie cestovného ruchu, najmä kultúrneho turizmu; • Vytvorenie ďalších objektov na kultúru (amfiteátre, kiná, digitálne kluby, internetové kluby a pod.); • Oživovanie záujmu najmä mladých o tradičnú ľudovú kultúru a remeslá.	• Nedostatočné využívanie finančných zdrojov mimo rozpočtu obcí – štátnych zdrojov SR, Banskobystrického samosprávneho kraja a štrukturálnych fondov EÚ; • Nedostatok finančných prostriedkov na realizáciu projektov a zámerov obcí; • Neochota obcí mikroregiónu spolupracovať na realizácii spoločných programov a projektov; • Pokles záujmu občanov o kultúru a kultúrne podujatia; • Nezáujem turistov o kultúrny turizmus; • Slabá kúpyschopnosť obyvateľstva sa prejaví aj na oblasti kultúry.

Priority a opatrenia v oblasti kultúry:

Priorita 1 Podpora obnovy centier obcí a rozvoj iných dôležitých častí obcí
Opatrenie 1.1 Skultúrniť prostredie obcí;
Opatrenie 1.2 Vytvoriť informačný systém obcí a mikroregiónu;
Opatrenie 1.3 Vytvoriť spoločný vizuál obcí a mikroregiónu.

Priorita 2 Modernizácia objektov slúžiacich na kultúrne a spoločenské účely
Opatrenie 2.1 Objekty obcí modernizovať s cieľom vytvoriť z nich kultúrne a spoločenské centrá obcí;
Opatrenie 2.2 Rekonštruovať kultúrne zariadenia s cieľom zabezpečenia priestorov pre zmysluplné využívanie voľného času, s dôrazom na deti a mládež;
Opatrenie 2.3 Vytvárať spoločenské priestory s prístupom na internet.

3.9 Školstvo, školská infraštruktúra a šport

3.9.1 Východiskový stav

Vláda vo svojom programovom vyhlásení deklaruje, že „vláda si uvedomuje dôležitosť spolupráce s miestnou a regionálnou samosprávou, so Združením miest a obcí Slovenska a s Odborovým zväzom pracovníkov školstva a vedy na Slovensku v súvislosti s plnením priorít v školstve“. Základné školstvo je „vstupnou bránou“ do vzdelávacej sústavy. Od jeho úrovne sa odvíja úroveň a kvalita stredného, učňovského a vysokého školstva. Vláda vytvorí legislatívny rámec na obsahovú prestavbu výchovy a vzdelávania na základných a stredných školách.

Vláda podporí predškolskú prípravu detí. Posúdi vyňatie materských škôl zo zákona o školských zariadeniach a ich zaradenie do školského zákona ako prvého stupňa školského systému. Vychádza pritom z poznania, že materská škola je nezastupiteľná pri príprave detí po stránke rozumovej, telesnej a socio - emocionálnej. Dôležitú úlohu má pre deti zo sociálne slabšieho rodinného prostredia a pre deti so špeciálnymi potrebami.

Vláda v legislatívnej oblasti pripravila moderný zákon o výchove a vzdelávaní ako základného predpokladu obsahovej reformy v školstve, ako aj zákon o postavení pedagogických pracovníkov a ostatných zamestnancov pôsobiacich na všetkých stupňoch vzdelávacej sústavy. Zákon sa vyznačuje novým motivujúcim platovým systémom, odborným rastom a sociálnym statusom. Tým sa vytvárajú predpoklady na systémovú zmenu v obsahovej náplni školstva spojenú s prehĺbením jazykovej prípravy, rozvojom počítačovej gramotnosti a komunikačných schopností, s podstatne rozsiahlejším využitím moderných didaktických pomôcok, najmä informačných technológií a multimediálnej techniky vo vyučovacom procese. Zákon vytvorí aj podmienky pre výchovu a vzdelávanie talentovaných žiakov, znevýhodnených skupín detí, monitorovanie úrovne a kvality výchovy a vzdelávania. Vláda SR bude dbať na to, aby sa znižoval počet detí a žiakov v jednotlivých triedach.

Národný program výchovy a vzdelávania SR predpokladá zmenu na rôznych úrovniach riadenia v rovine kvalitatívnej aj kvantitatívnej. Predpokladá zmeny v cieľoch, obsahu, metódach aj formách, zmenu v postavení učiteľa, vo vzťahu učiteľ – žiak v samotných školách. V súčasnosti prechádza sieť škôl racionalizáciou, ktorá vychádza z ekonomických podmienok. Tá však musí mať z hľadiska udržania kvality výchovno - vzdelávacieho procesu svoje hranice. Musí umožňovať rozvoj školstva, rozvoj tvorivosti, odbornej, jazykovej a informačnej vybavenosti svojich absolventov. Ak budú školy v obciach a regiónoch stabilizovanou oblasťou, budú utvárať predpoklady ekonomickej prosperity a zvyšovania životnej úrovne jeho obyvateľov.

Národný program výchovy a vzdelávania na najbližších 20 rokov v SR sa opiera o nasledujúce piliere:

- byť vo svete, Európe, na pulze moderného času, vedy, výskumov, poznatkov a pritom ostať sebou;
- zaviesť do praxe teóriu tvorivo – humánnej výchovy;
- zmeniť obsah učiva, redukovať ho, urobiť ho funkčnejším, kontrolovateľnejším a životnejším;
- diverzifikácia ciest, spôsobov, metód a foriem vzdelávania a výchovy;
- učiteľ – rozhodujúci činiteľ vo výchove;
- finančné zabezpečenie moderného výchovno - vzdelávacieho systému;
- podporné služby školy - informačné technológie,
- ovládanie cudzích jazykov;

- odborné a celoživotné vzdelávanie;
- zabezpečenie transformácie školstva.

V súlade s celoeurópskymi princípmi budovania spoločnosti založenej na vedomostiach bude nevyhnutné vo veľkej miere zvýšiť kvalifikačnú úroveň obyvateľstva Slovenska nielen prijatím potrebnej legislatívy, ale tiež zvýšením investícií do vzdelania, rekvalifikácií, ale i celoživotným vzdelávaním.

Vzdelávanie musí zabezpečiť všeobecné zručnosti pre všetkých žiakov a predovšetkým odrážať súčasné a očakávané potreby trhu práce. Zmeny v systéme školstva musia zabezpečiť vysokú mieru slobody žiaka vybrať si školu a možnosť školy vybrať si formu a obsah vzdelávania. To musí byť spojené s univerzálnym a prepracovaným systémov merania kvality učenia, inštitúcií a zriaďovateľov. Zároveň je potrebné zlepšovať moderné vybavenie škôl na všetkých stupňoch vzdelávania.

Prenesené kompetencie - základné školy:

Objem finančných prostriedkov na *osobné náklady*, t.j. na mzdy a odvody závisí od výšky mzdových normatívov stanovených MŠVVaŠ SR v nadväznosti na:

- počty žiakov každej školy – stav k 15. 9. prepočítané na celý kalendárny rok;
- počty pedagogických a nepedagogických zamestnancov vypočítaných MŠ SR normatívnym spôsobom na základe prepočítaného ročného počtu žiakov.

Objem finančných prostriedkov na *prevádzkové náklady*, t.j. na tovary a ďalšie služby závisí od výšky prevádzkových normatívov stanovených MŠVVaŠ SR. 100% normatív na prevádzku je súčtom normatívu tepla, prevádzkového normatívu a normatívu na výchovno-vzdelávací proces.

Originálne kompetencie:

Predškolské zariadenia (materské školy), školské jedálne, školské kluby sú hradené z finančných prostriedkov z fiškálnej decentralizácie verejných prostriedkov vyčlenených pre obce a z možnosti daných rozpočtom jednotlivých obcí. Spoluprácou obcí prehodnotiť počet školských zariadení a efektívnejšie využiť existujúce kapacity.

Pri rozhodovaní o existujúcej sieti školských zariadení je nevyhnutné zvážiť skutočnosť, že školy v obciach plní nielen vzdelávaciu funkciu, ale je významným obecnotvorným prvkom, podporujúci integritu obce sa jej obyvateľov, podporujúci rozvoj kultúry a vzdelania obce.

Racionalizáciu školských zariadení v mikroregióne Chopok juh ovplyvňuje hlavne nedostupnosť, resp. zlá dostupnosť podhorských obcí v zimných mesiacoch, čo komplikuje školskú dochádzku nielen medzi jednotlivými obcami, ale aj vo vnútri obcí. Značná časť školských budov je pritom v nevyhovujúcom technickom stave, Jedinou vhodnou cestou na zlepšenie vyučovacieho procesu sa tak ukazuje rekonštrukcia a modernizácia existujúcich školských zariadení, prípadne prehodnotenie účelu využitia jednotlivých budov a ich efektívnejšie využitie.

Väčšina obcí vypracovala a predložila v tejto oblasti projekty na čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ a predložila ich v priebehu rokov 2004 – 2013 na schválenie. Skvalitnenie vyučovacieho procesu je pritom jedným zo základných predpokladov rozvoja mikroregiónu a jeho obcí v nasledujúcom období.

3.9.2 Predškolské zariadenia, základné a ostatné školské zariadenia

Bystrá:

V obci nefunguje ani jedno školské zariadenie, obec nedisponuje ani materskou školou, základnou školou, ani základnou umeleckou školou.

Deti predškolského veku (v súčasnosti 3 deti) navštevujú Materskú školu v Mýte pod Ďumbierom, odvoz detí je zabezpečovaný rodičmi z vlastných zdrojov.

V súčasnosti 7 detí navštevuje 1. a 2. stupeň ZŠ v Brezne, odvoz detí je zabezpečený individuálne rodičmi, autobusom alebo autom.

Obec nedisponuje základnou umeleckou školou.

Dolná Lehota:

V obci sa nachádza spoločná budova pre materskú školu a 1. stupeň základnej školy. V súčasnosti materskú školu navštevuje 19 detí len z obce a základnú školu 16 detí 1. stupňa v dvoch triedach taktiež len z obce. Kapacita tried 1. stupňa ZŠ je 30 miest. Budova má pre MŠ a ZŠ spoločnú kuchyňu a spoločný dvor. Z celkového počtu 5 zamestnancov sú 4 odborní zamestnanci a 1 prevádzkový pracovník (údržbár/kurič). Škola je dobre vybavená školskými pomôckami, disponuje 12 počítačmi pripojenými na internet, ktoré sú využívané v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu na výučbu informatiky a zvyšovanie počítačovej gramotnosti, na vyučovanie sa využívajú aj interaktívne tabule. Priestory školskej telocvične sú vyžívané aj na mimoškolskú činnosť, v popoludňajších hodinách nielen žiakmi školy, ale aj vo večerných hodinách, a to dospelými obyvateľmi obce.

Budova MŠ a ZŠ je v súčasnosti v zlom technickom stave, je nevyhnutná rekonštrukcia, predovšetkým výmena okien, zateplenie a zmena palivovej základne.

Obec nedisponuje základnou umeleckou školou, toto zariadenie supluje ZUŠ v Brusne.

Horná Lehota:

V obci je v prevádzke spoločná budova pre materskú školu a 1. stupeň základnej školy. V súčasnosti materskú školu navštevuje 21 detí len z obce a základnú školu 21 detí v štyroch triedach väčšinou len z obce (1 žiak je z Bystrej). Budova má pre MŠ a ZŚ spoločnú kuchyňu, spoločnú telocvičňu i dvor. Priestory telocvične sa nevyužívajú na mimoškolskú činnosť, slúžia len na výchovno – vzdelávaciu činnosť žiakov školy. Z celkového počtu 7 zamestnancov sú 4 odborní a 3 prevádzkoví pracovníci (údržbár/kurič, kuchárka, upratovačka). Na škole je učebňa s 15 počítačmi pripojenými na internet, ktoré sú využívané v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu na výučbu informatiky a celkovú počítačovú gramotnosť.

Žiaci 2. stupňa navštevujú ZŠ v Brezne, Podbrezovej a Valaskej. Obec nedisponuje základnou umeleckou školou.

Jarabá:

V obci nefunguje ani jedno školské zariadenie, obec nedisponuje ani materskou školou, základnou školou, či základnou umeleckou školou.

Jasenie:

V obci sa nachádza budova materskej školy a budova pre 1. stupeň základnej školy. Materskú školu v súčasnosti navštevuje 36 detí prevažne z obce (2 deti sú z Predajnej). MŠ nemá vlastnú kuchyňu, stravu pre deti vozia zo školskej jedálne miestnej základnej školy. Z 5 zamestnancov MŠ sú 4 odborní a 1 je prevádzková pracovníčka (školníčka/upratovačka).

1. stupeň základnej školy navštevuje 40 detí v troch triedach len z obce. Z 5 zamestnancov ZŠ sú rovnako ako v MŠ 4 odborní zamestnanci a 1 je prevádzková pracovníčka (školníčka/upratovačka). Na škole je 15 počítačov s pripojením na internet, ktoré sú využívané

v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu na výučbu informatiky a zvyšovanie počítačovej gramotnosti.

Žiaci 2. stupňa navštevujú ZŠ v Predajnej, Brezne a Podbrezovej.

Obec nedisponuje základnou umeleckou školou, toto zariadenie supluje ZUŠ v Brusne, odkiaľ chodí do obce 1x týždenne učiteľka hudby a výučby na hudobné nástroje.

Mýto pod Ďumbierom:

V obci je v prevádzke budova materskej školy, ktorú v súčasnosti navštevuje spoločne v jednej triede 15 detí priamo z obce, ale aj z Bystrej, Hornej Lehoty, Jarabej a Vyšnej Boci – Čertovici. Výchovu detí zabezpečujú 5 zamestnanci, z toho 2 sú odborní a 3 prevádzkoví pracovníci. MŠ má vlastnú kuchyňu a školský dvor.

Základná škola bola v obci zrušená v roku 2008. Obec zabezpečuje odvoz žiakov 1. stupňa zväčša do ZŠ v Brezne na vlastné náklady, rodičia dostávajú od obce finančný príspevok do výšky vlakového cestového lístka.

Odvoz detí 2. stupňa ZŠ je zabezpečený individuálne rodičmi, autobusom alebo autom.

Obec nedisponuje základnou umeleckou školou.

Nemecká:

V obci sa nachádza materská škola, ktorú v súčasnosti navštevuje v troch triedach 50 detí prevažne z tejto obce, ale aj z Ráztoky. MŠ má vlastnú kuchyňu a školský dvor. Výchovnú činnosť MŠ zabezpečuje 5 odborných zamestnancov, o prevádzku budovy sa stará 1 prevádzková pracovníčka (upratovačka/školníčka).

V obci je v prevádzke aj budova základnej školy s 1. a 2. stupňom V súčasnosti 1. stupeň ZŠ navštevuje v štyroch triedach 56 detí z obce, ako aj z obcí Predajná a Ráztoka. 2. stupeň ZŠ navštevuje v piatich triedach 68 detí z obce a taktiež z obcí Predajná a Ráztoka. Budova školy je veľká, jej kapacita je až 360 miest, v súčasnosti je využitá len z jednej tretiny. ZŠ má vlastnú kuchyňu, telocvičňu i školský dvor. Z celkového počtu 33 zamestnancov je 27 kvalifikovaných odborných zamestnancov a 6 je prevádzkových pracovníkov. Na škole je učebňa s 30 počítačmi pripojenými na internet, ktoré sú využívané v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu na výučbu informatiky. Priestory školskej telocvične sú vyžívané aj na mimoškolskú činnosť, v popoludňajších hodinách nielen žiakmi školy, ale aj vo večerných hodinách, a to dospelými obyvateľmi obce.

Budovy MŠ a ZŠ sú v súčasnosti v zlom technickom stave, je nevyhnutná ich rekonštrukcia, predovšetkým výmena okien, dverí a zateplenie, ale aj výmena vnútorného zariadenia budov – podlahy, lavice, sociálne zariadenia.

Obec nedisponuje základnou umeleckou školou, toto zariadenie supluje ZUŠ v Brusne, odkiaľ chodí do obce 1x týždenne učiteľka hudby, výtvarného umenia a výučby na hudobné nástroje (husle, klavír).

Podbrezová:

V obci sú v prevádzke 3 materské školy, ktoré sa nachádzajú v jednotlivých miestnych častiach obce – MŠ v Podbrezovej, MŠ v Lopeji a MŠ v Štiavničke. MŠ v Podbrezovej a MŠ v Štiavničke disponujú vlastnou školskou jedálňou. MŠ v miestnej časti Lopej má výdajnú školskú kuchyňu. Zároveň v budovách MŠ v Podbrezovej a Lopeji sa nachádzajú obecné knižnice.

Obec disponuje základnou školou, ktorú navštevujú žiaci z troch obcí školského obvodu - Podbrezová, Dolná Lehota a Horná Lehota. Vyučovanie je realizované v dvoch školských budovách. V hlavnej budove školy – v strede obce Podbrezová na sídlisku Kolkáreň, kde sú umiestnené štyri triedy z 1. stupňa (po jednej triede v každom ročníku) a celý 2. stupeň (šesť tried) a oddelenie školského klubu. Druhá budova, elokované pracovisko, sa nachádza na

sídlisku Štiavnička, kde sú umiestnené tri triedy z 1. stupňa (po jednej triede v 1., 2. a 3. ročníku) a tiež jedno oddelenie školského klubu. Obidve budovy ZŠ navštevuje spolu 230 žiakov. V hlavnej budove školy sa nachádzajú odborné učebne a špecifické priestory - odborné učebne chémie a fyziky, odborná učebňa jazykového laboratória, počítačové učebne vybavené PC pripojenými na internet, tlačiarňami, scanerom, web kamerou, dataprojektorom a notebookom, multimediálna učebňa s interaktívnou tabuľou, vizualizérom a TV prijímačom, školská dieľňa a cvičná kuchynka. Súčasťou multimediálnej učebne je aj školská knižnica. ZŠ disponuje školským areálom s vlastnou školskou záhradou a skleníkom, telocvičňou, miniposilňovňou a vlastnou školskou kuchyňou. Počítačové učebne môže využívať aj verejnosť, dospelí obyvatelia obce na zvýšenie svojej počítačovej gramotnosti. V hlavnej budove školy ordinuje aj detská lekárka.

Obec nedisponuje základnou umeleckou školou, túto supluje ZUŠ vo Valaskej, príp. ZUŠ v Brusne.

Prvý deň nového školského roka 2006/2007 sa stal zároveň dňom otvorenia Súkromného gymnázia Železiarní Podbrezová so zameraním na telesnú výchovu. V súčasnosti na gymnáziu študuje 170 žiakov v 8 triedach.

V obci pôsobí aj Súkromná stredná odborná škola hutnícka Železiarne Podbrezová, ktorá vznikla zlúčením SOU strojárskeho Piesok so SOU hutníckym Podbrezová v roku 1996. V roku 2003 sa SOU hutnícke pretransformovalo na súkromné učilište a jeho zriaďovateľom sa stali práve Železiarne Podbrezová, a. s. Prijatím nového zákona o výchove a vzdelávaní sa od 1.9.2008 zmenil názov školy na súčasný SSOŠH ŽP. Táto škola zabezpečuje potreby regiónu Horehronia na základe požiadaviek rodičov a trhu práce, s ohľadom na požiadavky a potreby Železiarní Podbrezová, a.s.

Predajná:

V obci sa nachádza materská škola, ktorú v súčasnosti navštevuje v dvoch triedach 40 detí prevažne z tejto obce, ale aj z Nemeckej a Jasenia. MŠ má kuchyňu spoločnú so ZŠ a školský dvor. Výchovnú činnosť MŠ zabezpečujú 4 odborní zamestnanci, o prevádzku budovy sa stará 1 prevádzkový pracovník.

Obec má základnú školu s 1. a 2. stupňom V súčasnosti 1. stupeň ZŠ navštevuje v štyroch triedach 52 detí z obce, ale aj z obcí Nemecká, Jasenie, Podbrezová/Lopej. 2. stupeň ZŠ navštevuje v piatich triedach 98 detí z obce a taktiež z obcí Nemecká, Jasenie, Podbrezová/Lopej. Výchovno-vzdelávaciu činnosť školy zabezpečuje 31 zamestnancov, z toho 26 sú kvalifikovaní odborní zamestnanci a o chod školy sa starajú 5 prevádzkoví pracovníci. ZŠ má spoločnú kuchyňu s MŠ a vlastnú telocvičňu a školský dvor. V základnej škole funguje Školský klub detí, v rámci ktorého žiaci rozvíjajú svoje mimoškolské a voľnočasové aktivity. V škole je učebňa s 37 počítačmi pripojenými na internet, ktoré sú využívané v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu na výučbu informatiky a zvyšovanie počítačovej gramotnosti. Priestory telocvične sú vyžívané aj na mimoškolskú činnosť, v popoludňajších hodinách nielen žiakmi školy, ale aj vo večerných hodinách, a to dospelými obyvateľmi obce. V areáli školy sa nachádzajú 2 tenisové kurty, ktoré taktiež môže využívať aj verejnosť, nielen žiaci ZŠ.

Obec nedisponuje základnou umeleckou školou, toto zariadenie supluje ZUŠ vo Valaskej, odkiaľ chodí do obce 1x týždenne učiteľka hudby, výtvarného umenia a výučby na hudobné nástroje (klavír, flauta, keybord).

Ráztoka:

V obci nefunguje ani jedno školské zariadenie, obec nedisponuje ani materskou školou, základnou školou, ani základnou umeleckou školou.

Deti predškolského veku (v súčasnosti 8 deti) navštevujú Materskú školu v Nemeckej, odvoz detí je zabezpečovaný rodičmi individuálne, z vlastných zdrojov.

Žiaci 1. a 2. stupňa (v súčasnosti je ich 16) navštevujú taktiež ZŠ v Nemeckej, odvoz detí je zabezpečený individuálne rodičmi, autobusom alebo autom.

Obec nedisponuje základnou umeleckou školou, toto zariadenie supluje ZUŠ v Brusne.

3.9.3 Školstvo a školské zariadenia v mikroregióne Chopok juh

V mikroregióne Chopok juh nie sú žiadne školské zariadenia v troch obciach – Bystrá, Jarabá a Ráztoka, čo súvisí s ich dlhodobo nepriaznivým demografickým vývojom, geografickou polohou a postupnou premenou na tzv. víkendové, chalupárske obce.

V ostatných obciach mikroregiónu je v súčasnosti 9 predškolských zariadení – materských škôl, ktoré zamestnávajú celkom 34 pedagogických zamestnancov a 14 nepedagogických, prevádzkových pracovníkov. V jednotlivých 16 triedach je umiestnených celkom 289 detí. Materské školy navštevujú väčšinou deti z obce, v ktorej je zriadená, pretože dochádzka detí predškolského veku z iných obcí je viac problematická.

Základné školy sú len v 6 obciach mikroregiónu, avšak v troch z nich - Dolná Lehota, Horná Lehota a Jasenie – sú základné školy len s prvým stupňom, tzv. malotriedky, kde dochádza často k zlučovaniu žiakov z rôznych ročníkov. Pri počte 9 tried sa v nich vyučuje 325 žiakov.

Na 2. stupni pokračujú vo vzdelávaní na základných školách v Podbrezovej (aj deti z Dolnej Lehoty a Hornej Lehoty), v Predajnej (z Jasenia) v Nemeckej (z Ráztoky) a v Brezne (z Bystrej a Mýta pod Ďumbierom). Na 2. stupni sa v 16 triedach sa vyučuje 286 žiakov. Uvedené školské zariadenia zamestnávajú 82 pedagogických zamestnancov a 21 nepedagogických, prevádzkových pracovníkov.

Plne organizované školy sú v troch obciach mikroregiónu – Nemeckej, Podbrezovej a Predajnej, ktoré však (spolu so školami v okresnom meste Brezno) plne pokrývajú potreby mikroregiónu a v 31 triedach vzdelávajú celkove 534 žiakov. Tieto školy zamestnávajú 73 pedagogických zamestnancov a 17 nepedagogických/prevádzkových pracovníkov.

Celkovo predškolské a školské zariadenia v mikroregióne Chopok juh navštevuje 900 detí a žiakov v 15 predškolských a školských zariadeniach s 56 triedami, s 116 odbornými pedagogickými zamestnancami a 35 nepedagogickými, prevádzkovými pracovníkmi.

3.9.4 Rozvojové zámery a ciele v oblasti školstva

Ukazuje sa, že lokalizáciu a kapacitné potreby zariadení pre predškolské zariadenia a základné školstvo v mikroregióne Chopok juh bude potrebné riešiť podľa skutočného vývoja demografickej štruktúry jednotlivých obcí. Z tohto pohľadu bude v blízkej budúcnosti nevyhnutné počítať s úplnou rekonštrukciou súčasných zariadení, príp. výstavbou úplne nových objektov s viacúčelovým využitím.

3.9.5 Šport a športová vybavenosť v obciach mikroregiónu Chopok juh

Bystrá:

Obec ako jedno z centier cestovného ruchu však nedisponuje futbalovým ihriskom, či štadiónom, klziskom, golfovým ihriskom, tenisovým kurtom, ani iným obdobným športovým zariadením. Na kúpanie slúži predovšetkým bazén v miestnom hoteli (Hotel Wellnesss Bystrá), ktorý je však spravidla určený pre hostí ubytovaných v tomto zariadení.

Obcou a jej okolím prechádza značená cyklotrasa, ktorá má 10 km a vedie južnými svahmi ďumbierskej časti Nízke Tatry, cez známe strediská Tále a Krpáčovo. V miestnych potokoch Štiavnička a Bystrianka je možné chytať pstruhovité ryby.

V obci pôsobí Kolkársky klub, ktorý má v súčasnosti má 15 členov, a ktorí sa zúčastňujú rôznych súťaží miestneho a regionálneho charakteru. Obec v spolupráci s miestnym Dobrovoľným hasičským zborom organizuje 2x do roka kolkársku súťaž (v máji a novembri).

Dolná Lehota:

V rámci športového vyžitia obyvatelia obce môžu využívať miestne futbalové ihrisko s tréningovou plochou a sezónne klzisko. V zimnom období obyvatelia obce, ako aj návštevníci obce ocenia umelo zasnežený svah s lyžiarskym vlekom, v lete zase možnosť kúpania v umelej vodnej nádrži v stredisku Krpáčovo. Okolím obce prechádzajú dve značené cyklotrasy – zelená č. 5552 a žltá č. 8551, ktoré vedú cez známe strediská Tále a Krpáčovo. Miestny Vajskovský potok je možné využiť na rybolov. Priestory telocvične miestnej ZŠ možno vyžívať aj na mimoškolskú činnosť, vo večerných hodinách ju využívajú najmä dospelí obyvatelia obce. Na území obce sa nachádza aj Náučný chodník „Medvedia cestička“ vedúci k antimónovým baniam na Lome, ktorý vybudovala miestna rodina v spolupráci s obcou v roku 2014 z vlastných i sponzorských zdrojov.

V obci pôsobí Telovýchovná jednota Partizán so zameraním na futbal. V súčasnosti má 20 hráčov, všetci sú nad 18 rokov a hrajú 2. ligu s umiestnením na 4. mieste v lige.

Obec v spolupráci s TJ Partizán každoročne v marci organizuje športové podujatie – Beh oslobodenia obce a 1. slovenského kozmonauta Ivana Bella.

Horná Lehota:

Obec je významným turistickým centrom letnej i zimnej turistiky. Obyvatelia obce môžu v rámci svojich športových aktivít využívať miestne futbalové ihrisko a prírodné/sezónne klzisko. V lete na kúpanie a vodné športy slúžia dve umelé vodné plochy – vodná nádrž Krpáčovo a vodná nádrž Richtárovo, ktoré možno využiť aj na rybolov. V zimných mesiacoch obyvatelia obce môžu využívať bežecké trate, ako aj lyžiarsky vlek s dĺžkou 400 m. Priamo cez obec prechádza značená cyklotrasa - žltá č. 8551 a v jej okolí vedú dve značené cyklotrasy - zelená č. 5552 a žltá č. 8554. Na pešiu letnú turistiku slúži aj značený turistický chodník Sama Chalupku, ktorý sa nachádza v okolí obce.

V blízkosti obce sa nachádza prvé 18-jamkové profesionálne golfové ihrisko na Slovensku „Gray Bear“ na Táľoch.

V rámci miestnej ZŠ je síce telocvičňa, avšak tú nemôže využívať verejnosť, dospelí obyvatelia obce, priestory telocvične slúžia len na výchovno-vzdelávaciu činnosť žiakov školy.

V obci pôsobí Telovýchovná jednota Horná Lehota so zameraním na ..... V súčasnosti má 20 hráčov.....

Miestna TJ v spolupráci s obcou organizuje počas roka aj športové podujatia – každoročne v marci Prechod obcou a v októbri Beh obcou, na príprave tohto podujatia sa podieľa aj miestny Zväz protifašistických bojovníkov.

Jarabá:

Obec ako zväčša chalupárska oblasť nedisponuje futbalovým ihriskom, či štadiónom, klziskom, golfovým ihriskom, tenisovým kurtom, bazénom, ani iným obdobným športovým zariadením.

Obcou a jej okolím prechádza niekoľko značených cyklotrás, ktoré môžu využívať obyvatelia obce, ako aj návštevníci obce, cyklisti z okolia, či cyklisti ubytovaní v miestnych alebo okolitých rekreačných zariadeniach. Cyklotrasy vedú cez známe rekreačné strediská Tále a Krpáčovo. Na pešiu letnú turistiku slúži aj 5 značených turistických chodníkov v okolí obce. V rámci budovy obecného úradu sa nachádza aj multifunkčná miestnosť, ktorú miestni obyvatelia využívajú v rámci športových aktivít aj na hranie stolného tenisu.

V miestnom potoku Štiavnička je možné chytať pstruhovité ryby.

Jasenie:

V rámci športového vyžitia obyvatelia i návštevníci obce môžu využívať miestne futbalové ihrisko, sezónne/prírodné klzisko, tenisový kurt s umelou trávou a basketbalové ihrisko. Obec má v prenájme aj požiarne ihrisko, ktoré využívajú najmä členovia miestneho dobrovoľného hasičského zboru.

Obec je vhodná predovšetkým na letné športy - na kúpanie možno využiť prírodný prameň (požiarnu nádrž), na pešiu turistiku zase možno využiť aj niekoľko značených turistických chodníkov. Okolím obce vedú aj značené cyklotrasy, okruhy cyklotrás prechádzajú najmä cez rekreačné strediská Tále a Krpáčovo.

Priestory telocvične miestnej základnej školy sú vyžívané aj na mimoškolskú činnosť, v popoludňajších hodinách nielen žiakmi školy, ale vo večerných hodinách aj dospelými obyvateľmi obce.

Miestny Jaseniansky potok je možné využívať na rybolov, možno tu chytať pstruhovité ryby.

V obci pôsobí Futbalový klub 1928, ktorý má v súčasnosti má 40 hráčov, z toho 20 je mladších ako 18 rokov. Aktívny je aj miestny Klub slovenských turistov so svojimi 40 členmi, z ktorých 3 sú do 18 rokov.

Uvedené športové kolektívy v spolupráci s obcou pripravujú každoročne nielen pre svojich obyvateľov viaceré športové podujatia - v marci je to Beh ulicami obce, v júni Výstup na Chabenec, v júli futbalový turnaj – Memoriál J. Cibuľu, v auguste Memoriál Eduarda Majera – súťaž hasičských družstiev, v októbri Športom proti drogám (podujatie organizované aj v spolupráci so ZŠ) a v decembri Zimné kúpanie „ľadových medveďov“.

Mýto pod Ďumbierom:

Obec ako významné centrum cestovného ruchu nielen mikroregiónu Chopok juh disponuje na športové vyžitie futbalovým ihriskom s tréningovou plochou a sezónnym klziskom. V rámci futbalového ihriska funguje posilňovňa s možnosťou využívania aj pre verejnosť.

Poloha obce je predurčená na letné i zimné športy. Počas zimnej sezóny možno využiť lyžiarske stredisko s lyžiarskym svahom (1 300 m), 4-sedačkovou lanovkou a s tromi lyžiarskymi vlekmi Tatrapoma (po 300 m). V areáli tohto strediska sa nachádza aj požičovňa lyží. V okolí obce sú k dispozícii aj bežecké trate. Na letnú turistiku slúžia značené turistické chodníky (20 km), okolím obce vedú aj značené cyklotrasy - zelená č. 5552 a žltá č. 8554. Na kúpanie je možné využiť predovšetkým bazén v miestnom hoteli (Hotel Mýto), ktorý je však spravidla určený pre hostí ubytovaných v tomto zariadení. V tomto hoteli sa nachádza aj tenisový kurt, či simulovaný squash, taktiež určené predovšetkým pre ubytovaných hostí.

V miestnom potoku Štiavnička je možné chytať pstruhovité ryby.

V obci pôsobí Telovýchovná jednota Mier so zameraním na futbal, stolný tenis a lyžovanie. V súčasnosti má 10 hráčov, všetci sú nad 18 rokov.

Obec pripravuje každoročne v júli Deň obce, v rámci ktorého vždy organizuje športový deň – Turnaj o pohár starostu v malom futbale.

Nemecká:

Obec ako druhá najväčšia obec mikroregiónu Chopok juh má na športové účely k dispozícii futbalové ihrisko, multifunkčné ihrisko a fitnes klub s posilňovňou (FIT CLUB).

V obci sa nachádza Jazdecký areál EQUUS SPORT s chovom koní, ktorý poskytuje možnosť prenajať si kone na jazdenie alebo výučbu jazdy na koni.

Poloha obce (blízkosť rieky Hron) umožňuje svojim obyvateľom i návštevníkom obce využívať rieku na vodácke športy. V obci sa nachádza vodácky camping Dronte s požičovňou lodiek a kajakov určených na splavovanie vodných tokov.

Na športové vyžitie obyvateľov obce slúžia aj priestory telocvične miestnej ZŠ, ktoré môžu v popoludňajších a večerných hodinách využiť nielen žiaci školy, ale aj dospelí obyvatelia obce.

V obci pôsobí Futbalový klub Sokol, ktorý má v súčasnosti 20 hráčov, z toho 5 je mladších ako 18 rokov, hrajú II. A triedu. Svoju športovú činnosť v obci vyvíja aj stolnotenisový klub Iskra Dubová, ktorý má 15 členov, z toho 5 sú mladší než 18 rokov a v súčasnosti hrajú V. regionálnu ligu. Aktívny je aj miestny Turistický oddiel.

Podbrezová:

Najväčšia obec mikroregiónu Chopok juh má na svojom území pre svojich obyvateľov i návštevníkov obce k dispozícii Dom športu so šesťdráhovou kolkárňou, 2 futbalové ihriská s tréningovou plochou, tenisové kurty, fitnes centrum, telocvičnú halu a 2 multifunkčné ihriská – jedno v Podbrezovej a jedno v miestnej časti Štiavnička.

V lete na kúpanie môžu miestni obyvatelia i turisti využiť letné nekryté kúpalisko priamo v obci.

V obci aktívne pôsobí Futbalový oddiel ŽP ŠPORT Podbrezová, ktorý vznikol v roku 2006, kedy došlo k zlúčeniu dvoch najväčších oddielov - Podbrezovej a Brezna pod hlavičku Futbalový oddiel ŽP Šport. S týmto krokom súvisela modernizácia štadiónov v Brezne, Podbrezovej, Valaskej a priľahlých obciach, ktoré dnes slúžia trinástim mládežníckym družstvám, od prípraviek až po starších dorastencov U-19 hrajúcich l. ligu, družstvo juniorov od sezóny 2013/2014 pôsobí v IV. lige SsFZ a muži pôsobia v II. lige. V roku 2012 bola dokončená rekonštrukcia futbalového štadióna v miestnej časti Podbrezovej – Skalici, kde bol položený umelý trávnik, boli vybudované kryté tribúny a umelé osvetlenie. V ročníku 2013/2014 sa železiarom podarilo splniť vytúžený cieľ - postup do najvyššej súťaže Fortuna ligy.

V obci pôsobia viaceré športové kluby - Športový klub zdravotne postihnutých Ďumbier - Lopej, ktorý vyvíja športovú činnosť (letné, zimné a halové športy), Športový klub MIX Podbrezová, KK VICTORY Lopej, Športový klub BIOHOLZ Vajsková, Športový klub Alpinus Podbrezová, Tenisový klub Podbrezová, SpeedFUN Podbrezová a Inline Hockey Team BIG BEARS.

Predajná:

V rámci športového vyžitia môžu miestni obyvatelia i návštevníci obce využívať najmä futbalové ihrisko s tréningovou plochou.

V areáli miestnej základnej školy sa nachádzajú 2 tenisové kurty, ktoré môže využívať aj verejnosť, nielen žiaci školy, a to na hranie tenisu i volejbalu.

Priestory telocvične základnej školy sú vyžívané aj v popoludňajších hodinách žiakmi školy, ale aj vo večerných hodinách dospelými obyvateľmi obce.

V blízkosti obce prechádza niekoľko značených cyklotrás, ktoré môžu využívať obyvatelia obce, ako aj návštevníci obce, či cyklisti z okolia.

Miestny Jaseniansky potok i blízka rieka Hron dávajú možnosť rybolovu, je tu možné chytať najmä pstruhovité ryby.

V obci aktívne pôsobí Turistický oddiel Predajná, ktorý má v súčasnosti 80 členov, z toho 12 členov je mladších ako 18 rokov. Aktívny je aj miestny Stolno-tenisový klub so svojimi 12 členmi, z ktorých 3 sú do 18 rokov a miestny Futsalový oddiel so zameraním na halový futbal, ktorý má 12 hráčov.

Obec je v rámci športových aktivít pre svojich obyvateľov veľmi aktívna, počas celého roka každoročne organizuje množstvo športových podujatí – v marci je to Stolno-tenisový turnaj o putovný pohár (podujatie je pripravované v spolupráci s STK Predajná), v apríli Maratón v aerobicu, v máji Hviezdicový výstup na Hrb (organizované v spolupráci s miestnym turistickým oddielom), v júni Volejbalový turnaj, v septembri Majstrovstvá SR Weismann v letnom biatlone (pripravované v spolupráci s Biatlonovým klubom Predajná a so Slovenským zväzom biatlonu), Stolno-tenisový turnaj (v spolupráci s STK Predajná), Turistický výlet Poľské Tatry (v spolupráci s turistickým oddielom) a v októbri Memoriál hrdinov SNP v letnom biatlone (v spolupráci s Biatlonovým klubom Predajná).

Ráztoka:

Obec sčasti s chalupárskym charakterom ponúka pre svojich obyvateľov, miestnych chalupárov i pre návštevníkov obce možnosť využiť na šport futbalové ihrisko. Iným športovým zariadením však obec nedisponuje.

Okolím obce prechádzajú dve značené cyklotrasy. Na území obce sa nachádza Náučný chodník „Ráztocké studničky“, ktorý obec vybudovala v roku 2008 z dotácie MŽP SR a z vlastných zdrojov.

Obec je významnou križovatkou do okolia Nízkych Tatier. V jej okolí sa nachádzajú aj dva značené turistické chodníky – trasa č. 2622 a trasa č. 0816, smerujúce na Predné a Zadné Lazy, Panské sedlo a Ráztockú hoľu, ktorá leží vo výške 1563,3 m.n.m.

Obec na podporu a rozvoj športového vyžitia svojich obyvateľov zamýšľa do budúcna vybudovať detské ihrisko, ako aj viacúčelové športové ihrisko.

Školstvo a školská infraštruktúra										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto p. Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Materská škola	**nie**	**áno**	**áno**	**nie**	**áno**	**áno**	**áno**	**áno (3x)**	**áno**	**nie**
Kapacita	-	25	20	-	40	22	86	120	46	-
Počet detí	-	19	21	-	36	15	50	108	40	-
Z iných obcí	-	-	-	-	Predajná	Bystrá, H. Lehota, Jarabá	Ráztoka	-	Jasenie, Nemecká	-
Počet tried	-	1	1	-	2	1	3	6	2	-
Počet zamestnancov	-	2	2	-	5	5	6	23	5	-
Z toho odborných	-	2	2	-	4	2	5	15	4	-
Vlastná kuchyňa	-	áno	áno	-	nie	áno	áno	áno	áno	-
Základná škola	**nie**	**áno**	**áno**	**nie**	**áno**	**nie**	**áno**	**áno**	**áno**	**nie**
Kapacita	-			-		-	360	280	139	-
Počet zamestnancov	-	3	5	-	5	-	33	26	31	-
Z toho odborných	-	2	3	-	4	-	27	20	26	-
Počet detí 1. stupeň	-	16	21	-	40	-	56	140	52	-
Z iných obcí	-	-	Bystrá	-	-	-	Predajná, Ráztoka	-	Jasenie, Nemecká, Lopej	-
Počet tried 1. stupeň	-	2	4	-	3	-	4	7	4	-
Počet detí 2. stupeň	-	-	-	-	-	-	68	120	98	-
Z iných obcí	-	-	-	-	-	-	Predajná, Ráztoka	Dolná Lehota, Horná Lehota	Jasenie, Nemecká	-
Počet tried 2. stupeň	-	-	-	-	-	-	5	6	5	-
Vlastná kuchyňa	-	-	áno	-	nie	-	áno	áno	áno	-
Telocvičňa	-	áno	áno	-	áno	-	áno	áno	áno	-
Školský dvor	-	áno	áno	-	áno	-	áno	áno	áno	-
Školský klub	-			-		-	áno	áno	áno	-
Škola umenia	**nie**	**nie**	**nie**	**nie**	**nie**	**nie**	**nie**	**nie**	**nie**	**nie**

Tabuľka č. 20 Školstvo a školská infraštruktúra v obciach mikroregiónu Chopok juh

Šport a športová vybavenosť										
Popis/obec	**Bystrá**	**Dolná Lehota**	**Horná Lehota**	**Jarabá**	**Jasenie**	**Mýto pod Ďumbierom**	**Nemecká**	**Podbrezová**	**Predajná**	**Ráztoka**
Futbalové ihrisko	nie	áno	áno	nie	áno	áno	áno	áno	áno	áno
S tréningovou plochou	-	áno	-	-	-	áno	nie	áno	áno	-
Ľadová plocha, klzisko	nie	áno	áno	nie	áno	áno	nie	nie	nie	nie
Tenisový kurt	nie	nie	nie	nie	áno		nie	áno	áno	-
Golfové ihrisko	nie	nie	áno	nie	nie		nie	nie	nie	-
Kúpalisko, bazén, vodná nádrž	nie	áno	áno	nie	áno	nie	nie	áno	nie	-
Cyklotrasa	áno	áno	áno	áno	áno	áno	nie	áno	nie	áno
Počet, dĺžka	10 km	-	-	5	3	1	-		-	
Lyžiarsky vlek	nie	áno	áno	nie	nie	áno	nie	nie	nie	nie
Počet	-	1	1	-	-	3	-		-	-
Bežecké trate	nie	nie	áno	nie	nie	áno	nie		áno	nie
Značené turistické chodníky		áno	áno	áno	áno	áno		áno	áno	áno
Počet		1	1	5		1				
Náučný chodník	nie	áno	nie	nie	nie	nie	nie		nie	áno
Počet	-	1	-	-	-	-	-		-	1
Požičovňa lyží	áno	nie	nie	nie	nie	áno	nie	nie	nie	nie
Splavovanie	nie	áno	nie	nie	nie	nie	áno	áno	áno	nie
Iné športové zariadenie, aké	kolkáreň	nie	nie	nie	požiarne ihrisko, basketbalové ihrisko	posilňovňa	multifunkčné ihrisko, fitnes klub, jazdecký areál	Dom športu - kolkáreň, fitnes centrum, telocvičná hala	strelnica	nie
Možnosť rybolovu	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	nie

Športové kolektívy:										
Názov kolektívu	**Kolkársky klub**	**TJ Partizán**	**TJ H. Lehota**	**-**	**Futbalový klub 1928**	**TJ Mier**	**Futbalový klub Sokol**	**Futbalový oddiel ŽP ŠPORT**	**Turistický oddiel**	**-**
Druh športu	kolky	futbal			futbal	futbal stolný tenis, lyžovanie	futbal	futbal	turistika	
Počet členov, hráčov	15	20			40	10	20		80	
Z toho do 18 r.	0	0			20	0	5		12	
Názov kolektívu	**-**	**-**	**-**	**-**	**Klub slovenských turistov**	**-**	**Stolno-tenisový klub Iskra Dubová**	**Športový klub MIX**	**Stolno-tenisový klub**	**-**
Druh športu					turistika		stolný tenis		stolný tenis	
Počet členov, hráčov					40		15		12	
Z toho do 18 r.					3		5		3	
Názov kolektívu	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**Fit Club**	**KK Victory Lopej**	**Futsalový oddiel**	**-**
Druh športu							posilňovanie, fitnes	kulturistika	halový futbal	
Počet členov, hráčov							20		12	
Z toho do 18 r.							8		0	
Názov kolektívu	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**Turistický oddiel**	**Športový klub Bioholz**	**-**	**-**
Druh športu							turistika			
Počet členov, hráčov										
Z toho do 18 r.										

Názov kolektívu	-	-	-	-	-	-	-	**Športový klub Alpinus**	**Biatlonový klub**	-
Druh športu									biatlon	
Počet členov, hráčov									28	
Z toho do 18 r.									16	
Názov kolektívu	-	-	-	-	-	-	-	**Športový klub zdravotne postihnutých Ďumbier**	-	-
Druh športu										
Počet členov, hráčov										
Z toho do 18 r.										
Názov kolektívu	-	-	-	-	-	-	-	**Tenisový klub Podbrezová**	-	-
Druh športu								tenis		
Počet členov, hráčov										
Z toho do 18 r.										
Názov kolektívu	-	-	-	-	-	-	-	**SpeedFUN Podbrezová**	-	-
Druh športu										

Počet členov, hráčov										
Z toho do 18 r.										
Názov kolektívu	-	-	-	-	-	-	-	**Inline Hockey Team BIG Bears**	-	-
Druh športu								pozemný hokej		
Počet členov, hráčov										
Z toho do 18 r.										

Tabuľka č. 21 Šport a športová vybavenosť obcí mikroregiónu Chopok juh

Športové podujatia				
Obec/Popis	**Názov podujatia**	**Termín konania**	**Periodicita**	**Organizátor/Spoluorganizátor**
Bystrá	Kolkárska súťaž	máj a november	2x ročne	obec/DHZ
Dolná Lehota	Beh oslobodenia obce a 1. slovenského kozmonauta Ivana Bella	marec	1x ročne	obec/TJ Partizán
Horná Lehota	Prechod obcou	marec	1x ročne	TJ/obec
	Beh obcou	október	1x ročne	TJ/obec/Zväz protifašistických bojovníkov
Jarabá	-	-	-	-

Jasenie	Beh ulicami obce	marec	1x ročne	obec
	Výstup na Chabenec	jún	1x ročne	Klub slovenských turistov/obec
	Futbalový turnaj - Memoriál J. Cibuľu	júl	1x ročne	Futbalový klub 1028/obec
	Memoriál Eduarda Majera - súťaž hasičských družstiev	august	1x ročne	obec
	Športom proti drogám	október	1x ročne	obec/ZŠ
	Zimné kúpanie „ľadových medveďov“	december	1x ročne	obec
Mýto pod Ďumbierom	Turnaj o pohár starostu v malom futbale	júl	1x ročne	obec
Nemecká	-	-	-	-
Podbrezová				
Predajná	Stolno – tenisový turnaj o putovný pohár	marec	1x ročne	STK/obec
	Maratón v aerobicu	apríl	1x ročne	obec
	Hviezdicový výstup na Hrb	máj	1x ročne	Turistický oddiel/obec
	Volejbalový turnaj	jún	1x ročne	obec
	Majstrovstvá SR Weismann v letnom biatlone	september	1x ročne	Biatlonový klub/obec/Slovenský zväz biatlonu
	Stolno – tenisový turnaj	september	1x ročne	STK/obec
	Turistický výlet Poľské Tatry	september	1x ročne	Turistický oddiel/obec
	Memoriál hrdinov SNP v letnom biatlone	október	1x ročne	Biatlonový klub/obec
Ráztoka	-	-	-	-

Tabuľka č. 22 Športové podujatia v obciach mikroregiónu Chopok juh

SWOT analýza – Školstvo, školská infraštruktúra a šport, športová vybavenosť	
1. Silné stránky	***2. Slabé stránky***
• Dostatok kvalifikovaných pedagogických pracovníkov; • Dostatok priestorov na mimoškolskú a športovú činnosť; • Ochota učiteľov k ďalšiemu vzdelávaniu; • Interakcia učiteľ – žiak je na veľmi dobrej úrovni; • Aktívne zapojenie sa žiakov do mimo vzdelávacích aktivít, priebežný rozvoj záujmovej činnosti žiakov; • Vybudované strediská zimných športov; • Dobré podmienky na letnú, či pešiu turistiku. • Existencia cyklotrás, bežeckých tratí, turistických značených chodníkov.	• Nedostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie modernizácie vyučovacieho procesu; • Zlý technický stav budov materských a základných škôl – energeticky/finančne náročné prevádzkovanie budov; • Nemožnosť rekonštrukcie a modernizácie školských a predškolských zariadení z vlastných/obecných zdrojov; • Nevyhovujúci súčasný stav športových zariadení vo viacerých obciach; • Tarifné odmeňovanie pedagógov; • Odchod pedagogických pracovníkov do finančne výhodnejších zamestnaní; • Absencia kvalitne vypracovaných koncepcií rozvoja škôl a školských zariadení.
3. Príležitosti	***4. Ohrozenia***
• Vyučovanie k regionalizmu; • Neustále skvalitňovanie vyučovacieho procesu; • Zlepšenie vyučovania cudzích jazykov; • Zintenzívnenie využívania informačných technológií vo vyučovacom procese; • Možnosti ďalšieho vzdelávania učiteľov; • Priaznivý demografický vývoj obcí mikroregiónu; • Zvyšovanie počtu kvalifikovaných pracovníkov; • Zvyšovanie počtu priestorov na mimoškolskú a športovú činnosť. • Zapojenie sa škôlok a školských zariadení do procesu trvalo udržateľného rozvoja obcí, mikroregiónu; • Rozširovanie ponuky športových zariadení na letné a zimné športy; • Vybudovanie servisných centier pre rozvoj a rozšírenie cykloturistiky; • Rastúci dopyt po zážitkovej turistike, agroturistike, wellness, adrenalínových športoch; • Možnosti využitia finančných zdrojov mimo zdrojov obcí.	• Neochota na reštrukturalizáciu školských zariadení; • Neexistencia základného umeleckého školstva; • Nedostatok finančných prostriedkov na rekonštrukciu školských budov a športovísk z vlastných zdrojov; • Výkyvy a nestálosť počasia vo vzťahu k realizácii letných i zimných športov; • Nevyužitie, resp. slabé využitie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ a ďalších finančných zdrojov, mimo obecných rozpočtov.

PRIORITY V OBLASTI ŠKOLSTVA A ŠPORTU:

Priorita 1 Prehodnocovať existenciu každej školy a školského zariadenia v mikroregióne, zvážiť jej opodstatnenosť v rámci mikroregiónu z hľadiska jej nevyhnutnosti a jedinečnosti v súvislosti s regionálnymi špecifikami mikroregiónu

Opatrenie 1.1 Určenie perspektívnych škôl a školských zariadení;

Opatrenie 1.2 Uchovať súčasný stav plne organizovaných základných škôl s kvalitným všeobecným vzdelávaním;

Opatrenie 1.3 Vytvárať perspektívnym školám podmienky v duchu „otvorenej školy" a meniť ich na centrá vzdelávania, športu a kultúry.

Priorita 2 Prehodnocovať efektívnosť existujúcich škôl a školských zariadení z hľadiska vzdelávacích a výchovných služieb, ktoré poskytujú a zabezpečiť prípadné úpravy vedúce k dosiahnutiu efektívnosti (zracionalizovať sieť školských zariadení)

Opatrenie 2.1 Optimalizovať súčasnú sieť školských zariadení v súlade s Krajským školským úradom v Banskej Bystrici a rámcovými podmienkami MŠVVaŠ SR;

Opatrenie 2.2 Podporovať rozvojové zámery perspektívnych škôl zavádzaním nových odborov a tým zvyšovať ich konkurencieschopnosť.

Priorita 3 Zabezpečovať plne kvalifikovaný pedagogický personál rešpektujúci nevyhnutnosť zvyšovania svojej kvalifikácie zapojením sa do celoživotného vzdelávania

Opatrenie 3.1 Sledovať kvalifikovanosť pedagogického personálu a podporovať možnosti zvyšovania odbornosti personálu v rámci kariérneho rastu.

Priorita 4 Na základe vypracovanej ekonomickej bilancie (zhodnotenie ekonomickej situácie rozpočtu obcí i mikroregiónu ako celku ako východiskovej analýzy stanoviť opatrenia vedúce k náprave prípadných negatívnych zistení

Opatrenie 4.1 Monitorovať hospodárnosť chodu škôl a školských zariadení;

Opatrenie 4.2 Zabezpečiť maximálne využitie priestorov spravovaných školami a školskými zariadeniami, pružne riešiť využitie prebytočného nehnuteľného majetku;

Opatrenie 4.3 V rámci finančných možností obcí investovať do rekonštrukcií objektov s cieľom zníženia a zefektívnenia prevádzkových nákladov;

Opatrenie 4.4 Aktivizovať obecné úrady mikroregiónu a školy vo vypracovávaní projektových zámerov na získanie finančných prostriedkov z iných zdrojov, ako sú obecné zdroje.

Priorita 5 Pripraviť stratégiu zlepšenia riadenia v rámci jednotlivých zložiek súboru prostredníctvom ďalšieho vzdelávania riadiacich zložiek – manažmentu škôl a školských zariadení hlavne v oblasti manažérskych zručností a právnej problematiky a uskutočňovať monitorovanie kvality vzdelávania a výchovy v jednotlivých školách a v školských zariadeniach pre potreby zriaďovateľa

Opatrenie 5.1 V spolupráci s odbornými inštitúciami zabezpečiť vzdelávanie (kurzy, školenia) pre riadiacich pracovníkov škôl a školských zariadení v oblasti rozvoja manažérskych zručností a personálneho riadenia ľudských zdrojov.

3.10 Regionálny rozvoj

3.10.1 Analýza realizovaných opatrení

Regionálny rozvoj sa v súčasnosti uskutočňuje v dvoch vzájomne prepojených koncepčných smerovaniach. Prvou je realizácia regionálnej politiky na úrovni vnútroštátnych legislatívnych noriem. Druhá sa zaoberá jednotlivými druhmi pomoci regiónom z možnosťou využitia foriem pomoci z fondov Európskej únie.

Zároveň SR uskutočňuje zložitý proces transformácie ekonomiky a spoločnosti pri vytváraní zodpovedajúceho inštitucionálneho a legislatívneho rámca na prevzatie a implementáciu pravidiel Európskej únie.

Existujúca stratégia obsiahnutá v PHSR zabezpečuje realizáciu globálneho cieľa, špecifických cieľov a priorít prostredníctvom realizovaných opatrení a jednotlivých aktivít, ktoré sú rozpracované v akčnom pláne PHSR mikroregiónu Chopok juh.

Efektívnosť a účinnosť realizovanej podpory je uskutočňovaná komplexným systémom podpory regionálneho rozvoja na celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni upraveným v zákone č. 309/2014 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorým sa menil zákon NR SR č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja.

Kritické faktory, ktoré majú vplyv na efektívnosť pri implementovaní PHSR na získanie finančnej podpory z verejných zdrojov (európskych, štátnych alebo regionálnych) celkovo znižujú reálne možnosti čerpania prostriedkov. Medzi takéto kritické faktory patrí zladenosť projektov zameraných na regionálny rozvoj s rozvojovou stratégiou obce, mikroregiónu a kraja.

Identifikácia opatrení na zvýšenie efektívnosti realizácie procesov strategického plánovania je dôležitá na jeho implementáciu, ktorá je najdôležitejšou fázou spracovania Programu obce. Obsahuje prípravu akčného plánu, realizáciu jednotlivých aktivít, ktoré je potrebné vykonať v danom období na dosiahnutie strategického cieľa obce. Jednotlivé akčné plány a projektové návrhy by mali viesť k naplneniu vízie a dlhodobých plánov rozvoja obce. Akčný plán je spracovaný v nadväznosti na rozpočet obce a ukazovateľov na hodnotenie plnenia jednotlivých opatrení a cieľov.

Východiskovým prvkom prípravy SWOT analýzy mikroregiónu Chopok juh je analýza socio - ekonomicko - environmentálno - demografických východísk. Uvedená analýza je vychádza z analýzy jednotlivých faktorov života obcí mikroregiónu a ich závery možno sledovať v obdobe analýzy silných a slabých stránok súčasného stavu jednotlivých obcí mikroregiónu, ako i príležitostí a rizík (Strong points, Weak points, Oportunities, Threats) budúceho rozvoja mikroregiónu. Dôležitou východiskovou skutočnosťou sa pritom ukazujú tieto základné tendencie a skutočnosti:

SWOT analýza – mikroregión Chopok juh	
1. Silné stránky	***2. Slabé stránky***
• Dostatok voľnej pracovnej sily; • Pokojné prostredie na rodinné bývanie; • Región 1. kategórie s medzinárodným významom a s dobrou kvalitou životného prostredia;	• Nedostatočné využitie domácej drevnej suroviny; • Nedostatočný príliv domáceho i zahraničného kapitálu;

• Rozsiahla domáca surovinová základňa drevnej hmoty; • Pretrvávajúce priemyselné tradície v regióne; • Vybudovaná základňa živočíšnej výroby; • Priestor pre diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby a nepoľnohospodárskych činností; • Skúsenosti poľnohospodárskych podnikov s nepoľnohospodárskou výrobou; • Výrazne lesnatá oblasť s bohatou faunou i flórou a vysokou ekologickou stabilitou; • Región s relatívne čistou povrchovou i podzemnou vodou hodnou na chov pstruhovitých rýb; • Vhodný územný a prírodný potenciál na diverzifikáciu na vidieku a na letnú vidiecku turistiku a rekreáciu; • Dostatok voľných, najmä hnedých plôch vhodných na vybudovanie priemyselných parkov a priemyselných zón; • Región s Národným parkom Nízke Tatry, národnou prírodnou rezerváciou, prírodnou pamiatkou, technickou pamiatkou a chráneným prírodným areálom; • Ideálne územie pre vzorové riešenie antagonistických vzťahov medzi záujmami štátnej ochrany prírody v Národnom parku a Chránenej krajinnej oblasti, súčasnou orientáciou poľnohospodárskej výroby a uvažovanými aktivitami v oblasti rozvoja cestovného ruchu a strediska zimných športov; • Atraktivita prostredia - dlhodobý potenciál na rozvoj zimného i horského turizmu, ako aj letnej, či pešej turistiky; • Možnosti športového vyžitia v rámci letnej i zimnej rekreácie; • Dostatok atrakcií na rozvoj cestovného ruchu (Bystrianska jaskyňa, Jaskyňa mŕtvych netopierov, Čiernohorská železnička), • Existujúce cyklotrasy a značené turistické chodníky; • Existencia niekoľkých stredísk cestovného ruchu v mikroregióne; • Veľké množstvo kultúrnych pamätihodností v obciach mikroregiónu vhodných na rozvoj kultúrneho turizmu; • Bohaté historické i kultúrne tradície (Hutnícke múzeum, Múzeum ľudovej architektúry, folklórne súbory);	• Malá podpora rozvoja živnostníkov a remeselných výrob zo strany štátu; • Nízka úroveň podnikateľských zámerov a následný obmedzený prístup k financiám; • Vysoký podiel poľnohospodárskej pôdy alokovanej v poľnohospodársky znevýhodnených oblastiach a chránených krajinných oblastiach; • Dlhodobá ekonomická nestabilita veľkej časti poľnohospodárskych subjektov; • Chátrajúce budovy, stavby, slúžiace v minulosti najmä na účely poľnohospodárskej veľkovýroby; • Nevyhovujúci súčasný stav miestnych/obecných komunikácií a chodníkov; • Nedobudovaná kanalizačná sieť v obciach; • Nedostatočne využívaný potenciál územia v oblasti cestovného ruchu; • Stagnujúci prírastok obyvateľstva; • Zhoršujúca sa demografická štruktúra obyvateľstva – starnutie obyvateľstva s dlhodobým dopadom na znižovanie vlastných zdrojov pracovnej sily; • Nedostatočná aktivita nezamestnaných v oblasti vzdelávania a prípravy pre trh práce; • Nedostatok finančných prostriedkov na obnovu a rozvoj kultúrnych, školských budov a športovísk; • Absencia ďalších objektov na kultúrne účely (amfiteáter, funkčné kino, digitálny klub a pod.); • Neexistencia umeleckých škôl; • Malý záujem a aktivita obyvateľov o rozvojové programy, prípadne o riešenie problémov; • Nevyhovujúca profesijná štruktúra nezamestnaných pre potreby inovatívnych odvetví; • Obmedzená ponuka pracovných príležitostí priamo v obciach mikroregiónu; • Nevybudovaný e-goverment v obciach (elektronické obecné úrady); • Nízky počet zdravotných stredísk, zdravotníckych zariadení, ako aj zariadení sociálnej starostlivosti; • Odliv kvalifikovaných pracovných síl z vidieka; • Nedostatočný informačný systém, slabá prezentácia a propagácia obcí, absencia informačných kancelárií;

• Rôznorodá ponuka tradičných aj inovatívnych kultúrnych a športových podujatí počas celého roka; • Pravidelné vydávanie miestnych/obecných novín a vedú sa obecné kroniky a pamätné knihy; • Existujúca sieť neštátnych subjektov spoločenských a mimovládnych organizácií s aktívnym pôsobením; • Dostatok významných osobnosti jednotlivých obcí mikroregiónu;	• Nedostatok propagačných materiálov pre jednotlivé ponuky zimných športov a letnej turistiky; • Slabá alebo žiadna bezbariérovosť verejných priestranstiev v obciach pre obyvateľov odkázaných na invalidný vozík; • Absencia obecnej polície vo vzťahu k existujúcemu počtu obyvateľov väčších obcí mikroregiónu; • Nevyužívanie, resp. nedostatočné získavanie finančných prostriedkov z fondov EÚ.
3. Príležitosti	***4. Ohrozenia***
• Pokračovanie trendu sťahovania obyvateľov z mesta do vidieckych obcí v zázemí väčších miest; • Možnosť dennej dochádzky obyvateľov obce za zamestnaním do Podbrezovej, Brezna, Banskej Bystrice; • Dostatok vhodných plôch na ďalší územný rozvoj jednotlivých obcí mikroregiónu; • Predpoklad koncepčného rozvoja obcí na základe existujúcich a pripravovaných plánovacích dokumentov – PHSR, ÚPD, ROEP; • Zlepšenie demografickej situácie prisťahovaním obyvateľov mladších vekových kategórii; • Budovanie partnerstiev obcí + podnikatelia + združenia cestovného ruchu; • Oživovanie tradičných remesiel a umeleckých výrob najmä u mladých ľudí; • Možnosti využitia existujúcich vodných plôch (nádrže Krpáčovo, Richtárovo, Tále) na športové účely (loďky, vodné lyže a bicykle); • Vybudovanie doplnkových služieb v strediskách cestovného ruchu a pri vodných plochách; • Vybudovanie servisných centier pre rozvoj a rozšírenie cykloturistiky; • Rastúci dopyt po zážitkovej turistike, agroturistike, wellness, adrenalínových športoch; • Príležitosť efektívne využiť zdroje EÚ na skvalitnenie života obyvateľov obcí mikroregiónu – dobudovať a skvalitniť celkovú infraštruktúru v obciach; • Možnosti spoločného získania investičných zdrojov pre rozvojové programy obcí a regiónu zo štrukturálnych fondov EÚ, z programu Obnovy dediny, dotačných systémov ministerstiev a pod.;	• Nezáujem obyvateľov o zvyšovanie kvalifikácie, najmä v oblasti získavania finančných prostriedkov z iných než obecných, resp. domácich zdrojov; • Zhoršenie dostupnosti obcí v dôsledku preťaženosti komunikácií; • Konkurencia okolitých obcí a miest v súťaži o investície a rozvojové impulzy; • Odkázanosť obyvateľov na dochádzanie za prácou mimo svojej obce; • Opúšťanie tradičných modelov a vidieckeho štýlu života; • Riziko neúspechu projektov na získanie prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ, zbytočne vynaložené prostriedky na prípravu projektov a projektovej dokumentácie; • Úbytok kvalifikovanej pracovnej sily z obcí mikroregiónu; • Technologické a poznatkové zaostávanie; • Nedostatočná úroveň strategického plánovania a kvality priemyselných informácií; • Silná konkurencia na zahraničných trhoch; • Ďalší pokles využívania poľnohospodárskej pôdy a lesov, stagnácia poľnohospodárstva; • Nízke dotácie štátu do poľnohospodárstva; • Zachovanie súčasnej štruktúry poľnohospodárskej výroby; • Neúmerné zvyšovanie ťažby drevnej suroviny a s ňou súvisiaca možnosť zvýšenej eróznej činnosti; • Zvyšujúce sa znečisťovanie vodných tokov; • Zvyšujúce sa znečisťovanie ovzdušia prechodom na vykurovanie pevnými palivami; • Možný nárast prírodných udalostí a katastrof; • Odklad vstupu investorov do zaostávajúcich vidieckych oblastí; • Malá možnosť zamestnania obyvateľov obcí s nízkym vzdelaním; • Výhodnejšie pracovné a príjmové podmienky v susedných mestách, príp. štátoch,

• Domáce a zahraničné programy (štrukturálne fondy EÚ) môžu podporovať prípravu spoločných programov zameraných na vzdelávanie, rekvalifikáciu a celoživotné vzdelávanie dospelých; • Rozvoj agroturistiky, poznávacej turistiky, zvýšenie návštevnosti v obci a jej okolí (rekreačné strediská, cyklotrasy, lokality s prírodným bohatstvom obcí, mikroregiónu, regiónu); • Možnosti spoločného čerpania fondov EÚ v prospech rozvoja ekonomických aktivít obcí spolu s ďalšími obcami v okolí (nové investície zo zdrojov EÚ); • Voľný trh práce a voľný pohyb osôb v rámci celej EÚ; • Postupné zlepšovanie demografickej štruktúry obyvateľstva zvyšujúcim sa prírastkom; • Možnosti získavania finančných zdrojov z prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ, podporných programov a programov inštitúcií zodpovedných za realizáciu regionálnej politiky; • Využitie zdrojov súkromného sektora – podnikateľských subjektov a neziskového sektoru; • Podpora rozvoja nových typov zariadení sociálnych služieb v Banskobystrickom samosprávnom kraji; • Rekonštrukcie, obnova a modernizácia obecných objektov určených na vzdelávanie, kultúru a športové vyžitie; • Decentralizácia verejnej správy a prechod kompetencií s dostatkom finančných prostriedkov; • Zaktivizovanie záujmu miestnych podnikateľských subjektov o rozvoj obcí a mikroregiónu.	konkurencia zahraničia, ktorá priťahuje mladých a vzdelaných ľudí – práca, životná úroveň, služby; • Nerozvinutá, resp. slabá podpora podnikania a samozamestnávania a nezamestnaných; • Nedostatočné finančné zabezpečenie organizovania vzdelávania a prípravy na trh práce – slabá podpora a možnosti zamestnávania nízko kvalifikovanej pracovnej sily; • Nezáujem, resp. možná strata záujmu obyvateľov o veci verejné; • Nevyhovujúca kvalita zariadení poskytujúcich služby CR (ubytovanie, stravovanie, doplnkové služby, športové požičovne); • Nedostatočné kroky na zvýšenie atraktívnosti oblasti; • Nedostatočná prezentácia, zviditeľnenie, atraktívnosť a dostupnosť zariadení pre cestovný ruch a turizmus; • Silná konkurencia okolitých regiónov podobného charakteru; • Neriadená masová turistika; • Strata jedinečnosti v prípade, ak mikroregión nebude schopné presadiť svoje silné stránky v spolupráci s ostatnými regiónmi; • Zmeny a výkyvy počasia ovplyvňujúcich CR; • Nedostatočné využívanie finančných zdrojov mimo rozpočtu jednotlivých obcí – štátnych zdrojov SR, Banskobystrického samosprávneho kraja, štrukturálnych fondov EÚ a ďalších programov a iniciatív EÚ.

Z demografických analýz vyplýva, že počet obyvateľstva obcí mikroregiónu Chopok juh zaznamenal v posledných desaťročiach 20. storočia pokles, ktorý bol stabilizovaný v poslednom čase mierne rastovými tendenciami.

Negatívnou skutočnosťou však zostáva relatívne nízky podiel nárastu obyvateľstva prirodzenou cestou a z toho vyplývajúca nepriaznivo sa vyvíjajúca veková štruktúra obyvateľstva s výrazne narastajúcim podielom obyvateľstva v neproduktívnom veku na úkor poklesu obyvateľstva v produktívnom veku. Toto je však problémom celého Slovenska. Tento trend, ako sa dá predpokladať, bude narastať a jeho vyvrcholenie možno očakávať v najbližších dvoch až troch dekádach, kedy sa prejaví prechod najpočetnejších ročníkov obyvateľstva do poproduktívnej skupiny obyvateľstva. V porovnaní s celoslovenským priemerom sú prezentované ukazovatele, i pri obdobnej celospoločenskej tendencii, pre obec významne

nepriaznivé. Demografické ukazovatele odkrývajú tendencie k starnutiu obyvateľstva, čo zakladá nepriaznivé demografické, ale i hospodárske trendy do budúcnosti. To sa o.i. prejaví aj výrazným zvyšovaním finančných prostriedkov potrebných na sociálnu podporu obyvateľstva. Prostriedkom zvrátenia týchto negatívnych tendencií môže byť motivovanie mladšej generácie (domácej i tu nesídliacej) k usídleniu sa v obciach mikroregiónu a vytvorenie vhodných podmienok na demografický rozvoj obyvateľstva, napr. formou nových sídelných štruktúr. Obzvlášť vhodnou príležitosťou sa javí relatívna atraktívnosť sídelných štruktúr v blízkom okolí motivujúca obyvateľstvo k migrácii k ekonomicky rozvinutejším sídlam (Banská Bystrica, Brezno).

Z hľadiska vekovej štruktúry skladby obyvateľstva a náročnosti na saturovanie potrieb jej jednotlivých segmentov (neustále sa zvyšujúci podiel v tej oblasti obyvateľstva, ktorá je zo sociálneho a zdravotného hľadiska najčastejším a ekonomicky najnáročnejším segmentom prijímateľov uvedenej starostlivosti), vyplýva potreba koncepčného riešenia sociálnej, zdravotnej a školskej starostlivosti v jednotlivých obciach mikroregiónu. Obce nemajú uspokojivo pokrytú základnú zdravotnú starostlivosť, ako problém do budúcnosti sa javí zabezpečovanie opatrovateľských služieb Príležitosťou na riešenie uvedených problémov je proces decentralizácie štátnej správy a prechod kompetencií spolu s dostatočným objemom finančných prostriedkov na miestne samosprávy.

V obciach mikroregiónu Chopok juh nie sú dostatočne zastúpené hospodárske činnosti sekundárneho a terciárneho sektora, čo pôsobí negatívne na zamestnanosť v jednotlivých obciach. Väčšina obyvateľstva je preto odkázaná dochádzať za prácou do iných sídiel, predovšetkým do Podbrezovej, Brezna a Banskej Bystrice. Podporou sekundárneho a terciárneho sektora by mohla byť v obciach mikroregiónu riešená i otázka nezamestnanosti.

Existujúca infraštruktúra v obciach mikroregiónu sa javí byť dostatočná, vzhľadom na jej vek je však vo viacerých oblastiach potrebná jej rekonštrukcia a modernizácia.

Jedným z hlavných nedostatkov obcí mikroregiónu je neúplne dobudovaná kanalizácia, - kanalizačná sieť.

Obce mikroregiónu Chopok juh disponujú vhodným environmentálnym a rekreačno - turistickým potenciálom vhodným na rekreačné a turistické využitie. Tento potenciál nie je zatiaľ dostatočne využívaný, tvorí však jeden z nosných potenciálov rozvoja mikroregiónu Chopok juh.

3.12 Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja

1. Nepriaznivá skladba obyvateľstva – klesajúci podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku – reprodukčné riziká – trendy zvyšovania sa nákladov a potreby sociálnej a zdravotníckej starostlivosti pre narastajúcu poproduktívnu zložku obyvateľstva.
2. Nedostatok vlastných pracovných príležitostí a závislosť hospodárstva na iných pracovných a ekonomických sídlach.
3. Nepriaznivá odvetvová štruktúra hospodárstva – slabé zastúpenie sekundárneho a terciárneho sektora.
4. Environmentálne riziká a nevyužité environmentálne potenciály.

Základnými pozitívnymi faktormi rozvoja obcí mikroregiónu Chopok juh sú:

1. Geografická poloha – dobré začlenenie a prepojenie na všetky región formujúce činitele (urbanistické, ekonomické, hospodárske).
2. Začlenenie obcí do širšej aglomerácie hlavných sídelných štruktúr.
3. Ľudské zdroje – dostatok voľnej pracovnej sily.
4. Environmentálny potenciál – potenciál obcí plniť rekreačno - turistické funkcie (dobrá dostupnosť cudzích a možnosť vytvárania vlastných atrakcií).
5. Prechod kompetencií na miestnu samosprávu.
6. Možnosť čerpania prostriedkov z verejných zdrojov (programy, iniciatívy a fondy EÚ, štátny rozpočet SR, zdroje VÚC BB).

Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja obcí mikroregiónu Chopok juh

Z analýz, vykonaných v súvislosti s posúdením jednotlivých bariér rastu možno vnímať vzájomnú prepojenosť faktorov, negatívne ovplyvňujúcich rozvoj obce. Tak ako vo všetkých vidieckych regiónoch je hlavným problémom nedostatočná úroveň kvality života občanov, príčinou ktorej je nedostatok pracovných príležitostí a následný odliv kvalifikovanej pracovnej sily a starnutie populácie.

Cieľom je identifikácia hlavných problémov, ktoré by mal rozvojový plán riešiť a určiť potenciál použiteľný pre dané riešenie. Určenie kľúčových disparít súčasného stavu a hlavných faktorov ďalšieho rozvoja predstavuje určitú syntézu výsledkov konečnej analýzy. Podstatou tejto syntézy je transformácia disparít a prekážok riešenia disparít do kľúčových disparít a možnosti riešenia disparít s využitím oblastí bez disparít do hlavných faktorov rozvoja.
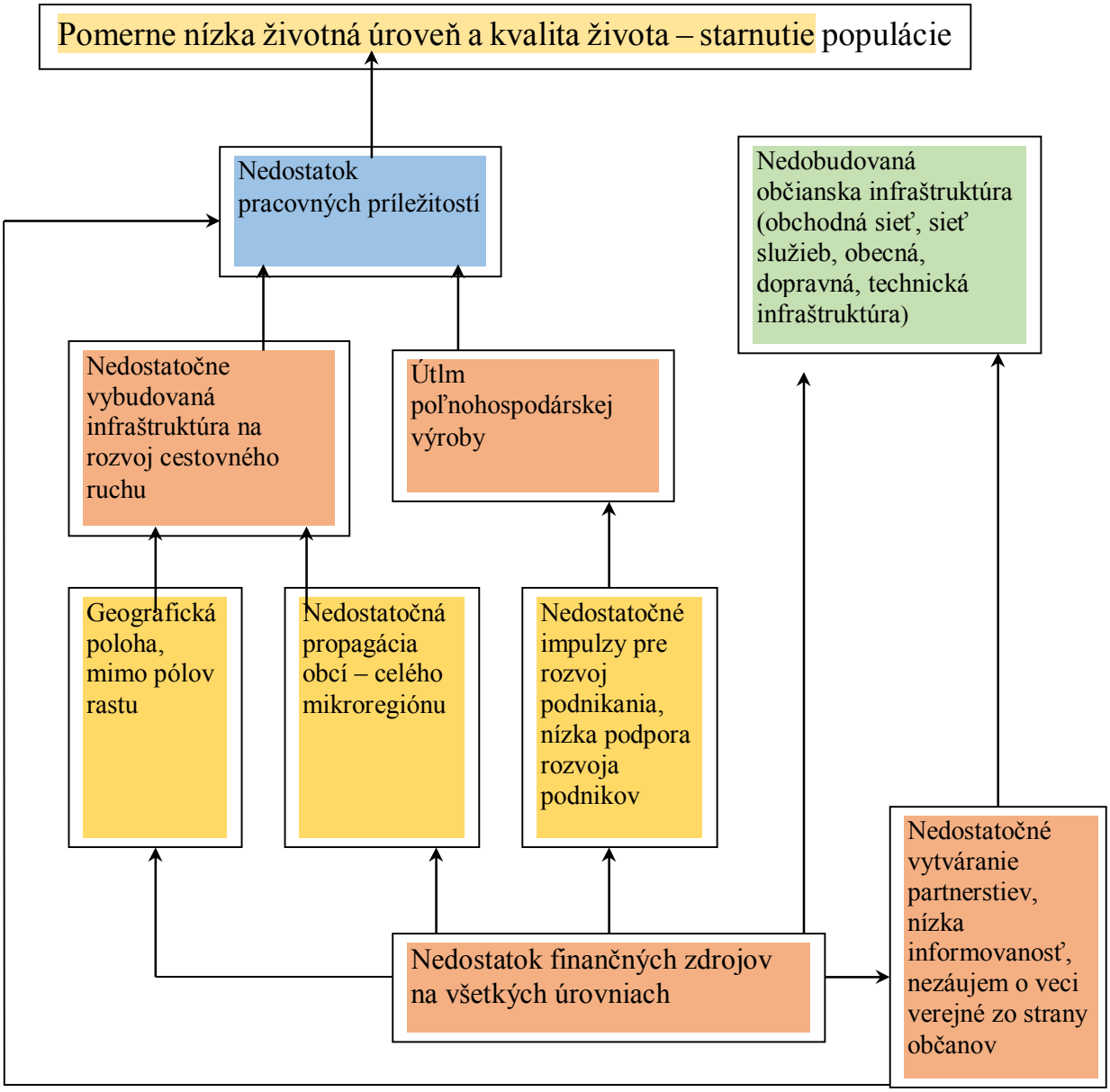
Strom problémov: